

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

นางเพ็ญจันทร์ โรจน์รัตนารณ์

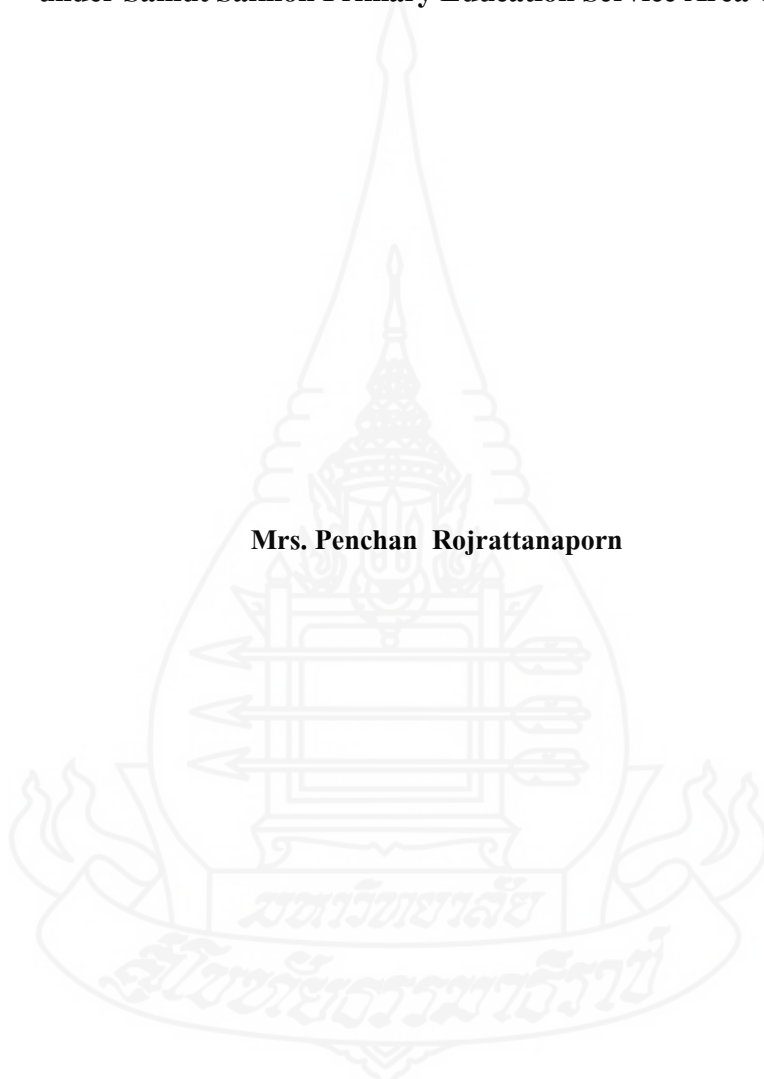

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

**Role of School Administrators in Promoting Learning Management in Schools
under Samut Sakhon Primary Education Service Area Office**

Mrs. Penchan Rojrattanaporn

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Educational Administration

School of Educational Studies

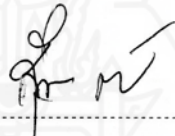
Sukhothai Thammathirat Open University

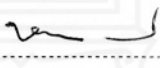
2017

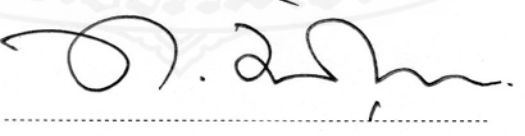
หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสาคร
ชื่อและนามสกุล นางเพ็ญจันทร์ โรจน์รัตนภรณ์
แขนงวิชา บริหารการศึกษา
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2561

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.บุญลือ ทองอยู่)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสาคร

ผู้ศึกษา นางเพ็ญจันทร์ โรจนรัตนภรณ์ รหัสนักศึกษา 2572300248

ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุทิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร และ (2) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน และครูผู้สอน 302 คน รวม 320 คน จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบมาตราประมาณค่า มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และ (2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมพบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างกับสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ ประถมศึกษา

Independent Study title: Role of School Administrators in Promoting Learning Management in Schools under Samut Sakhon Primary Education Service Area Office

Author: Mrs. Penchan Rojrattanakorn; **ID:** 25572300248;

Degree: Master of Education (Education Administration);

Independent Study advisor: Dr. Suttiwan Tuntirojanawong, Associate Professor;

Academic year: 2017

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the roles of school administrators in promoting learning management in schools under Samut Sakhon Primary Education Service Area Office; and (2) to compare the roles of school administrators in promoting learning management in schools under Samut Sakhon Primary Education Service Area Office as classified by school size.

The research sample totaling 320 school personnel consisted of 18 school administrators and 302 teachers from schools under Samut Sakhon Primary School Education Service Area Office. The employed data collecting instrument was a rating scale questionnaire with reliability coefficient of .94. Statistics employed for data analysis were the percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA and Scheffe pairwise multiple comparison method.

Research findings showed that (1) both the overall and by-aspect roles of the school administrators in promoting learning management in school were rated at the high level; the aspects of learning management promotion could be ranked based on their rating means as follows: the promotion and development of the teachers' learning management, the promotion and development of learning activities for the learners, the promotion of creating atmosphere conducive to learning, and the promotion for development of learning media and learning facilities; and (2) results of comparing the overall roles of school administrators in promoting learning management in schools under Samut Sakhon Primary Education Service Area Office as classified by school size showed that the roles of small school administrators significantly differed from the roles of medium size and large school administrators at the .05 level; and the roles of medium size school administrators significantly differed from the roles of large school administrators at the .05 level.

Keywords: Role of school administrator, Learning management, Primary education

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ สำเร็จได้ด้วยความเมตตา กรุณาดูแลเอาใจใส่ให้ความรู้เป็นที่ปรึกษา แนะนำแนวทางในช่วงระยะเวลาของการศึกษา ของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ ประธานที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระและอาจารย์ ดร.บุญลือ ทองอยู่ ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ เพิ่มเติมเสนอแนะ และตรวจแก้ไขการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้จนสำเร็จเรียบร้อยได้ด้วยดี ซึ่งผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ อาจารย์ ดร.พัชรีย์ ปิยภักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ดร.สมชัย ชวลิตธาดา ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชัย และนางสาวมะลิ คงสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดป่าอมวิเชียร โชติการาม ที่ได้กรุณาสละเวลาตรวจสอบและให้คำแนะนำ แก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และคณะผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกท่านในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่ได้สละเวลาในการให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนักศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ทุกท่าน นายวสุรัตน์ โรจน์รัตนภรณ์ ผู้เป็นสามี รวมทั้งนางสาวเอื้ออารี เสวตพุกกะ และนางสาวสุมาภรณ์ ดันงา ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

เพ็ญจันทร์ โรจน์รัตนภรณ์

กุมภาพันธ์ 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา	9
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร	15
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้	36
บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้	49
การบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร	83
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	88
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	93
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	93
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	94
การเก็บรวบรวมข้อมูล	96
การวิเคราะห์ข้อมูล	96

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	99
ตอนที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	100
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร	101
ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร	107
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	113
สรุปการวิจัย	113
อภิปรายผล	116
ข้อเสนอแนะ	120
บรรณานุกรม	122
ภาคผนวก	130
ก ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	131
ข สำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	136
ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัยการศึกษาค้นคว้าอิสระ	139
ง ผลการหาค่า IOC และค่าความเที่ยงแบบสอบถาม	147
ประวัติผู้ศึกษา	154

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	จำนวน นักเรียน จำแนกตามระดับชั้น และจำนวนครู ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.....	84
ตารางที่ 2.2	ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครกับระดับประเทศ.....	85
ตารางที่ 2.3	ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 - 2559 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.....	86
ตารางที่ 2.4	ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครกับระดับประเทศ ...	87
ตารางที่ 2.5	ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 - 2559 ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร	88
ตารางที่ 3.1	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	94
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร...	100
ตารางที่ 4.2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมและรายด้าน	102
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู ..	103

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม การเรียนรู้สำหรับผู้เรียน	104
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวก	105
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	106
ตารางที่ 4.7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน	108
ตารางที่ 4.8	ค่าความแปรปรวนในบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน	110
ตารางที่ 4.9	ค่าเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ ของบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนา การจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ระหว่างโรงเรียน ขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่	111

ฉ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย 4

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพราะเป็นกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (กระทรวงศึกษาธิการ 2546, น.5-6) มาตรา 6 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 24 ได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ในสถานศึกษามีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และรับผิดชอบการบริหารงานของสถานศึกษาที่มีโครงสร้างการบริหารงานตามกฎหมายที่มีขอบข่ายภารกิจที่กำหนดตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ใน 4 ด้าน คือ

1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งการบริหารงานในสถานศึกษาภารกิจในการบริหารด้านวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

การจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ดีและมีคุณภาพนั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เข้าใจบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง กระตุ้น ส่งเสริม นิเทศ ควบคุม ประสานงานและแก้ปัญหา ให้ครูผู้สอนและบุคลากรในสถานศึกษาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนาแก่สถานศึกษา ซึ่งบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งคือบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ทั้งนี้ หากเยาวชนของประเทศมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะได้ตามเจตนารมณ์ดังกล่าวแล้ว จะส่งผลให้เยาวชนเป็นคนดี มีวิจรรณญาณ เป็นคนเก่ง มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพที่สุจริต สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว และมีความสุขสามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายที่สำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะที่สำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 25)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษามากเพราะสถานศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและระบบสังคมการจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงต้องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษาการที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เหมาะสมกับความสำคัญที่มีผู้กล่าวถึงได้นั้นผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานบริหารสถานศึกษา อันเป็นหน้าที่ที่รับผิดชอบกล่าวคือต้องทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ข้อบ่งชี้และความสำคัญ

ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตรงตามความคาดหวังของหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยมีขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลย่อมมีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 6)

สำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2559 พบว่า ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 กล่าวคือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย 54.12 และวิชาคณิตศาสตร์ 41.06 สูงกว่าระดับประเทศ แต่ผลการทดสอบเฉลี่ยรวมของโรงเรียนในสังกัดต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยรวมระดับประเทศร้อยละ 0.16 ส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนผลการทดสอบเฉลี่ยรวมของโรงเรียนในสังกัดต่ำกว่าระดับประเทศทุกวิชา มีผลคะแนนเฉลี่ยรวมต่ำกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 2.8 ทำให้ภาพรวมผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียน มีคะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 (กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2559)

จากรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) แสดงให้เห็นว่านักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนต่ำกว่าระดับประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนเพียงใด ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารสถานศึกษาของตนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

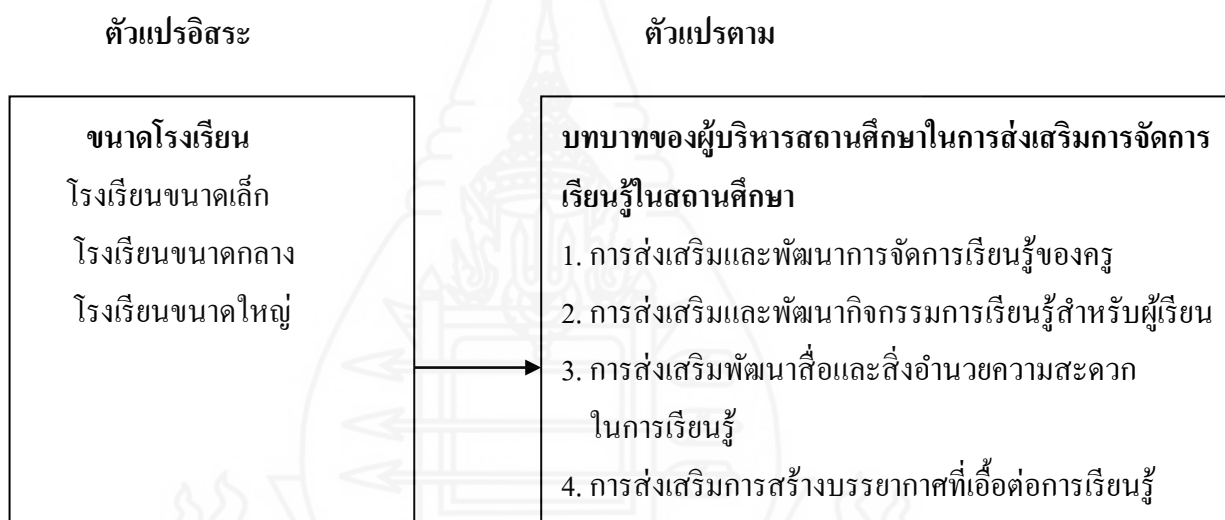
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

2.2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษารั้ครั้งนี้ ผู้วิจัยสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 4 ด้าน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 4 ด้าน ได้แก่

- 5.1.1 การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู
- 5.1.2 การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน
- 5.1.3 การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
- 5.1.4 การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

5.2 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,779 คน รวมทั้งสิ้น 1,882 คน ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จากโรงเรียนทั้งสิ้นจำนวน 103 โรงเรียน ปีการศึกษา 2559

5.3 ตัวแปรที่ศึกษา

- 5.3.1 *ตัวแปรอิสระ* คือ ขนาดของโรงเรียน
- 5.3.2 *ตัวแปรตาม* คือ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู 2) การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และ 4) การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

6. นวัตกรรมที่เฉพาะ

ผู้วิจัยนวัตกรรมการเฉพาะไว้ ดังนี้

6.1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนประสบความสำเร็จ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

6.1.1 การส่งเสริมและพัฒนากิจการการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนากิจการการจัดการเรียนรู้ของครู โดยส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ การสร้างเสริมและพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีในการจัดการเรียนรู้และเป็นครูมืออาชีพ

6.1.2 การส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมกิจกรรมสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน มีการกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีการกำกับ นิเทศ ติดตาม พร้อมให้คำปรึกษาแก่ครูผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

6.1.3 การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นการพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ประเมินประสิทธิภาพสื่อและส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนให้เหมาะสมและคุ้มค่า

6.1.4 การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างบรรยากาศที่ทำทนายกระตุ้นอยากให้ผู้เรียน อบอุ่น ปลอดภัย มีความเป็นมิตร การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันและสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อยน่าดูมีความสะอาด มีเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียน

6.2 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะ กระบวนการคิด นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหา รวมถึงการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมอันดีงามและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

6.3 สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งหมด 103 โรงเรียน

6.4 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือครูที่รักษาการ ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

6.5 ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่สอนหรือจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

6.6 ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งประเภทของโรงเรียนตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2559 แบ่งออกเป็น 3 ขนาด ประกอบด้วย

6.6.1 ขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน

6.6.2 ขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 121- 300 คน

6.6.3 ขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ที่ได้รับดังนี้

7.1 ผลการวิจัยสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

7.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลใช้ในการวางแผนการอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.3 ผลการวิจัยนำข้อมูลไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
  - 1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา
  - 1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553
  - 1.3 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐
2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร
  - 2.1 ความหมายของบทบาท
  - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
  - 2.3 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
3. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
  - 3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้
  - 3.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้
  - 3.3 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้
  - 3.4 หลักการบริหารจัดการเรียนรู้
  - 3.5 ขอบข่ายงานบริหารการจัดการเรียนรู้
  - 3.6 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเรียนรู้
  - 3.7 รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้
4. บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
  - 4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู
  - 4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน
  - 4.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

4.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

5. การบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรสาคร

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา

นักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2551, น.4) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถพฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความ ต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและ อาศัยทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น.12) กล่าวว่า ระบบการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่จำเป็นต่อการธำรงรักษาและดำเนินการภายใน สถานศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะ กระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ขององค์กร นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อจะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ ศาสตร์และศิลป์ เนื่องจากการดำเนินงานต่างๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังผู้ เดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนมี ความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเอาเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสม มาใช้ให้เกิด ประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย

ระพีพรรณ คณาฤทธิ์ (2554, น. 20) ให้ความหมายของการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มบุคคล ที่ร่วมมือกันดำเนินการทั้งด้านการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดผล การจัดการอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ การสรรหาบุคคลมาดำเนินการหรือมาทำการสอนใน

สถาบันการศึกษา การปกครองนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนมีบุคลิกภาพที่ดี มีความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม ตรงกันกับความต้องการของสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการบริหารที่บุคคลต้องร่วมมือกัน ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม ตามความต้องการของสังคมและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กับการบริหารจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีแนวทางการจัดการศึกษา ดังนี้

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ (1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) ความรู้และทักษะ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลยั่งยืน (3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา (4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง (5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มาตรา 24 การจัดกระบวนการ เรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้ สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึก ทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ และเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิด เป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสาน สาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างมีสัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกับพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สรุปได้ว่า สถานศึกษา มีหน้าที่วางแผนจัดทำหลักสูตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมสนับสนุนผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก รวมถึงสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

1.3 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สถานศึกษาบริหารงานจัดการศึกษา ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ดังนี้

1.3.1 ด้านวิชาการ

1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

2) การวางแผนงานด้านวิชาการ

3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

9) การนิเทศการศึกษา

10) การแนะแนว

11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

- องศ์กรอื่น
- 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
  - 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและ
  - 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร
หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
  - 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ
สถานศึกษา
  - 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
  - 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1.3.2 ด้านงบประมาณ

- 1) การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อ
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี
- 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน ตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจาก
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรง
- 3) การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร
- 4) การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
- 5) การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
- 6) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ
- 7) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ
- 8) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 9) การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา
- 10) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 11) การวางแผนพัสดุ
- 12) การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือ
สิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการ
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี
- 13) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
- 14) การจัดหาพัสดุ
- 15) การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
- 16) การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

- 17) การเบิกเงินจากคลัง
- 18) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
- 19) การนำเงินส่งคลัง
- 20) การจัดทำบัญชีการเงิน
- 21) การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
- 22) การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

1.3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล

ศึกษา

- 1) การวางแผนอัตรากำลัง
- 2) การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 4) การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 5) การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน
- 6) การลาทุกประเภท
- 7) การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 8) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- 9) การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- 10) การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- 11) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
- 12) การออกจากราชการ
- 13) การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ
- 14) การจัดทำ บัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอ

พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ศึกษา

- 15) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 16) การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
- 17) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 18) การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 19) การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต

บุคลากรทางการศึกษา

20) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยกรนั้น

1.3.4 ด้านการบริหารทั่วไป

- 1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 3) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
- 4) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
- 5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 8) การดำเนินงานธุรการ
- 9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 11) การรับนักเรียน
- 12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
- 13) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย
- 14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 15) การทัศนศึกษา
- 16) งานกิจการนักเรียน
- 17) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 18) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 19) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
- 20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- 21) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร

2.1 ความหมายของบทบาท

พัชวิชัย โสยังกุล (2552, น.13) ได้สรุปความหมายของบทบาท หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกตามหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลและตามความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องในสังคมบทบาทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนซึ่งจะแสดงออกตามตำแหน่งหรือสถานภาพของแต่ละคนผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ ต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน

ไพฑูรย์ อินวันนา (2552, น.52) ได้สรุปบทบาท คือแบบแผนที่มีการจัดวางไว้ตามความรับผิดชอบต่อตำแหน่งที่มีในสังคมเพื่อนำพ่วงการสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ

สกุลรัตน์ กมุตมาศ (2551, น.20) บทบาท หมายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อกิจกรรมหรือการปฏิบัติงานนั้นๆ

พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล; และเฉอมมาลย์ ราชภัณฑารักษ์ (2547, น.78) ได้กล่าวถึงบทบาทไว้ 3 ด้านคือ

2.1.1 บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้นๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครกระทำตามนั้นก็ได้อีก

2.1.2 บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่บุคคลคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไรทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติค่านิยมบุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

2.1.3 บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual หรือ Enacted Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงๆ ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วยจึงทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันไป

สันติ โอวรงค์ (2545, น. 21) ได้สรุปบทบาท คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามตำแหน่งบุคคลอาจมีหลายบทบาทที่ได้รับการที่บุคคลมีหลายบทบาทอาจจะทำให้การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่นั้นขัดแย้งกัน

โจน ส์ และคนอื่นๆ (Jones and Others 1969, pp.179-183) ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้องแสดงบทบาทของผู้นำ ดังต่อไปนี้

1) เป็นผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อความก้าวหน้าทางวิชาการโดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับสมาคมวิชาชีพของตน รู้จักผลิตและใช้งานวิจัยเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของโรงเรียนย่อมเหนือกว่า

จุดมุ่งหมายของตนเองรู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงานเป็นผู้มีจริยธรรมและคุณธรรม มีความเชื่อมั่น และเชื่อในศักดิ์ศรีของเพื่อนร่วมงานรู้จักวิธีที่จะขอคำปรึกษาจากบุคคลอื่น ห่วงใยสวัสดิภาพของเพื่อนร่วมงานมีความศรัทธาในวิชาชีพของตนเอง

2) *สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน* เนื่องจากสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมดังนั้นสถานศึกษาควรบริการสังคมและให้สังคมได้ช่วยเหลือสนับสนุนด้วย

3) *เป็นผู้นำในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษาและวิจัย* ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุดต้องสนใจเกี่ยวกับการวิจัยและวิทยาการใหม่ๆเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน

4) *รู้จักประเมินผลงานของตนเอง* ผู้บริหารสถานศึกษามีชั่วโมงหน้าที่ปฏิบัติเฉพาะงานประจำวันเท่านั้นยังต้องมีความเป็นผู้นำอีกด้วย พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาควรมีส่วนส่งเสริมการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องประเมินบทบาทของตนเองอยู่

แคมป์เบลล์และคนอื่นๆ (Campbell and Others, 1978, น.116-149) ได้เสนอแนะว่า ภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษามี 6 ด้านคือ

1. *ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน* ผู้บริหารจะต้องศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนทำแผนงานและโครงการกิจกรรมที่จะร่วมมือกับชุมชนให้บริการชุมชนทางด้านต่างๆ เช่น ด้านข่าวสาร ด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านส่งเสริมอาชีพ ด้านนันทนาการ ด้านอาคารสถานที่วัสดุและครุภัณฑ์ รวมทั้งการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะต้องดำเนินการ คือ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

2. *งานวิชาการ* ผู้บริหารจะต้องมีการรวบรวมและจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับงานวิชาการ มีการทำแผนงานและโครงการของการเรียนการสอน มีการจัดตารางสอน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่เหมาะสม มีการจัดครูเข้าสอน โดยจัดให้ตรงตามวุฒิหรือประสบการณ์เดิมจัดครูเข้าสอนแทนตามความเหมาะสมมีการพัฒนาการเรียนการสอนคือใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ จัดบรรยากาศส่งเสริมทางการเรียนการสอน จัดสอนซ่อมเสริมจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนจัดวิธีการพัฒนาครูทางด้านวิชาการให้มีคุณภาพและมีการวัดและประเมินผลการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. **งานกิจการนักเรียน** ผู้บริหารควรจะเป็นผู้นำในการจัดการเกี่ยวกับนักเรียนในเรื่องต่างๆ ดังนี้ คือการบริหารกิจการนักเรียนและการจัดรูปองค์กรของนักเรียนระเบียบและทะเบียนต่างๆ การจัดบริการให้นักเรียนและการควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน

4. **การบริหารงานบุคคล** ผู้บริหารควรให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับงานด้านนี้เป็นอย่างมากเพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษาส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับการบริหารงานบุคคล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพิจารณาการบริหารงานบุคคลคือนโยบายของการบริหารบุคคล การมอบหมายงานให้บุคลากรทำการนิเทศงานและการประเมินผลประสิทธิภาพของการสอน

5. **อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ** การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนและการวางแผนอาคารสถานที่ การพัฒนาและบำรุงรักษาอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อช่วยในการเรียนการสอน

6. **การเงินและงานธุรการ** งานด้านนี้เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการส่งเสริมการเรียนการสอนดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจงานทางด้านนี้ซึ่งได้แก่ การหางบประมาณค่าใช้จ่ายตามแบบแผนทางราชการ งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์และงานพัสดุครุภัณฑ์

ธีระ รุญเจริญ; ปราชญา กล้าผจญ; และสัมมนา ราชนิษฐ์ ,2547, น. 36-39) สรุพบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้

1. **การเป็นผู้นำทางวิชาการ** ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางวิชาการ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3)พ.ศ. 2553 มีการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้อของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ ให้คำปรึกษาแนะนำและสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้อซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา

2. **การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม** ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่างอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครู และบุคลากรภายในโรงเรียน บุคคลและหน่วยงานภายนอกโรงเรียน ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เช่น ครู บุคลากร พ่อแม่ ผู้ปกครองชุมชนและองค์กรต่างๆ

3. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทั้งทางด้านวิชาการ เช่น การจัดซื้อต่างๆ มีตำรา เทคโนโลยี ช่วยการเรียนการสอนและอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนการให้บริการและการจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้

4. การประสานความสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ ทรัพยากรงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ

5. การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลกและเพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม

6. การสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้ร่วมงานมีความยืดหยุ่นในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่นและเข้าใจในความต้องการของฝ่ายต่างๆ ให้ความสำคัญในความพยายามของทีมงานและสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแสดงความขอบคุณการเผยแพร่ผลงานของทีมงานและยกย่องให้รางวัล

7. การประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผล ส่งเสริมการประเมินผลในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เพื่อรองรับการประเมินภายนอกมีการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

8. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของครูและทีมงาน รวมทั้งผู้บริหาร อาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย

9. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับงานด้านเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาให้ชุมชนและสาธารณชนทราบ โดยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและสร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น

10. การส่งเสริมเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทั้งในต่างประเทศให้สอดคล้องกับยุคสังคมแห่งการเรียนรู้

ศิริ จันบำรุง (2549, น. 39) สรุปว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและครูในการบริหารงานว่า ในสถานศึกษานั้นผู้บริหารและครูมีความสำคัญและเป็นผู้ที่จะต้องปฏิบัติงานในบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร ได้แก่ การวางแผนการจัดการและการควบคุมภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์; และคณะ (2542, น. 6-10) สรุปว่า งานบริหารเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะสูง ผู้บริหารควรเป็นคนที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะผู้นำ เพราะผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารควรมีบทบาทตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) กำหนดมี 6 บทบาทหน้าที่ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ในการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายและเป้าหมายของสถานศึกษา
2. บทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมในการบริหารต่างๆ เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้
3. บทบาทหน้าที่ในการนำการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ
4. บทบาทหน้าที่ในการสร้างขวัญกำลังใจและสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากร
5. บทบาทหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือร่วมสติปัญญาของบุคลากรและชุมชนเพื่อการบริหาร
6. บทบาทหน้าที่ในการจัดหาทรัพยากรและควบคุมกำกับติดตามบุคลากรใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545, น. 111) อธิบายว่า บทบาท คือการกระทำหรือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มที่อยู่ในสถานภาพนั้นๆ ดังนั้น บทบาทจึงเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้บทบาทเป็นผลรวมของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่ ส่วน สนธยา พลศรี (2545, น. 125) ให้ความหมายว่า บทบาท (Role) หมายถึง หน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยนอกจากนี้

ปราโมทย์ คล้ายศิริ (2545, น. 13) ให้ความหมายว่า บทบาทคือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกตามหน้าที่หรือตำแหน่งที่มีอยู่ให้เป็นที่รู้เห็นของบุคคลอื่นซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นอาจตรงกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้เช่นเดียวกับ

จารุพร เฟื่องสกุล (2545, น. 15) กล่าวถึง บทบาทหมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงตามตำแหน่งหรือสถานะทางสังคมที่บุคคลนั้นๆ ดำรงตำแหน่งอยู่ซึ่งมีทั้งบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Role Behavior) กับบทบาทตามความคาดหวังของบุคคลอื่น (Role Expectation) ซึ่งบางครั้งอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสมาชิกในชุมชน

เกทเซลส์และกูบา (Getzels and Guba, 1968 : 56) อธิบายให้เห็นว่า พฤติกรรมใน สังคมขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ของบทบาท (Role) กับบุคลิกภาพ (Personality) ดังนี้

1. บทบาทซึ่งถูกกำหนดโดยความคาดหวัง (Expectation)

2. บุคลิกภาพซึ่งเป็นโครงสร้างของความต้องการภายในของบุคคลและถูกกำหนดโดยวิธีการสนองความต้องการของบุคคลดังนั้นถ้า B คือพฤติกรรม (Behavior) R คือ บทบาท (Role) Pคือบุคลิกภาพ (Personality) พฤติกรรมของผู้บริหารสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้ $B = f(R \times P)$ บทบาทและความคาดหวังเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดำเนินกิจการขององค์การตามแนวคิดของเกทเซลส์และกูบา บทบาทมีความสำคัญมากที่สุด และบทบาทก็อาจอธิบายได้โดยความคาดหวัง ลักษณะบางประการที่อธิบายธรรมชาติของบทบาท มีดังนี้

1. บทบาทแสดงถึงตำแหน่งและสถานะภายในองค์การ ในสถานศึกษา ประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆ เช่น อาจารย์ใหญ่ ครู อาจารย์ นักเรียน คนงานภารโรง เป็นต้น

2. บทบาทถูกกำหนดโดยความคาดหวังและหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ ความคาดหวังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมของแต่ละตำแหน่ง เมื่อบุคคลได้แสดงพฤติกรรมตามหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ เขาก็ได้แสดงบทบาทของเขาบทบาทเป็นเสมือนพิมพ์เขียวในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร

3. บทบาทเป็นตัวแปรที่สามารถแปรเปลี่ยนไป ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความคาดหวังบางอย่างจำเป็นต้องกระทำตามแต่ความคาดหวังบางอย่างอาจมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติก็ได้

4. บทบาททั้งหลายในองค์การนั้นมีความคาบเกี่ยวกันและส่งเสริมซึ่งกันและกันจากการศึกษาแนวคิดต่างๆ สรุปได้ว่าบทบาทหมายถึงพฤติกรรมการแสดงออกตามหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลและตามความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องในสังคม บทบาทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนซึ่งจะแสดงออกตามตำแหน่งหรือสถานะภาพของแต่ละคนผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ ต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน

จากที่กล่าวไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึงพฤติกรรมการแสดงออกตามหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลซึ่งการแสดงของบทบาทนั้นจะขึ้นอยู่กับตำแหน่งทาง

สังคมยอมรับบทบาทเป็นคุณลักษณะการแสดงออกของผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ที่ผู้นั้น ได้มีความรับผิดชอบอยู่

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยา ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ไว้หลายประการสามารถนำมาสรุปได้ ดังนี้

ราล์ฟลินตัน (Ralph Linton's Role Theory) อ้างถึงในพิทยา เพชรรักษ์ (2538, น. 14) สรุปว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น บุคลิกของผู้สวมบทบาทลักษณะของสังคมตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย ส่วน Nadel's Role Theory สรุปว่า บทบาทคือส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะคือ

1. ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น ครูต้องพูดเก่งหรือมีอารมณ์ขัน
  2. ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ เช่น เป็นครูต้องสอนหนังสือเป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้ เป็นตำรวจต้องจับผู้ร้าย
  3. ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภา เป็นต้น
- กำหนดให้ P คือ บทบาท

A คือส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท

B คือส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้

C คือส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

ดังนั้นจึงเขียนเป็นสมการ บทบาทได้ว่า $P = a + b + c + \dots + n$ จากสมการอธิบายได้ว่าบทบาทต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลายๆส่วนอย่างน้อย 3 ส่วนขึ้นไปจนถึง n ส่วน แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของโฮมันน์ (Homann's Role Theory) สรุปว่าบุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือเพราะเป็นครูพอตอนเย็นต้องแสดงบทบาทดูแลเลี้ยงดูบุตรเพราะเป็นพ่อแม่ เป็นต้น เช่นเดียวกับพาร์สัน (Parson's Role Theory) สรุปว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว นอกจากนี้กู๊ด (Good's Role Theory) สรุปว่า บทบาทคือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคล และบทบาทดังกล่าว ควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้นๆ (พิทยา เพชรรักษ์, 2538, น.15)

เกตเซลส์และกูบา (Getzels and Guba, 1957, น.423-441) ได้นำเสนอแนวคิดระบบสังคมที่มีแนวความคิดว่า พฤติกรรมของบุคคลในสังคมคือหน้าที่ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบทบาท (Role) กับบุคลิกภาพ (Personality) รูปแบบของระบบสังคมดังกล่าวประกอบด้วยส่วนประกอบ 2 มิติ คือ

1. มิติสถาบัน (Nomothetic Dimension) ประกอบด้วย

1.1 สถาบัน (Institution) เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อความอยู่รอด

1.2 บทบาท (Role) บทบาทเป็นตำแหน่งหน้าที่ในสถาบันที่ผู้สวมบทบาทมีทั้งสิทธิและหน้าที่บทบาทแต่ละบทบาทเกี่ยวข้องกันและกันเป็นส่วนประกอบซึ่งกันและกันเพื่อทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ในสถาบันนั้นๆ

1.3 ความคาดหวัง (Expectation) เป็นความคิดของบุคคลที่มีบทบาทนั้นความคาดหวังอาจจะมาจากบุคคลที่สวมบทบาทหรือคนอื่นที่อยู่ภายในสถาบันหรือภายนอกสถาบัน

2. มิติบุคคล (Ideographic Dimension) ประกอบด้วย

2.1 บุคคล (Individual) หมายถึงมนุษย์ที่มีลักษณะแตกต่างกันด้านสรีรวิทยาและจิตวิทยาบุคลิกภาพและความต้องการต่างกัน

2.2 บุคลิกภาพ (Personality) เป็น โครงสร้างของบุคคลในเชิงจิตวิทยาเป็นองค์ประกอบที่เป็นพลวัตภายในตัวบุคคลประกอบด้วยความต้องการเป็นหลักความต้องการจะเป็นตัวควบคุมการตอบสนองของบุคคลต่อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับค่านิยมความเชื่อ ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล

2.3 ความต้องการ (Needs) เป็นความโน้มเอียงที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเป้าหมายและหวังผลสำเร็จในความต้องการนั้น

อัลพอร์ต (Allport, 1967, pp.181-184) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) คือ บทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความความคาดหวังที่กำหนดโดยกลุ่มสังคมและโดยสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่

2. การรับรู้บทบาท (Role Perception) คือ การที่บุคคลรับรู้บทบาทของตนเองว่าจะมีบทบาทอย่างไรและสามารถมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการของบุคคลนั่นเองโดยการรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acceptation) จะเกิดขึ้นเมื่อมีความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับรู้อยู่ การยอมรับบทบาทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะบุคคล ไม่ได้ยินดียอมรับบทบาททุกบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้ได้รับตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติก็ตาม เพราะถ้าหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ (Role Conflict) หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่ก็พยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น หรือไม่ยอมรับบทบาทนั้น

4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง (Actual Role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวังหรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้และตามความคาดหวังของตนเองการที่บุคคลจะปฏิบัติตามหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้นๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ซึ่งเนื่องมาจากความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสังคมได้กำหนดให้ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม บทบาทและสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่สังคมได้กำหนดไว้ในแต่ละสถานภาพของผู้นั้น

2.3 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษามาก เพราะสถานศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและระบบสังคม การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงต้องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษาการที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เหมาะสมกับความสำคัญที่มีผู้กล่าวถึงได้นั้น ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานบริหารสถานศึกษาอันเป็นหน้าที่ที่รับผิดชอบ กล่าวคือต้องทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ขอบข่ายและความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตรงตามความคาดหวังของหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยมีขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการพ.ศ. 2546 มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะสถานศึกษาที่เป็นนิติ

บุคคลย่อมมีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ที่ความรับผิดชอบตามกฎหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546,น. 6) ครอบคลุมทั้ง 4 งานคือ การบริหารงานทางวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2549, น.18) สรุปบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 ประการดังนี้

1. การให้โอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงการศึกษาหรือการบริหารงานวิชาการ
2. บริหารงานบุคคล
3. บริหารงานที่เกี่ยวกับชุมชนและการประชาสัมพันธ์
4. บริหารเกี่ยวกับอาคารสถานที่ธุรการการเงินและการให้บริการ
5. การบริหารกิจการนักเรียน

เนชวิซด์ (Knezevich, 1984, pp.32) ได้กล่าวถึงบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ไว้สรุปได้ ดังนี้

1. บทบาทผู้กำหนดทิศทาง (Direction Setter) หมายถึงการเป็นผู้กำหนดนโยบายแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา
2. บทบาทผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader Catalyst) หมายถึงการเป็นผู้นำในงานด้านต่างๆ ของการศึกษาเป็นผู้มีอิทธิพลและจูงใจให้ผู้อื่นคล้อยตามได้
3. บทบาทนักวางแผน (Planner) เป็นผู้วางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวร่วมกับคณะกรรมการของสถานศึกษา
4. บทบาทผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) เป็นผู้ตัดสินใจในการบริหารและการจัดการในสถานศึกษา
5. บทบาทนักจัดองค์การ (Organizer) เป็นผู้กำหนดโครงสร้างในการบริหารงานในสถานศึกษา
6. บทบาทผู้จัดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการจูงใจในการเปลี่ยนแปลง
7. บทบาทผู้ประสานงาน (Coordination) เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในสถานศึกษา
8. บทบาทผู้สื่อสาร (Communication) เป็นผู้ติดต่อประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
9. บทบาทผู้แก้ความขัดแย้ง (Conflict Manager) เป็นผู้แก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มภายในสถานศึกษา

10. บทบาทผู้แก้ปัญหา (Problem Manager) เป็นผู้นำในการแก้ปัญหาต่างๆของสถานศึกษา
  11. บทบาทผู้จัดระบบงาน (System Manager) เป็นผู้นำในการจัดระบบงานและการพัฒนาสถานศึกษา
  12. บทบาทผู้บริหารการเรียนการสอน (Instructional Manager) เป็นผู้นำทางด้านวิชาการการจัดการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา
  13. บทบาทผู้บริหารบุคคล (Personnel Manager) เป็นผู้สรรหากัดเลือกรักษาและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา
  14. บทบาทผู้บริหารทรัพยากร (Resource Manager) เป็นผู้นำในการจัดทรัพยากรทั้งทรัพย์สินสิ่งของและบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด
  15. บทบาทผู้ประเมินผล (Appraiser) เป็นผู้ประเมินผลการทำงานและโครงการต่างๆ ของสถานศึกษา
  16. บทบาทประธานในพิธี (Ceremonial Head) เป็นผู้นำทางด้านจัดงานและพิธีการต่างๆ ของหน่วยงานทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา
  17. บทบาทผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Public Relator) เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ในหน่วยงานภายนอก การประชาสัมพันธ์การติดต่อประสานงาน รวมทั้ง การให้บริการวิชาการแก่หน่วยงานอื่น
- มานิดา อินทรีย์มีศักดิ์ (2543, น. 52 -53) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ไว้ดังนี้
1. พิจารณาและอนุมัติให้มีการจัดกิจกรรมอย่างรอบคอบ กิจกรรมนักเรียนที่จะจัดต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารโรงเรียนอย่างเป็นทางการ
  2. จัดเตรียมบุคลากร ที่ต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน โดยจัดให้มีการศึกษาฝึกอบรมหรือดูงาน
  3. คัดเลือกครูที่ปรึกษากิจกรรม โดยพิจารณาจากผู้มีความรู้ความสามารถและมีความสนใจในงานนั้นๆ
  4. ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านงบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
  5. นิเทศติดตามกำกับและประเมินผลกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
- กลาสแมน (Glassman, 1984, น.283 – 297) สรุปว่าบทบาทของผู้บริหารมี 6 บทบาทดังนี้

1. การเป็นผู้นำในการเรียนการสอนและการนำนวัตกรรมมาใช้
2. การพัฒนาเป้าหมายทางการศึกษาซึ่งคณาจารย์เห็นพ้องด้วย
3. การพัฒนาอาจารย์และข้าราชการ
4. การแสวงหาการสนับสนุนจากชุมชนและแหล่งอื่นๆ
5. ร่วมวางแผนกับคณะอาจารย์
6. ตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ของสถานศึกษา

กรีน (Green, 1988, น.16-18) สรุปว่าผู้บริหารควรมีบทบาทดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้บริหารหรือผู้จัดการ
2. บทบาทในฐานะผู้นำ

อาร์กิริสและไซเยอร์ต (Argyris and Cyert, 1980, น.63) สรุปการที่องค์การสามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องแสดงบทบาทที่ก่อให้เกิดความสำเร็จขององค์การ บทบาทที่สำคัญๆ คือ

1. บทบาทการเป็นผู้นำทางวิชาการ
2. บทบาทในการจัดองค์การ
3. บทบาทในการติดต่อสื่อสารหรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
4. บทบาทในการพัฒนาบุคลากรและพัฒนาวิชาชีพ
5. บทบาทในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
6. บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น.8-11) สรุปว่า อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษา ตามกฎหมายการศึกษากำหนดไว้ดังนี้

1. กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

1.1 จัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบ (ม.15 วรรคสอง)

1.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ (ม.24)

1.3 จัดการประเมินผู้เรียน (ม.26)

1.4 จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ม.27 (2))

1.5 ร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชนองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน (ม.29)

1.6 พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สอน สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน (ม.30)

1.7 บริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ตามที่กระทรวงกระจายอำนาจมาให้ (ม.39)

1.8 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.40)

1.9 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ สถานศึกษา (ม.40 วรรคสี่)

1.10 จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและจัดทำรายงาน ประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน (ม.48)

1.11 ให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับ สถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา (ม.50)

1.12 ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและยก ย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (ม.27)

1.13 ปกครองดูแล บำรุงรักษาใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ สถานศึกษาทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและเป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหา รายได้จากบริการของสถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์และภารกิจหลักของสถานศึกษา (ม.59 วรรคหนึ่ง)

1.14 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษา (ม.65)

1.15 พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้เรียน (ม. 66)

ธีระ รุญเจริญ (2546, น. 17) สรุปว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีการ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางวิชาการ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริม และสนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตาม

หมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมีการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ ให้คำปรึกษาแนะนำและสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา

2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่างมีอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครู บุคลากรและหน่วยงานภายนอก ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน อาทิ ครู บุคลากร พ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ

3. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทั้งทางด้านวิชาการ อาทิ การจัดสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา เกมเทคโนโลยี ช่วยการเรียนการสอนและอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนการให้บริการและจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและจัดบรรยากาศของสถานศึกษาให้อบอุ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรักที่จะเรียนรู้และรู้จักแสวงหาความรู้

4. การประสานสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ ทรัพยากร งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล อาทิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และประสบการณ์พิเศษที่โรงเรียนต้องการให้มาช่วยพัฒนาโรงเรียน ทรัพยากรด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆเช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์การกีฬา สื่อ เกม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

5. การส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกฝนอบรมเข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลกและเพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นรวมทั้งส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม

6. การสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้ร่วมงานมีความยืดหยุ่นในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่นและเข้าใจในความต้องการของฝ่ายต่างๆ ให้ความสำคัญในความพยายามของทีมงานและสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ การแสดงความขอบคุณการเผยแพร่ผลงานของทีมงานและการยกย่องให้รางวัล

7. การประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผล โดยส่งเสริมการประเมินผลในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เพื่อรองรับการประเมินภายนอก มีการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้กำหนดนโยบายของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

8. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาโดยส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนของครูและทีมงาน รวมทั้งผู้บริหารอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย

9. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับงานด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ชุมชนและสาธารณชนทราบ โดยวิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและสร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

10. การส่งเสริมเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทั้งในประเทศและต่างประเทศให้สอดคล้องกับยุคสังคมแห่งการเรียนรู้

สุพล วังสินธุ์ (2545, น.13 -14) สรุปว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน
2. เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management: SBM)
3. เป็นผู้นำด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้
4. เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการ
5. เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา
6. เป็นผู้นำในการบริหารงานแบบประชาธิปไตยโดยร่วมกันทำงานเป็นทีมและส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน
7. เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์
8. เป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจลงมือทำและรับผิดชอบร่วมกันเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

9. เป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

10. เป็นผู้นำในการจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ธีระ รุญเจริญ และคณะ (2545, น. 10) สรุปว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ เรื่องบุคลากร เรื่องของนักเรียน เรื่องสถานศึกษากับชุมชน การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การเงินและการจัดการ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและความสัมพันธ์ระหว่างงานต่างๆ การวางแผนการจัดองค์การ การนำและการควบคุม และในปัจจุบันนี้ ผู้บริหารต้องเพิ่มการฝึกฝนทางการเป็นผู้นำทางการสอนและผู้นำทางการสอน จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้อยู่เสมอ คือ

1. สามารถทำงานกับครูในสถานศึกษา
2. สามารถแบ่งปันความรู้ทางการวิจัยกับผู้ร่วมงาน
3. การนำกระบวนการประเมินผลไปใช้
4. การที่จะรู้ว่าอะไรที่กำลังเกิดขึ้นในทุกๆ ชั้นเรียน
5. จัดหาบทความที่เป็นประโยชน์หรือผลงานวิจัยต่างๆ ให้กับครูทางใดก็ได้

พยายามที่จะพูดหรือเสนอผลงานวิจัยที่ค้นพบที่คิดว่ามีประโยชน์กับโรงเรียนและครูเป็นสิ่งที่กำลังทันสมัยโดยครูคิดว่าท่านเป็นเพียงผู้ที่กระตุ้นให้ครูได้ติดตามเท่านั้น

ปรัชญา เวสารัชช และคณะ (2545, น. 22-24) สรุปว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาดังนี้

1. บทบาทในการบริหารงานบุคคล บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา จะเปลี่ยนไปจากเดิมโดยจะเป็นการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ ความรับผิดชอบของผู้บริหารจะมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะต้องบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดแล้ว จะต้องบริหารหน่วยงานให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด เช่น การสรรหาบุคลากร การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งหรือการให้ความดีความชอบ การดำเนินการทางวินัย ผู้บริหารจะต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพ ทันสมัยและมีลีลาการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) อันได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่าและหลักความรับผิดชอบต่อ

2. บทบาทในการบริหารงานงบประมาณและการเงิน ผู้บริหารควรมีกระบวนการพิจารณางบประมาณที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

2.1 การจัดทำงบประมาณ โดยสถานศึกษาเสนอเป้าหมายและความต้องการงบประมาณ ในขั้นตอนนี้ผู้บริหาร จะต้องทำแผนงบประมาณระยะปานกลาง (3 ปี) ประกอบด้วย

การประมาณ การเป้าหมายจำนวนนักเรียนล่วงหน้า 3 ปี การประมาณ การงบประมาณการกำหนดวงเงินงบประมาณขั้นต่ำ (Based line Budget) ที่ต้องการขอในแต่ละปี

2.2 การจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณ โดยแบ่งออกเป็น งบลงทุนงบดำเนินการ และงบรายหัว

2.3 การบริหารและการควบคุมงบประมาณ ผู้บริหารต้องรับผิดชอบเงินงบประมาณอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพและได้ผลตามเป้าหมาย ทั้งงบลงทุน งบดำเนินการ และงบรายหัว ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ

2.4 การติดตามตรวจสอบและรายงาน ผู้บริหารต้องมีความสามารถสูงในการติดตามตรวจสอบและรายงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักเสมอว่าบทบาทของผู้บริหารในการบริหารงบประมาณและการเงิน จะอยู่ภายใต้การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการเสมอ

3. บทบาทเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาและดูแลให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมโดยสรุปได้ ดังนี้

3.1 ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจมีวิสัยทัศน์เห็นความสำคัญและมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพทางการศึกษา

3.2 สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในสถานศึกษา

3.3 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งการประกันคุณภาพภายในและประกันคุณภาพภายนอกให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา

3.4 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษา

3.5 เตรียมวางแผนและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษา

3.6 การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.7 การตรวจสอบติดตามการสร้างเครื่องมือในการประเมินการดำเนินการประเมินการวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งการเขียนรายงานการประเมินตนเอง

3.8 การรับการประเมินภายนอก ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญ คือ เป็นแกนนำในการเตรียมการหรือวางแผนให้สถานศึกษาพร้อมรับการประเมิน เป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวก เป็นผู้ชี้แจงทำความเข้าใจหรือให้ข้อมูลสารสนเทศเพิ่มเติมแก่คณะผู้

ประเมินภายนอกเป็นผู้ตรวจสอบและลงนามรับทราบในรายงานการประเมินของคณะผู้ประเมินภายนอก และนำผลการประเมินภายนอกไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. บทบาทในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการสนับสนุนครูซึ่งเป็นบุคลากรหลัก และมีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้

- 4.1 สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
- 4.2 การพัฒนาหลักสูตร
- 4.3 การจัดหาแหล่งการเรียนรู้
- 4.4 การวิจัยในชั้นเรียน
- 4.5 การจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้
- 4.6 การจัดสรรงบประมาณสนับสนุน
- 4.7 การเผยแพร่ผลงาน
- 4.8 การให้ขวัญกำลังใจ
- 4.9 บทบาทในการสนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน
- 4.10 บทบาทในการกำกับติดตามและประเมินผล

5. บทบาทในการพัฒนาวิชาชีพครูผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทดังนี้

- 5.1 การพัฒนาครูให้สามารถปฏิบัติงานปฏิรูปการเรียนรู้
- 5.2 การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู
- 5.3 การพัฒนาความก้าวหน้าของครู

6. บทบาทในการพัฒนาตนเอง

7. บทบาทในการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณครู ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

7.1 ใช้จรรยาบรรณครูเป็นเครื่องมือในการประเมินครู เพื่อพิจารณาให้คุณให้โทษ

7.2 ใช้จรรยาบรรณครูเป็นเครื่องมือในการบริหาร ด้วยการสอดส่องดูแลและควบคุมความประพฤติและการปฏิบัติตนของครู

7.3 ประเมินครูเป็นรายบุคคล

7.4 ให้ครูประเมินตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูแล้ว กำหนดแนวทางพัฒนา

7.5 นิเทศควบคุมตรวจสอบและปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

8. บทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาท ดังนี้

8.1 บทบาทวิเคราะห์สภาพชุมชนและท้องถิ่น

8.2 บทบาทการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนและท้องถิ่น

8.3 บทบาทในการสนับสนุนและพัฒนาชุมชน

8.4 บทบาทในการมีส่วนร่วมกับการบริหารส่วนท้องถิ่น

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการภาระงานทุกอย่างภายในสถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานบุคคล การประชาสัมพันธ์ และการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การบริหารงานอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ การบริหารงานกิจการนักเรียน รวมไปถึงการส่งเสริมสนับสนุนครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพในการปฏิบัติงานและพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553, น.107-108) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาท ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้เข้าใจแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสม

4. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5. ระดมทรัพยากรในชุมชน พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

8. เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงให้บุคลากรในสถานศึกษามีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้คุณภาพอย่างต่อเนื่อง

9. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมนำผลการวัดและประเมินมาพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

10. จัดให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ประชุมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาบุคลากรครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

11. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อบริหารเครือข่ายและชุมชน

เข้มทอง ศิริแสงเลิศ (2555, น.6, 51-52) กล่าวว่า บทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา มี 5 ประการ คือ เป็นผู้จัดระบบการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้สนับสนุนระบบการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้นิเทศ และเป็นผู้กำกับติดตามประเมินผล ดังนี้

1. บทบาทผู้จัดระบบการจัดการเรียนรู้ ในการบริหารจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารมีบทบาทในการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1.1 กำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 จัดโครงสร้างการจัดระบบการเรียนรู้ให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติ ด้วยการจัดหน่วยงานเพื่อรับรองรับการจัดการเรียนรู้

1.3 จัดบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งต่างๆ ตามความสามารถและความถนัด

1.4 กำหนดช่องทางในการติดต่อประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานต่างๆ

2. บทบาทผู้สนับสนุนการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนระบบการจัดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

- 2.1 จัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
  - 2.2 พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและเทคโนโลยี การวัดประเมินผล การวิจัยในชั้นเรียน
  - 2.3 พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ให้มีความสามารถและเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพของตน
  - 2.4 ส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน
  - 2.5 จัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
  - 2.6 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 3. บทบาทผู้อำนวยการความสะอาด** ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ดังนี้
- 3.1 จัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมและจำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
  - 3.2 จัดหาแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยากรและปราชญ์ท้องถิ่นและชุมชน
  - 3.3 จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้
  - 3.4 ประสานกับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้
- 4. บทบาทผู้นิเทศ** ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทเป็นผู้นิเทศการจัดการเรียนการสอน โดยดำเนินการต่างๆ ดังนี้
- 4.1 ดำเนินการนิเทศและสร้างความตระหนักให้แก่ผู้สอน เพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทผู้สอนมาเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ ผู้อำนวยการความสะอาดในการเรียนรู้และผู้จัดการเรียนรู้
  - 4.2 วางแผนการนิเทศร่วมกับผู้สอน
  - 4.3 จัดให้มีกิจกรรมนิเทศเพื่อพัฒนาผู้สอนตามความต้องการและความสมัครใจ
- 5. บทบาทผู้กำกับ ติดตาม ประเมินผล** ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทเป็นผู้กำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ
- 5.1 วางแผน กำกับ ติดตาม ประเมินผล และสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบ
  - 5.2 กำหนดวัตถุประสงค์ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ ในการประเมินผล
  - 5.3 ดำเนินการกำกับติดตาม และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ประยงค์ เนาวบุตร (2556, น.46) กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โดยภาพรวมคือ

1. กำหนดให้มีแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ในระดับโรงเรียน ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียน โดยการมีส่วนร่วมของครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
2. ชี้แจง ทำความเข้าใจ และสร้างความตระหนักแก่ครู บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นคุณค่าและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน
3. ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
4. สร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน
5. กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษา ประเมินผล และสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม
6. แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานที่ประสบผลสำเร็จกับหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู บทบาทการส่งเสริมและพัฒนาการใช้สื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยี บทบาทการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และบทบาทการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งต้องดำเนินการบริหารจัดการการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยการนำแนวคิดหรือทฤษฎีทางการบริหารที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ มีเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายในการจัดการศึกษา มีผู้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้ไว้หลายแนวคิด ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนี้

ศุมน อมรวิวัฒน์ (2533, น.460) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้คือสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

1. มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่
3. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์นั้นไปใช้ได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, น.255) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนถึงการประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น.25) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายที่สำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะที่สำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553, น.6) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ การที่ผู้เรียนจะมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดหรือไม่ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะ กระบวนการคิด นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหา รวมถึงการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมอันดีงามและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

3.2 ความสำคัญของการบริหารการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมและปลูกฝังให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมและเจตคติที่ดีต่อการเรียน เช่น ใฝ่เรียน ตั้งใจเรียน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นต้น

การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนรู้ที่ดี กล่าวคือ หากครูผู้สอนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมก็จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

การที่ครูจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น การบริหารการจัดการการเรียนรู้ จึงมีความสำคัญต่อผู้เรียนและครู จำแนกเป็น 2 ลักษณะ (ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต 2553, น. 2-7; อุษา คงทอง และคณะ 2553, น.3) คือ ความสำคัญของการบริหารการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อผู้เรียน

1. ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนอย่างถ่องแท้
2. ทำให้ผู้เรียนมีทักษะหรือมีความชำนาญตามบทเรียนเพิ่มขึ้น
3. ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน
4. ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. ทำให้ผู้เรียนใฝ่ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปอีก

ความสำคัญของการบริหารการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู

1. ทำให้การจัดการเรียนรู้ของครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีระบบ มีมาตรฐาน และมีขั้นตอนการดำเนินการแบบเดียวกัน
2. ทำให้ครูสามารถใช้ทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน
3. ทำให้ครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถผนึกกำลังในการสร้างความร่วมมือหรือแบ่งปันองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ระหว่างกันและกันได้
4. ทำให้สถานศึกษาประหยัดเวลาและงบประมาณในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากครูสามารถใช้ประโยชน์จากกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ หรือทรัพยากรอื่นร่วมกันได้

3.3 องค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้

สาระสำคัญขององค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้ จำแนกเป็น 2 ส่วน คือ องค์ประกอบของการจัดการการเรียนรู้ และองค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบของการจัดการการเรียนรู้

การจัดการการเรียนรู้ มีองค์ประกอบหลายลักษณะขึ้นอยู่กับแนวคิดหรือทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้ เป็นมุมมองหรือใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเป็นสำคัญโดยทั่วไปแล้วแนวคิดหรือทฤษฎีที่นิยมนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกองค์ประกอบของการจัดการการเรียนรู้ ได้แก่

ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีการสอน ทฤษฎีจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ และแนวคิดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ดังมีสาระสำคัญซึ่งจะได้กล่าวถึงตามลำดับคือ

3.3.1 ตามมุมมองของทฤษฎีระบบ การจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญ จำแนกเป็น 3 ส่วน ตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิต

ตัวป้อน ได้แก่ ครู ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์

กระบวนการ ได้แก่ การทำกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับขั้นตอนของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการบรรลุตามเป้าหมาย

ผลผลิต ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งที่เป็นความรู้ ทักษะ ค่านิยมและคุณลักษณะอื่นๆ

3.3.2 ตามมุมมองของทฤษฎีการสอน การจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้เรียน บรรยากาศในชั้นเรียน และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน

ผู้เรียน ซึ่งมีธรรมชาติแตกต่างกัน เช่น ความสามารถทางสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ความต้องการทางพื้นฐาน เป็นต้น การจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ

บรรยากาศในชั้นเรียน ต้องเป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นกันเอง ไม่อึดอัดหรือเคร่งเครียดจนเกินไป

ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน ซึ่งได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ต้องเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ดี และสนับสนุนให้เกิดการร่วมมือในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

นอกจากองค์ประกอบข้างต้นแล้ว ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ได้จำแนกไว้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้มี 3 ประการ คือผู้สอน ผู้เรียน และหลักสูตร ซึ่งการจัดการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเมื่อองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี (ชูเกียรติ โภชมัน 2548, น.15) กล่าวคือ

ผู้สอน มีบุคลิกภาพที่ดี โดยมีการแสดงออกทั้งทางกายและความคิดเห็นที่ดี เช่น มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ร่างกายแข็งแรง แต่งกายสุภาพ เป็นคนมีเหตุมีผลและมีกิริยาท่าทางที่เหมาะสม เป็นต้น นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องมีสมรรถภาพในด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน และเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี

ผู้เรียน เป็นผู้ที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันระหว่างบุคคล ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน ความแตกต่างของผู้เรียน ได้แก่ สติปัญญา ผลสัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ ความรู้เดิม สภาพครอบครัวและกลุ่มเพื่อน ถ้าผู้สอนรู้จักผู้เรียน ก็จะสามารถปรับวิธีสอนให้เหมาะกับผู้เรียนได้ และในการพัฒนาหลักสูตรผู้พัฒนาต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของหลักสูตรที่มีต่อผู้เรียนในแต่ละวัยและระดับชั้นเรียน

หลักสูตร จะเป็นตัวกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาของประเทศและเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการให้ความรู้ ทักษะและเจตคติแก่ผู้เรียน ผู้สอนที่เข้าใจจุดมุ่งหมายหลักการและโครงสร้างของหลักสูตรจะสามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้

3.3.3 ตามมุมมองด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ครอนบาค (Cronbach, 1954 อ้างถึงใน มาลินี จุฑารพ ,2537, น.70-71) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงธรรมชาติของการเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการคือ

1. จุดประสงค์ของการเรียน
2. ความพร้อมของผู้เรียน
3. สถานการณ์ในการเรียน เช่น บรรยากาศในชั้นเรียน สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน เป็นต้น
4. การแปลความหมายเพื่อนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
5. การตอบสนองต่อสถานการณ์จริงหรือกิจกรรมการเรียน
6. ผลต่อเนื่อง เช่น ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้อย่างเป็นต้น
7. ปฏิกริยาขัดขวางซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียน หรือทำให้การเรียนไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3.3.4 ตามมุมมองของหน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงศึกษาธิการ (2544,น. 27) กล่าวว่าการประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลสำเร็จสูงสุด มี 5 ประการคือ 1) คุณลักษณะของครู 2) การจัดการกระบวนการเรียนการสอน 3) การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน 4) การจัดสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน และ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครองและชุมชน

ถ้ารับคุณลักษณะของครูที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 1) มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถในการพัฒนาความรู้และสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติได้จริง รู้ความต่อเนื่องของเนื้อหาสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาในศาสตร์เดียวกัน และศาสตร์อื่น ๆ รวมถึงการจัดการเนื้อหาได้เหมาะสมกับผู้เรียน

2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญ ธรรมชาติหรือลักษณะเฉพาะของวิชา สามารถจัดสาระการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมได้ตรงตามหลักสูตร สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาสื่อการเรียนรู้ วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ให้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้

3) เป็นผู้ที่ใฝ่แสวงหาความรู้ ปรับปรุง และพัฒนาตนเองให้ก้าวทันวิทยาการใหม่ๆ อยู่เสมอมีความคิดสร้างสรรค์

4) รู้จักธรรมชาติ เข้าใจความต้องการของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ลงมือปฏิบัติจริง

5) มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้

6) เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณในวิชาชีพครูอย่างเคร่งครัด

คุณลักษณะที่ดีของครูดังที่กล่าวไว้ข้างต้นนี้ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับแรก หากครูมีคุณลักษณะที่ดีก็จะส่งผลให้องค์ประกอบอื่นๆ ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นไปด้วย สำหรับ

องค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้ สามารถจำแนกได้หลายลักษณะเช่นเดียวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งหากพิจารณาโดยใช้แนวคิดการบริหารแบบ “POLC” ของดริคเกอร์ (Drucker, 1996) เป็นมุมมอง องค์ประกอบการบริหารจัดการการเรียนรู้ซึ่งเป็นงานหรือกระบวนการบริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จ มีอยู่ 4 ประการ

1) การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และวิธีการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงธรรมชาติของผู้เรียน ธรรมชาติของเนื้อหาวิชา และเป้าหมายของหลักสูตร และแผนพัฒนาการศึกษาทุกระดับ

2) การจัดองค์การ (Organizing) ประกอบด้วย การจัดแบ่งสายงาน การจัดครูเข้าสอน และการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนงานของโรงเรียน

3) การชี้นำ (Leading) ซึ่งจำแนกเป็นองค์ประกอบย่อยได้อีก 2 ส่วน คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) และการจูงใจ (motivation) โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถชี้นำ และกระตุ้นจูงใจให้ครูตั้งใจและทุ่มเทให้งานการจัดการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ

4) การควบคุมกำกับ (Controlling) เป็นการควบคุมกำกับการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามแผนงาน ความคาดหวังหรือมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

3.4 หลักบริหารการจัดการเรียนรู้

หลักบริหารการจัดการเรียนรู้ มีหลักการสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง การบริหารการจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักความสัมพันธ์เชื่อมโยง ระหว่างหลักการเรียนรู้กับหลักการจัดการเรียนรู้ หรือกล่าวอีกในหนึ่งคือ ต้องบริหารการจัดการเรียนรู้โดยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

ประการที่สอง การบริหารการจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักการตามหลักวิชา หลักสูตร เป้าหมายในการจัดการศึกษา และอื่นๆ หรือกล่าวอีกในหนึ่งคือ ต้องให้ครูจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักวิชาในกลุ่มสาระที่รับผิดชอบ เป้าหมายของหลักสูตร และเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งนโยบายและทิศทางในการจัดการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่างของหลักการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญตามหลักการดังกล่าวไว้ข้างต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ บทเรียน และประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังมีสาระสำคัญซึ่งจะได้กล่าวถึงตามลำดับดังนี้

3.4.1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 1) ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- 2) ต้องมุ่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง (Learning by doing) ให้มากที่สุด
- 3) ต้องมุ่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 4) ต้องมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
- 5) ต้องกระตุ้น ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดค้นหา เหตุผล คิดแก้ปัญหา และการใช้ความคิดในลักษณะอื่นๆอย่างหลากหลาย
- 6) ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลการเรียนรู้
- 7) ต้องมีการจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ ตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรในการเรียนและการทำกิจกรรมต่างๆโดยใช้วิธีการในทางบวก เช่น การให้รางวัล การยกย่อง ชมเชย เป็นต้น

3.4.2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ บทเรียน และประสบการณ์ มีหลักการสำคัญคือ

- 1) ให้เรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ก่อน จากนั้นจึงให้เรียนรู้ในสิ่งที่อยู่ห่างจากตัวออกไปตามลำดับ
- 2) ให้เรียนรู้จากสิ่งที่ยากไปหายาก เพราะการเรียนรู้ในสิ่งที่ยากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดี และเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งที่ยากต่อไป
- 3) ให้เรียนรู้จากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์โดยให้เห็นตัวอย่างในหลายๆกรณีก่อน จากนั้นจึงสรุปหรือตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมา
- 4) ให้เรียนรู้จากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ เพราะการเรียนรู้จากประสบการณ์ใหม่ ย่อมต้องอาศัยบทเรียนเก่าหรือประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน จึงจะช่วยให้เข้าใจบทเรียนใหม่ได้ดี
- 5) ให้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหานามธรรม โดยเลือกใช้สื่อการเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อทำให้บทเรียนเป็นรูปธรรมและเข้าใจง่ายขึ้น

3.4.3 การจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีหลักการสำคัญดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, น.7) คือ

“มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) จัดการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา
- 5) ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ”

3.4.4 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการสำคัญ 4 ประการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น.9-10) คือ

- 1) การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2) การจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 3) การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการสมอง
- 4) การจัดการเรียนรู้โดยเน้นคุณธรรม จริยธรรม

ประการที่สาม การบริหารการจัดการเรียนรู้ ต้องดำเนินการตามกระบวนการหรือขั้นตอนการบริหาร โดยนำแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนในการบริหารการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นภารกิจทางการบริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ คือ

1. ต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตรการต่างๆเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้
2. ต้องมีการเตรียมความพร้อมแก่ครูในด้านความรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ และการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้
3. ต้องมีการวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียนอย่างเป็นระบบ เช่น การชี้แจงหลักสูตรการจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดหาและผลิตสื่ออุปกรณ์ การจัดทำแบบทดสอบ เครื่องมือประเมินผล แบบรายงานเป็นต้น
4. ต้องมีการกำหนดมาตรการหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน สถานการณ์ หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และอื่นๆเช่น หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการเร้าความสนใจ หลักการเสริมแรง หลักการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น
5. ต้องมีกระบวนและการดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศกำกับติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่ครูเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา
6. ต้องมีกระบวนและการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมิน การรายงาน และการปรับปรุง การจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเลือกใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินที่เหมาะสม

3.5 ขอบข่ายงานการบริหารการจัดการเรียนรู้

การบริหารการจัดการเรียนรู้ มีขอบข่ายงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับผิดชอบ และดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จ จำแนกเป็น 3 ลักษณะ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, น. 82-84: กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, น. 23-24) คือ

3.5.1 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ประกอบด้วย

- 1) การเตรียมความพร้อมก่อนครูเข้าสอน
- 2) การวางแผนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้
- 3) การนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือการนิเทศการสอน
- 4) การประเมินและการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

3.5.2 การสร้างบรรยากาศเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ประกอบด้วย การสร้างบรรยากาศทางกายภาพในชั้นเรียน เช่น การจัดโต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ ป้ายแสดงผลงาน สิ่งประดับตกแต่ง เป็นต้น

เป็นการสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียน เช่น การจัดบริเวณโรงเรียนให้ร่มรื่น การจัดสวนหย่อม สวนพฤกษศาสตร์ สวนสมุนไพร มุมส่งเสริมการอ่าน ลานกวี ลานกีฬาไทย เป็นต้น

3.5.3 การส่งเสริมสนับสนุนการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ประกอบด้วย

- 1) การสำรวจและการจัดทำสารสนเทศเกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อและแหล่งเรียนรู้
- 2) การศึกษา ค้นคว้า วิจัยเพื่อพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) การจัดทำและจัดหาสื่อ แหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
- 4) การศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- 5) การศึกษาวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อและแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

6) การจัดหาหรือจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อการศึกษาค้นคว้า การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และการ พัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้

7) การจัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และสังคมอื่น

8) การกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ และการใช้แหล่งเรียนรู้เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

3.6 ปัจจัยด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้

การบริหารจัดการการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จนั้น มีปัจจัยความสำเร็จ (ประยงค์ เนาวบุตร, 2555, น. 22-24, น.29-30) ดังนี้

3.6.1 วิสัยทัศน์ทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยให้ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ และดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตาม ขั้นตอนการบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ

- 1) กำหนดวิสัยทัศน์การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชี้แจงครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ให้เข้าใจตรงกันเพื่อนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องและบรรลุผลสำเร็จ
- 2) กำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้ชัดเจน
- 3) กำหนดพันธกิจในการดำเนินการ
- 4) กำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้และแนวทางในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ
- 5) กำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้
- 6) ประเมินและปรับปรุงวิสัยทัศน์ ตามกรอบเวลาที่กำหนด

3.6.2 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ โดยภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู และความเป็นเลิศของโรงเรียนคือภาวะผู้นำทางการสอน (instructional leadership) (Chell 2001, น. 5) กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางการสอนสูงจะสามารถบริหารการจัดการเรียนรู้ ให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากครู บุคลากร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อถือ ขอมรับศรัทธาและร่วมมือปฏิบัติงานตามภารกิจ การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ของโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางการสอน มีปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญจำแนกเป็น 3 ประการ (Instructional Leadership Act of 2012: 2; Trusty, 1986: 7; Harlinger and Murphy, 1958: 217- 247) คือ

1) ปัจจัยด้านการกำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน ประกอบด้วย

(1) เป้าหมายของโรงเรียนต้องมีความชัดเจน ทีมงานมีส่วนร่วมในการกำหนด มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนได้

(2) ต้องสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์เป้าหมายของโรงเรียนเพื่อให้ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับรู้และเข้าใจตรงกัน

2) ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย

(1) การนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน

(2) การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร

(3) การตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน

3) ปัจจัยด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน ประกอบด้วย

(1) การควบคุมการใช้เวลาในการสอน

(2) การดูแลเอาใจใส่ครูและผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

(3) การจัดการให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู

(4) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ

(5) การพัฒนาและสร้างมาตรฐานทางวิชาการ

(6) การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

3.6.3 ปัจจัยเกี่ยวกับทักษะและกระบวนการในการบริหาร โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความสามารถหรือมีสมรรถนะในการบริหารโรงเรียนและการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดีในด้านทักษะและด้านกระบวนการบริหาร คือ

1) การจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เพียงพอ

2) การวางแผนงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้

3) การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอน

4) การส่งเสริมผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกๆด้าน และให้ความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการดำเนินกิจกรรม

- 5) การจัดระบบนิเทศในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ
- 6) การประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่องและเป็นธรรม
- 7) การประสานงานกับแหล่งวิทยาการหรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้

3.7 รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้

3.7.1 **รูปแบบการจัดการเรียนรู้** เป็นแบบแผนในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จสูงสุด ซึ่งแบบแผนดังกล่าวอาจเป็นเทคนิค วิธีการ ขั้นตอน กระบวนการ หรือทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่ออกแบบให้สัมพันธ์กับแนวคิด หลักการ หรือทฤษฎีทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาโดยยึดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเป็นหลัก รูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถจำแนกได้เป็นกลุ่มใหญ่ 3 กลุ่ม คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมและค่านิยม ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้แต่ละกลุ่มประกอบด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ (Moore 2012: 291-350; Snowman and Biehler: 2006:364; วรณา บัวเกิด, น. 2553, น. 31-70; ดวงกมล สิ้นเพ็ง 2551, น. 142-266, กระทรวงศึกษาธิการ 2544 ก: น.9 -82) คือ

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด ประกอบด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ เช่น การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบ “ฉลาดรู้” การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพความคิด การเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ การเรียนรู้จากชุดการสอน การเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธี การเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้แบบรอบรู้ การเรียนรู้แบบศูนย์การเรียน การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นต้น

2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ เช่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบใช้กิจกรรมกลุ่ม การเรียนรู้ที่เน้นการเรียนแบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ การเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ การเรียนรู้แบบซินดิเคท เป็นต้น

3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมและค่านิยม ประกอบด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ เช่น การเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง การเรียนรู้โดยทำค่านิยมให้กระจ่าง การปรับพฤติกรรม การสร้างเสริมลักษณะนิสัย การเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาศักยภาพ การเรียนรู้แบบนาฏการ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

3.7.2 กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ เป็นวิธีการหรือแบบแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งกำหนดขึ้นอย่างรอบคอบแต่สามารถยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดผลลัพธ์ทางการเรียนตามเป้าหมาย

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ จำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์ และ ศิรารัตน์ สุขชัย 2556, น. 7-10) คือ

1) กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบทางตรง เป็นกลยุทธ์ที่เน้นบทบาทครู ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการรับฟังข้อมูลหรือเนื้อหาสาระจากครู รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์แบบทางตรง เช่น การบรรยาย การสาธิต การซักถาม การใช้วิถีวิธี (dialectic) เป็นต้น

2) กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบทางอ้อม เป็นกลยุทธ์ที่เน้นบทบาทของผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอน ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์แบบทางอ้อม เช่น การเรียนแบบสืบสวนสอบสวน การเรียนแบบค้นพบ การเรียนด้วยวิธีการแก้ปัญหา การเรียนโดยการสร้างผังความคิด การเรียนจากกรณีศึกษา การเรียนโดยใช้วีซีดีอภิปราย เป็นต้น

3) กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ เป็นกลยุทธ์ที่เน้นบทบาทของผู้เรียนในการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลหรืออภิปราย รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์แบบมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การอภิปรายกลุ่มใหญ่ การอภิปรายกลุ่มย่อย การระดมความคิด การเรียนแบบร่วมมือ การแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

4) กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นกลยุทธ์ที่เน้นบทบาทของผู้เรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนต้องวางแผนเพื่อนำสาระการเรียนรู้ไปประยุกต์ในบริบทอื่น ๆ รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เช่น การศึกษาดูงาน นอกสถานที่ สถานการณ์จำลอง เกม บทบาทสมมติ การสำรวจ การบูรณาการ เป็นต้น

4. บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู

ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ การสร้างเสริมและพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ ดังมีสาระสำคัญซึ่งจะได้กล่าวถึงตามลำดับ ดังนี้

4.1.1 บทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเกิดความตระหนักและปฏิบัติหน้าที่โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา เป้าหมายของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งเป้าหมายอื่นๆ ที่หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษากำหนดขึ้น

วิสัยทัศน์และเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรถ่ายทอดและชี้แจงครูทุกคนให้เข้าใจตรงกัน คือ

- 1) จัดการเรียนรู้โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด รวมถึงจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
- 2) จัดสาระการเรียนรู้โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม
- 3) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 4) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา
- 5) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 6) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- 7) จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และวิทยาการประเภทต่างๆ
- 8) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาการเรียนตามศักยภาพ

9) จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

10) จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยสาระของหลักสูตรที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุล ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบ ต่อสังคม

11) ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนา ระหว่างชุมชน

12) พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา

13) พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

4.1.2 บทบาทในการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีในการจัดการเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องส่งเสริมและพัฒนาครู มีคุณลักษณะเป็นครูที่ดี มีความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งคุณลักษณะของครูที่มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ (Porter & Brophy, 1988, pp.74-85) คือ

- 1) รู้และเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี
- 2) มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) สื่อสารให้ผู้เรียนตระหนักว่าเขาต้องเรียนรู้อะไร และเรียนไปเพื่ออะไร
- 4) ใช้สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนได้อย่างรวดเร็วและแจ่มแจ้ง

5) รู้ข้อมูลผู้เรียนรายบุคคล สามารถปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และสามารถแก้ไขสิ่งที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ไม่ถูกต้อง

- 6) ให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 7) ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอกับผู้เรียน
- 8) บูรณาการเนื้อหาสาระในสิ่งที่เรียนรู้กับวิชาอื่น
- 9) รับผิดชอบผลลัพธ์ทางการเรียนของผู้เรียน

4.1.3 บทบาทในการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ

เจคอบสอบ เอกเกน และคอสซ์ค (Jacobsob Eggen & Kauchack 2009, pp. 10-13) กล่าวว่า บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ มี 3 ประการคือ

1. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
3. มีการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน

การที่ครูจะจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องได้รับพัฒนาทางด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาครูให้สามารถทำหน้าที่เป็นครูมืออาชีพ ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและด้านพัฒนาวิชาชีพหรือความเป็นครู (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ 2549, น.16) คือ

1. ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาความเป็นครูอาชีพ เช่น จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านพัฒนาทักษะการสอน จัดตั้งคลินิกเพื่อความเป็นเลิศทางการเรียนการสอน จัดให้มีกิจกรรมนิเทศแบบกัลยาณมิตร หรือแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครู เป็นต้น

2. ส่งเสริมและเข้าร่วมกับครูผู้สอนเพื่อสร้างความเป็น “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน และสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนเข้าเป็นสมาชิกของกิจกรรมชมรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

3. ส่งเสริมและกระตุ้นการใช้ปัญญา กล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นให้ครูผู้สอน หมั่นตรวจสอบถึงวิธีการทำงานที่เคยใช้อยู่เป็นประจำนั้นด้วยตนเองหรือกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อหาจุดเด่นหรือจุดด้อยและหาวิธีทำงานเดิมนั้นด้วยวิธีการใหม่ที่มีทางเลือกหลายๆ วิธี สนับสนุนให้มีการทดลองทางเลือกดังกล่าวโดยไม่ต้องกลัวว่าจะไม่สำเร็จ

4. ให้การสนับสนุนครูเป็นรายบุคคล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้บางอย่างอาจทำให้ครูบางคนต่อต้าน บางคนเกิดความท้อแท้ หดห่อกำลังใจเพราะรู้สึกว่าตนอยู่ในภาวะจำยอม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรเอาใจใส่ดูแลและให้กำลังใจครูแต่ละคนอย่างใกล้ชิด

สำหรับวิธีการในการพัฒนาครู อาจเลือกใช้วิธีการในการพัฒนาที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดอย่างใดอย่างหนึ่งหรืออาจใช้หลายๆ วิธีร่วมกันก็ได้ เช่น 1) การฝึกอบรม 2) การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการพัฒนาตนเอง 3) การวิจัยปฏิบัติการ 4) การศึกษาคูงาน 5) การจัดกิจกรรมทางวิชาการ 6) การจัดระบบพี่เลี้ยง และ 7) การศึกษาต่อ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2544, น. 2)

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู โดยส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ การสร้างเสริมและพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่ดีในการจัดการเรียนรู้และเป็นครูมืออาชีพ

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ซึ่งเป็น กิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีสาระสำคัญซึ่งจะได้กล่าวถึงตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

4.2.1 ขอบข่ายและประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในชั้นเรียน จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้ และกิจกรรมสร้างเสริมทักษะชีวิต ซึ่งมีสาระสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ 2553, น.5-14) คือ

1) **กิจกรรมสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้** เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยกิจกรรมสร้างเสริมทักษะทางการเรียนดังกล่าวมีเป้าหมาย เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครูในแต่ละห้องเรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีช่องทางในการค้นหาหรือพัฒนาความรู้ความสามารถตามความสนใจและความถนัดของตนเองให้โดดเด่นมากยิ่งขึ้น กิจกรรมสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้ที่ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดให้มีขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การแข่งขัน โครงการ การประดิษฐ์ การเข้าค่ายภาษาอังกฤษ การส่งเสริมทักษะทางด้าน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย เป็นต้น

2) **กิจกรรมสร้างเสริมทักษะชีวิต** ทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับสิ่งต่างๆ ในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 ประการ คือ ทักษะด้านความคิด วิเคราะห์วิจารณ์ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านความตระหนักรู้ในตน ทักษะด้านความเห็นใจผู้อื่น ทักษะด้านคุณภาพและการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และทักษะการจัดการอารมณ์และการจัดการความเครียด โดยทักษะชีวิตทั้ง 10 ประการนี้ สหประชาชาติ ถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่ประเทศสมาชิกต้องนำไปพัฒนาให้เกิดขึ้นกับประเทศ

ของตน เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้และการปรับตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ กระทรวงศึกษาธิการ (2555, น.110) ได้นำทักษะชีวิตทั้ง 10 ประการดังกล่าวมาบูรณาการไว้ในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยจำแนกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย ความสามารถรู้จักเด่นจุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับ คุณค่าและความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

องค์ประกอบที่ 2 การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การหาข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยเหตุผลข้อมูลที่ถูกต้อง รับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ประกอบด้วย ความเข้าใจและภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีหลีกเลี่ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วย การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกรู้สึกนึกคิดความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพ ความร่วมมือและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตทั้ง 10 ประการนี้ ถือเป็นภารกิจสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาต้องปลูกฝังและสร้างเสริมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่นเดียวกับทักษะการเรียนรู้อื่นๆ ที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้

4.2.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้เรียน

ผู้เรียน

ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โดยภาพรวม คือ

1) กำหนดให้มีแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ในระดับโรงเรียน ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียน โดยการมีส่วนร่วมของครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2) ชี้แจง ทำความเข้าใจ และสร้างความตระหนักแก่ครู บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อคุณค่าและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

3) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

4) สร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

5) กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษา ประเมินผล และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู และผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม

6) แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานที่ประสบผลสำเร็จกับหน่วยงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โดยส่งเสริมกิจกรรมสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพสังคม ปัจจุบัน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน มีการกำกับ นิเทศ ติดตาม พร้อมให้คำปรึกษาแก่ครูผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

4.3.1 บทบาทในการบริหารการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นตัวกระตุ้นหรือใช้เป็นตัวกลางเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์อย่างรวดเร็ว เกิดพัฒนาการ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ อาจทำได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับประเภทและวัตถุประสงค์ในการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้เป็นสำคัญ

สำหรับประเภทของสื่อการเรียนรู้ มีเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกอยู่หลายลักษณะ เช่น การจำแนกตามลักษณะ โครงสร้างของสื่อ จำแนกตามช่องทางในการสื่อสาร จำแนกตามประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นต้น ซึ่งประเภทของสื่อที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ เป็นการจำแนกโดยผู้เกี่ยวข้องคือ นักวิชาการด้านเทคโนโลยีการศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีสาระสำคัญ คือ

นักวิชาการด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำแนกสื่อการเรียนรู้มี 3 ประเภท คือ

1) สื่อประเภท โสตทัศนวัสดุ (material or software/courseware) ได้แก่ วัสดุที่ทำหน้าที่เก็บความรู้เป็นภาพ เสียง หรือตัวอักษร ซึ่งแบ่งย่อย 2 ลักษณะคือ

(1) วัสดุที่เสนอได้ด้วยตัวมันเอง เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร หุ่นจำลอง)
รูปภาพ แผนภูมิ แผนผัง ป้ายบอร์ดนิเทศ เป็นต้น

(2) วัสดุที่ต้องอาศัยอุปกรณ์ เครื่องมืออื่นเป็นตัวนำเสนอ เช่น แถบวีดิทัศน์ ฟิล์มสไลด์ จานบันทึกแถบวีดิทัศน์ แถบบันทึกเสียง แผ่นโปร่งใส รายการวิทยุ โทรทัศน์ สื่อประสมมัลติมีเดีย เป็นต้น

2) สื่อประเภทเครื่องมือหรือโสตทัศนอุปกรณ์ (device and hardware) เป็นอุปกรณ์ตัวกลางที่ใช้ส่งผ่านความรู้ไปสู่ผู้เรียน ได้แก่ เครื่องฉายภาพชนิดต่างๆ เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายใสเครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องฉายแบบต่อพ่วงกับคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3) สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการ (technique or method) ได้แก่ รูปแบบหรือวิธีการที่ใช้ในการนำเสนอบทเรียน เช่น แบบฝึกหัด แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2544ข, น.27-28) จำแนกสื่อการเรียนรู้ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 3 ลักษณะคือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่างๆ โดยใช้ตัวหนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์เป็นสื่อในการแสดง ความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายชนิด เช่น เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึก รายงาน เป็นต้น

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น สื่อคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีชื่อเรียกตามลักษณะผู้ผลิต อาทิ CAL (Computer-Assisted Learning or Computer-aided Learning) CALL (Computer Assisted Language Learning) CBL (Computer Based Learning) เป็นต้น

3. สื่ออื่นๆ เป็นสื่อ นอกเหนือจากสื่อ 2 ชนิดที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่

3.1 บุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอด สาระความรู้ แนวคิดและประสบการณ์ไปสู่บุคคลอื่น เช่น บุคลากรในท้องถิ่น แพทย์ ตำรวจ นักธุรกิจ เป็นต้น

3.2 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งมีอยู่ตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมตัวผู้เรียน เช่น พืชผักผลไม้ ปรากฏการณ์ ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

3.3 กิจกรรม/กระบวนการ หมายถึง กิจกรรม หรือกระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น บทบาทสมมติ การสาธิต การจัดนิทรรศการ การทำโครงการ เกม เพลง เป็นต้น

3.4 วัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง สื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติการทดลองต่าง ๆ เป็นต้น

สื่อทุกประเภทดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2552, น.26) ดังนี้

1. จัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างการศึกษาท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อย่างเป็นระบบ

5. ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.3.2 สื่อการเรียนรู้

1) ความหมายของสื่อการเรียนรู้ (Instructional Media)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2543, น.111) ได้ให้ความหมายของ สื่อการเรียนรู้ หมายถึง วัสดุ (สิ่งเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่ผูกมัดได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรม ละคร เกม การทดลอง ฯลฯ) ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้เจตคติ (อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทักษะคติ และค่านิยม) และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Brown and Others (1985, pp.32) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ อุปกรณ์ทั้งหลายที่ช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียนจนเกิดผลการเรียนที่ดี ทั้งนี้มีความหมายรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่เฉพาะแต่สิ่งที่เป็นวัตถุหรือเครื่องมือเท่านั้น เช่น การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาทสมมุติ การทดลอง การสาธิต ตลอดจนการสัมภาษณ์ และการสำรวจ เป็นต้น

สื่อ (Media) หมายถึง ตัวกลางที่ใช้ถ่ายทอดหรือนำความรู้ในลักษณะต่างๆจากผู้ส่งไปยังผู้รับให้เข้าใจความหมายได้ตรงกัน ในการเรียนรู้สื่อที่ใช้เป็นตัวกลางนำความรู้ในกระบวนการสื่อความหมายระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเรียกว่าสื่อการเรียนรู้ (Instruction Media) ในทางการศึกษามีคำศัพท์ที่มีความหมายในทำนองเดียวกันกับสื่อการศึกษา (Educational Media) อุปกรณ์ช่วยสอน (Teaching Aids) เป็นต้น ในปัจจุบันนักศึกษามักจะเรียกการนำสื่อการเรียนรู้

ชนิดต่างๆ มารวมกันว่า “เทคโนโลยีทางการศึกษา” ซึ่งหมายถึงการนำเอาวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ มาใช้ร่วมกันอย่างมีระบบในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้

2) ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้แต่ละชนิดนั้น มีคุณค่าต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ผู้สอนสามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ทุกระดับชั้นตั้งแต่การศึกษาระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา สื่อการเรียนรู้ นับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียนได้ตรงกับผู้สอนต้องการ ไม่ว่าสื่อนั้นจะเป็นสื่อในรูปแบบใดก็ตามล้วนแต่เป็นทรัพยากรที่สามารถอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

3) ประโยชน์และคุณค่าของสื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้มีคุณประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอน ดังนี้

คุณค่าของสื่อการเรียนรู้ต่อผู้เรียน

- (1) ช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียน
- (2) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อน ได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ได้ถูกต้อง เช่น ใช้หุ่นจำลองแสดงให้เห็นถึงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งของอวัยวะภายในร่างกายมนุษย์
- (3) ช่วยแก้ปัญหาด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปตามความสามารถของตน
- (4) ช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียนทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนมีชีวิตชีวา
- (5) ช่วยทำให้นำเนื้อหาที่มีข้อจำกัดมาสอนในชั้นเรียนได้ เช่น เนื้อหาที่มีอันตรายหรือ เหตุการณ์ในอดีตที่บันทึกเป็นวีดิทัศน์มาใช้สอนได้

(6) ช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน

(7) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่รู้สึกน่าเบื่อหน่าย

4) คุณค่าของสื่อการเรียนการสอนต่อผู้สอน

- (1) ช่วยให้ผู้สอนมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น
- (2) ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการสอน
- (3) ช่วยลดภาระของครูผู้สอนในด้านการบรรยายลง เพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อด้วยตนเอง

(4) ช่วยกระตุ้นให้ครูผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอตั้งแต่ขั้นเตรียมผลิตสื่อการเรียน การเลือกสื่อการเรียนหรือการจัดหาสื่อการเรียน ตลอดจนการแสวงหาเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้สอน

5) การจำแนกประเภทของสื่อการเรียน

การจำแนกประเภทของสื่อการเรียน มีการแบ่งไว้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับแนวคิดและหลักการของนักการศึกษาแต่ละคน ในที่นี้จะพิจารณาการจำแนกประเภทของสื่อการเรียน ออกเป็น 3 มุมมอง ดังนี้

- (1) การจำแนกประเภทสื่อการเรียนตามทรัพยากรการเรียนรู้
- (2) การจำแนกประเภทสื่อการเรียนตามลักษณะการใช้งาน
- (3) การจำแนกประเภทสื่อการเรียนตามระดับประสบการณ์เรียนรู้ที่

ผู้เรียนได้รับ

5.1 การจำแนกประเภทสื่อการเรียนตามทรัพยากรการเรียนรู้

ทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning resource) หมายถึง ทุกสิ่งที่มีอยู่ในโลกไม่ว่าจะเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้ Ely (19721, pp. 36-43) ได้จำแนกสื่อการเรียน ตามทรัพยากรการเรียนรู้ เป็น 5 แบบ ดังนี้

1) คน (People) หมายถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ในระบบการเรียนรู้ ได้แก่ บุคลากรในสายงานบริหารการศึกษา บุคลากรที่ทำหน้าที่สอน และวิทยากรผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ฯลฯ

2) วัสดุ (Material) หมายถึง วัสดุในรูปแบบต่างๆ ที่ใช้บรรจุเนื้อหาบทเรียน เช่น หนังสือ แผ่นซีดี สไลด์ แผ่นเกม ฯลฯ

3) อาคารสถานที่ (Setting) หมายถึง อาคารหรือบริเวณพื้นที่ว่าง สิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ อาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณในสถานศึกษา เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องประชุม สวนหย่อม ฯลฯ หรือสถานที่อื่นในชุมชนที่นำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน เช่น วัด โรงละคร พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ

4) เครื่องมือและอุปกรณ์ (Tools and Equipment) หมายถึง เครื่องมืออุปกรณ์ที่ช่วยในการผลิตหรือใช้ร่วมกับสื่อการเรียนการสอนอื่นๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ตะปู ไขควง ฯลฯ

5) กิจกรรม (Activities) หมายถึง การดำเนินงานที่จัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะทาง การเรียนการสอน หรือเป็นเทคนิควิธีการพิเศษเพื่อการเรียนการสอน หรือ

เป็นการดำเนินงานที่จัดขึ้นเพื่อกระทำร่วมกับทรัพยากรอื่นๆ เช่น เกม การสัมมนา การจัดทัศนศึกษา การจัดนิทรรศการ ฯลฯ

5.2 การจำแนกประเภทสื่อการเรียนรู้ตามลักษณะการใช้งาน

การจำแนกสื่อการเรียนรู้ลักษณะนี้เป็นแนวความคิดของ De Kieffer(1965, p.1) ยึดลักษณะการใช้งานมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาจำแนกประเภทโดยแบ่งสื่อออกเป็น ๓ ประเภทตามลักษณะที่ใช้ เรียกว่า “โสตทัศนูปกรณ์” (Audio-Visual Aids) ประกอบด้วย

1) สื่อประเภทใช้เครื่องฉาย (Projected Aids) ได้แก่ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงเครื่อง LCD ที่ใช้ถ่ายทอดสัญญาณจากคอมพิวเตอร์หรือเครื่องเล่นวีซีดีเข้าไว้ในประเภทเครื่องฉายด้วย เนื่องจากนำสัญญาณภาพจากอุปกรณ์เหล่านั้นขึ้นจอ

2) สื่อประเภทไม่ใช้เครื่องฉาย (Nonprojected Aids) ได้แก่ แผนภูมิรูปภาพของจริง ของจำลอง กระดานผ้าสาลี กระดานแม่เหล็ก กิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

3) สื่อประเภทเครื่องเสียง (Audio Aids) ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องเล่นซีดี วิทยุ แผ่นซีดี เทปบันทึกเสียง เป็นต้น

5.3 การจำแนกประเภทสื่อการเรียนรู้ตามระดับประสบการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับ

การจัดประเภทสื่อการเรียนรู้ลักษณะนี้เป็นแนวความคิดของ Dale (1969, pp.105-135) ยึดประสบการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับเป็นตัวแบ่ง โดยเริ่มต้นจากสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์จริงของการสอนซึ่งถือว่าเป็นรูปธรรมมากที่สุด ไปสู่ระดับที่ผู้เรียนเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์และ เรียนรู้จากสัญลักษณ์ซึ่งถือว่าเป็นนามธรรม Edgar Dale, 1969,p.107 ให้หลักการว่า มนุษย์จะเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมได้ดีกว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม และได้จัดสื่อตามลำดับประสบการณ์ในลักษณะกรวยคว่ำ เรียกว่า กรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) เขาได้กำหนดให้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดไว้ที่ฐานและความเป็นรูปธรรมจะค่อยๆ ลดลงจนมีความเป็นนามธรรมมากที่สุด จะอยู่ที่ส่วนยอดของกรวย แบ่งได้เป็น 11 กลุ่ม ดังนี้

1) ประสบการณ์ตรง (Direct or Purposeful Experiences) เป็นสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เข้าไปอยู่ในสถานการณ์จริง และได้สัมผัสด้วยตนเองจากประสาทสัมผัสทั้งห้า เช่น การฝึกทำอาหาร การทดลองผสมสารเคมี การฝึกตัดเย็บเสื้อผ้า การรับประทานพริกเพื่อรับรู้อรสเผ็ด ฯลฯ เป็นต้น

2) ประสบการณ์รอง (Contrived Experiences) เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด แต่ไม่ใช่ความเป็นจริง เนื่องจากไม่สะดวกหรือไม่สามารถเรียนรู้จากของจริงหรือเหตุการณ์จริงได้ จึงให้เรียนรู้จากสิ่งของจำลองหรือสถานการณ์ แทน เช่น หุ่น จำลองแสดงอวัยวะภายในร่างกายมนุษย์ การฝึกหัดขับเครื่องบินด้วยเครื่อง (Flight Simulation) เป็นต้น

3) ประสบการณ์นาฏกรรม (Dramatized Experiences) เป็นวิธีการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการแสดงบทบาทสมมติหรือการแสดงละคร นิยมใช้สอนเนื้อหาที่มีข้อจำกัดเรื่องยุคสมัยหรือเวลา เช่น ให้ผู้เรียนแสดงละครหรือบทบาทสมมติเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

4) การสาธิต (Demonstration) เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการดูการแสดงหรือการกระทำประกอบคำอธิบายให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้นๆ เช่น การสาธิตการทำดอกไม้กระดาษ การสาธิตการแกะสลักผลไม้ เป็นต้น

5) การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และรับประสบการณ์ต่างๆจากภายนอกชั้นเรียนอาจเป็นการท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ โดยมีการจดบันทึกสิ่งที่พบเห็น คำสัมภาษณ์ของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

6) นิทรรศการ (Exhibition) เป็นการจัดแสดงสิ่งของต่างๆ หรือการจัดป้ายนิเทศเพื่อให้ความรู้ เนื้อหาสาระแก่ผู้เรียน

7) โทรทัศน์ (Television) เป็นการใช้โทรทัศน์เป็นสื่อในการเรียนการสอน ทั้งโทรทัศน์การศึกษาและโทรทัศน์เพื่อการสอน เพื่อให้ความรู้แก่ผู้เรียนหรือผู้ชมที่อยู่ในห้องเรียนหรืออยู่ที่บ้าน ทั้งระบบวงจรปิดและวงจรเปิด ซึ่งอาจเป็นการสอนสดหรือบันทึกลงวิดีโอทัศน์ก็ได้

8) ภาพยนตร์ (Motion Picture) เป็นการถ่ายภาพยนตร์ซึ่งเป็นภาพเคลื่อนไหวที่บันทึกเรื่องราวลงบนฟิล์มมาเป็นสื่อในการสอน ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์จากภาพและเสียงหรืออาจเป็นภาพอย่างเดียวในกรณีที่เป็นภาพยนตร์เงียบไม่มีเสียงพากย์

9) การบันทึกเสียง วิทยุ ภาพนิ่ง (Recording, Radio still Picture) เป็นการนำสื่อด้านการบันทึกเสียง เช่น ซีดี แผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง หรือวิทยุ และภาพนิ่ง เช่น รูปภาพ สไลด์ ภาพวาด ภาพถ่ายหรือภาพเหมือนจริง มาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สื่อเหล่านี้ เป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถสัมผัสได้เพียงด้านเดียว โดยที่สื่อบันทึกเสียงและวิทยุผู้เรียนจะเรียนรู้จากการฟัง ส่วนภาพนิ่งผู้เรียนจะเรียนรู้จากการดูภาพ แม้ผู้เรียนจะอ่านหนังสือไม่ออกก็สามารถเข้าใจเนื้อหาเรื่องราวที่สอนได้ เนื่องจากเป็นการฟังหรือดูภาพเท่านั้นไม่ต้องอ่าน

10) ทักษะสัญลักษณ์ (Visual Symbol) เป็นสื่อการเรียนรู้ประเภททัศนภาพิก เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนสถิติ แผนที่ เครื่องหมายและสัญลักษณ์รูปแบบต่างๆ ผู้เรียนจะรับรู้ทางตาและต้องมีพื้นฐานในการทำความเข้าใจในสิ่งที่นำมาสื่อความหมายก่อนจึงจะช่วยให้เข้าใจได้ดี

11) วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbol) เป็นสื่อการเรียนรู้ที่อยู่ในรูปของตัวหนังสือ ตัวเลข สัญลักษณ์พิเศษต่างๆ ที่ใช้ในภาษาเขียน และเสียงของคำพูด คำบรรยาย ที่ใช้ในภาษาพูด ซึ่งประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับในขั้นนี้ถือว่าเป็นนามธรรมมากที่สุด

การจำแนกสื่อของ Dale บ่งชี้ถึงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อได้ชัดเจนที่สุด กล่าวคือ ครูต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับคงทนถาวร ควรเลือกสื่อที่ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์ตรง มากกว่าที่จะใช้สื่อประเภทที่เป็นนามธรรม

6. กระบวนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีลักษณะต่างๆ ไปจากหลักสูตรที่ผ่านมาที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาเอง บทบาทในการผลิตสื่อการเรียนรู้ จึงเป็นภารกิจที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการ เพราะสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมหรือมีจำหน่ายตามท้องตลาด อาจไม่เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการ การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ อาจดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะ คือ

- 1) การผลิต/จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นมาใหม่
- 2) การดัดแปลง/ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำหรือสร้างไว้แล้ว

การผลิต/จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นมาใหม่

การผลิต/จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นมาใหม่ เป็นวิธีการได้มาซึ่งสื่อการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนสามารถกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอสาระการเรียนรู้ของสื่อชิ้นนั้นได้ตามความต้องการ แต่ผู้สอนต้องใช้เวลาในการออกแบบและดำเนินการผลิต จัดทำด้วยตนเอง การผลิต/จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นมาใหม่สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น

- 1) หนังสือเรียน เป็นสื่อการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งมีเนื้อหาสาระครอบคลุมขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหนังสือเรียนที่ดีไม่เพียงแต่นำเสนอข้อเท็จจริงหรือความรู้ต่างๆ เท่านั้นแต่ต้องให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการศึกษาความรู้เพิ่มเติมพัฒนาความคิดและการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันแก่ผู้เรียนด้วย หนังสือเรียนมีลักษณะพิเศษที่จะช่วยให้ศึกษาทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ เป็นขั้นตอนตามลำดับจนเกิดการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น

2) คู่มือครู/คู่มือการสอน คู่มือการจัดการเรียนรู้ เป็นสื่อที่ให้แนวทางกับครูผู้สอน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยทั่วไปประกอบด้วยจุดประสงค์ของบทเรียนเนื้อหา/สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และบางกรณีอาจเพิ่มกิจกรรมเสนอแนะ และภาคผนวก

3) ชุดการเรียนการสอน ประกอบด้วยสื่อหลายๆ ชนิดจัดรวมไว้เป็นชุด เช่น คู่มือแนะนำการใช้ชุดการเรียนการสอน หนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง ใบงาน แบบฝึกหัด แบบฝึกเสริมกิจกรรม บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำชุดการเรียนการสอน

4) บทเรียนสำเร็จรูปเป็นสื่อที่เหมาะสม สำหรับให้ผู้เรียนใช้เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งอาจจัดทำในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือและสื่อเทคโนโลยี บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

5) แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ/แบบฝึกกิจกรรม เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ครูควรเป็นผู้จัดทำขึ้นเอง เพราะครูเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน จึงย่อมออกแบบได้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนเอง

6) สื่อเสริมการเรียนรู้อื่นๆ เป็นสื่อที่มีความน่าสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เรื่อง ดิน จักรวาล ประเทศเพื่อนบ้าน หรืออาจมีสาระรวมหลายๆ เรื่องเพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้ตามความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล สื่อเสริมการเรียนรู้ อาจจัดทำในรูปแบบหนังสือ แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง แถบบันทึกเสียง สไลด์ ซีดีรอม **กระบวนการผลิตสื่อการเรียนรู้** การผลิตสื่อการเรียนรู้แต่ละประเภทอาจมีขั้นตอน/วิธีผลิตที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไป ในที่นี้จะนำเสนอกระบวนการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้กับการผลิตสื่อการเรียนรู้ทั่วไป ซึ่งมีกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้

(1) กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการผลิตสื่อ

(2) ศึกษาและกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน โดยพิจารณาว่าผู้ที่จะใช้สื่อ นั้นคือใคร มีความรู้และประสบการณ์เดิมมาอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติ สอนอื่นๆ ของสื่อให้เหมาะสมต่อไป

3) กำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาสาระว่าจะต้องประกอบด้วยเนื้อหาสาระอะไรบ้าง ทั้งนี้ ควรจะต้องพิจารณากำหนดเนื้อหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

4) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยการตีความและจำแนกแยกย่อยจุดประสงค์ทั่วไปให้ละเอียดลงไปถึงขั้นที่ทราบได้ว่า เมื่อผู้เรียนเรียนรู้จากสื่อ นั้นแล้ว สามารถทำอะไรได้บ้าง ซึ่งจะเป็แนวทางสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

- 5) กำหนดรูปแบบและวิธีประเมินผล
- 6) กำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหา เป็นการวางแผนว่าจะเสนอเนื้อหาสาระในรูปแบบใด เรียงลำดับหัวข้อและเนื้อหาอย่างไร มีตัวอย่าง มีการนำเรื่อง สรุปเรื่อง หรือทบทวนเรื่องอย่างไร ควรมีแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมแทรกอยู่ด้วยหรือไม่ ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง
- 7) กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำสื่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะผลิตสื่อการเรียนรู้ชนิดใด อาจจะเป็นสิ่งพิมพ์หรือสื่อเทคโนโลยี ผู้ผลิตจะต้องกำหนดว่าจะหาข้อมูลสนับสนุนได้จากแหล่งใด เช่น แหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหา ภาพประกอบ แผนภูมิ เป็นต้น
- 8) ยกร่างและจัดทำสื่อการเรียนรู้ตามรูปแบบ และวิธีการที่กำหนดไว้
- 9) ทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้น โดยนำสื่อต้นแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้เรียนที่จะต้องใช้สื่อ นั้น ใช้สื่อต้นแบบนี้จัดการเรียนการสอนจริงๆ เพื่อศึกษาข้อบกพร่องต่างๆ สำหรับนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงสื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
- 10) ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ตามข้อมูลที่ได้ศึกษาไว้
- 11) นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้

การวางแผนการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

สื่อการเรียนรู้ จะมีคุณค่ามากถ้าหากผู้สอนได้วางแผนการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งวิธีระบบจะช่วยทำให้การวางแผนการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะนำสิ่งที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาได้อย่างครบถ้วน และสามารถตรวจสอบจุดบกพร่องเพื่อนำมาซึ่งการปรับปรุงพัฒนาการใช้สื่อการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวางแผนการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบนั้น เราสามารถใช้รูปแบบจำลองที่เรียกว่า " The Assure Model " (Heinich and others, 1999, pp.32-59) ซึ่งได้รับความนิยมมาก มาเป็นแนวทางในการวางแผนการใช้สื่อการเรียนการสอน ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียน (Analyze Learners Characteristics) เป็น

การวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียนเพื่อผู้สอนจะได้ทราบว่าผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนนั้นมากน้อยเพียงใด และจะต้องเลือกสื่อให้มีความสัมพันธ์กับลักษณะของผู้เรียน ซึ่งแยกออกเป็นลักษณะทั่วไปและลักษณะเฉพาะ ลักษณะทั่วไปได้แก่ อายุ ระดับความรู้ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของผู้เรียนแต่ละคน ถึงแม้ว่าลักษณะทั่วไปของผู้เรียนจะไม่มี ความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียนก็ตาม แต่ก็ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถตัดสินระดับของบทเรียนและเลือกตัวอย่างของเนื้อหาและเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ สำหรับลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคนนั้นนับว่ามีส่วน

สำคัญโดยตรงกับเนื้อหาบทเรียน ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนและวิธีที่จะนำมาใช้สอน สิ่งที่ต้องนำมาวิเคราะห์ได้แก่

1. ทักษะที่มาก่อน (Prerequisite Skills) เพื่อที่จะทราบว่าก่อนที่ผู้เรียนจะเรียนเนื้อหาดังกล่าว ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้และทักษะด้านใดมาก่อน
2. ทักษะเป้าหมาย (Target Skills) การที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้เรียนต้องมีความรู้ ทักษะในการเรียน (ความสามารถด้านภาษา การอ่าน การเขียน การคำนวณ ฯลฯ) ตลอดจนทัศนคติอย่างไรบ้าง การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียนนี้สามารถนำไปใช้เลือกสื่อที่เหมาะสม เช่น หากผู้เรียนมีทักษะในการอ่านต่ำกว่าเกณฑ์ ก็สามารถช่วยได้ด้วยการใช้สื่อประเภทที่ไม่ใช่สิ่งสิ่งพิมพ์ หรือถ้าผู้เรียนในกลุ่มนั้นมีความแตกต่างกันมาก ก็สามารถให้เรียนด้วยชุดการเรียนรายบุคคล เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (State objectives) วัตถุประสงค์เป็นสิ่งที่ตั้งขึ้นเพื่อคาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถบรรลุถึงสิ่งใด หรือมีความสามารถอะไรบางอย่างในการเรียนนั้น ทำให้ผู้เรียนทราบว่าเมื่อเรียนบทเรียนแล้วจะสามารถเรียนรู้และทำอะไรได้บ้าง นอกจากนี้วัตถุประสงค์ทำให้ผู้สอนทราบเป้าหมายในการสอนของตนเองและช่วยในการประเมินผลผู้เรียน เพราะการประเมินผลจะประเมินตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้นิยมตั้งเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งมีวิธีการเขียนหลายรูปแบบ

ขั้นที่ 3 การเลือก คัดแปลงหรือออกแบบ (Select, Modify, or Design Materials) การที่จะมีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการเรียนการสอนสามารถทำได้ 3 วิธี คือ

1. เลือกจากสื่อที่มีอยู่แล้วในสถาบันการศึกษาต่างๆ มักมีทรัพยากรที่สามารถใช้เป็นสื่อได้คืออยู่แล้ว ผู้สอนควรตรวจสอบว่ามีสิ่งใดที่จะใช้เป็นสื่อได้บ้าง โดยเลือกให้ตรงกับลักษณะของผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการเรียน
2. คัดแปลงสื่อที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้ดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น มีวีดิทัศน์ที่ไม่มีเสียงบรรยายประกอบ เราอาจปรับปรุงโดยบันทึกเสียงบรรยายเพิ่มเติมลงไป
3. การออกแบบสื่อใหม่เมื่อไม่มีสื่อเดิมอยู่หรือมีอยู่แล้วแต่ไม่สามารถนำมาดัดแปลงให้ใช้ได้ตามความต้องการ ก็ต้องออกแบบและจัดทำสื่อขึ้นใหม่ให้ตรงกับวัตถุประสงค์และลักษณะของผู้เรียน ซึ่งต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น งบประมาณ ผู้ชำนาญการในการจัดทำสื่อ เป็นต้น

ในการเลือกสื่อการเรียนการสอนนั้น มีผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวคิดในการเลือกใช้มากมาย สามารถสรุปเป็นหลักการอย่างง่ายในการเลือกสื่อการเรียนการสอน ได้ดังนี้

1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

2. ตรงกับเนื้อหาของบทเรียน
3. เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน
4. เหมาะสมกับจำนวนของผู้เรียนและกิจกรรมการเรียนการสอน
5. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เช่น ห้องเรียน หรือห้องปฏิบัติการที่ทำการสอน
6. มีลักษณะน่าสนใจและดึงดูดความสนใจได้ดี
7. มีคุณภาพทางเทคนิคดี เช่น ภาพคมชัด เสียงชัดเจน

ขั้นที่ 4 การใช้สื่อ (Utilize Materials) เป็นการลงมือใช้สื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. เตรียมตัวผู้สอนเอง โดยศึกษาและทำความเข้าใจสื่อในด้านเนื้อหาองค์ประกอบลักษณะในการทำงานและวิธีการใช้สื่อเพื่อจะได้นำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง
2. เตรียมสื่อโดยตรวจสอบดูสื่อว่าอยู่ในสภาพสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้หรือไม่ เตรียมสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องใช้ควบคู่กับสื่อให้พร้อมและถ้าเป็นไปได้ควรทดลองใช้สื่อนั้นก่อนนำไปใช้จริง
3. เตรียมผู้เรียน การเตรียมผู้เรียนเป็นการอุ่นเครื่องให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการรับรู้เนื้อหาการเรียนที่จะนำเสนอจากสื่อการเรียนการสอน เช่น แนะนำภาพรวมของเนื้อหาบทเรียน การให้เหตุผลว่าเนื้อหามีความสัมพันธ์กับหัวข้อการเรียนอย่างไร การบอกประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการให้ความสนใจต่อการเรียน ฯลฯ เป็นต้น
4. การเตรียมสถานที่และสภาพแวดล้อม ผู้สอนควรเตรียมสถานที่และสภาพแวดล้อม ให้พร้อมก่อนการใช้สื่อการเรียนการสอน เช่น ที่ติดตั้งสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆรวมทั้ง การระบายอากาศและการควบคุมแสงสว่างให้เหมาะสม เพื่อให้การนำเสนอสื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
5. นำเสนอสื่อ ผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามกระบวนการสอนและขั้นตอนที่ได้วางแผนเอาไว้และควบคุมชั้นเรียนให้ดีเพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจในสิ่งที่นำเสนอ

ขั้นที่ 5 การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน (Require Learner Response)

เป็นการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในสิ่งที่เขาเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตอบสนองออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การตอบคำถาม การเขียน การทำแบบฝึกหัดและร่วมใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น และเมื่อผู้เรียนมีการตอบสนอง ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับคือให้รู้ผลทันที เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าตนเองมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องหรือไม่

ขั้นที่ 6 การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงไร มีอะไรที่ควรปรับปรุงแก้ไขบ้าง การประเมินสามารถกระทำได้ 3 ลักษณะ คือ

1. **การประเมินความสำเร็จของผู้เรียน** เป็นการประเมินว่าหลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วมีความสามารถตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ การวัดและประเมินผลกระทำได้ด้วยการทดสอบ ข้อเขียน การสอบปากเปล่า หรือดูจากผลงานของผู้เรียน ตลอดจนสังเกตจากการปฏิบัติ และการแสดงออกของผู้เรียนนั้น

2. **การประเมินกระบวนการสอน** เพื่อดูความเหมาะสมว่ากระบวนการสอนนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ทั้งในด้านครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอนและวิธีการสอน การประเมิน กระบวนการสอนสามารถทำได้ทั้งในระยะก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังการสอน

3. **การประเมินผลสื่อและวิธีใช้สื่อ** เป็นการประเมินประสิทธิภาพความเหมาะสม ความคุ้มค่าของสื่อการเรียนการสอนรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้สื่อว่ามีอะไรบ้าง เป็นเพราะสาเหตุใด อาจให้ผู้เรียนอภิปรายและวิจารณ์การใช้สื่อว่าเหมาะสมมากน้อยเพียงใด หรือใช้วิธีสังเกตขณะใช้สื่อเพื่อนำผลมาปรับปรุงสื่อและวิธีใช้สื่อให้เหมาะสมต่อไป

จะเห็นได้ว่าแบบจำลอง ASSURE MODEL เน้นการวางแผนอย่างเป็นระบบในการใช้สื่อการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของห้องเรียน หากผู้สอนสามารถดำเนินกระบวนการ ได้อย่างถูกต้องทุกขั้นตอน จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

7. นวัตกรรมทางการศึกษาที่สำคัญของไทยในปัจจุบัน

นวัตกรรม เป็นความคิดหรือการกระทำใหม่ๆ ซึ่งนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละวงการจะมีการคิดและทำสิ่งใหม่อยู่เสมอ ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ได้เรื่อยๆ สิ่งใดที่คิดและทำมานานแล้วก็ถือว่าหมดความเป็นนวัตกรรมไปโดยจะมีสิ่งใหม่มาแทน

ในวงการศึกษปัจจุบัน มีสิ่งที่เรียกว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หรือนวัตกรรม การเรียนการสอนเป็นจำนวนมาก บางอย่างเกิดขึ้นใหม่ บางอย่างมีการใช้มาหลายสิบปีแล้วแต่ก็ยังคงถือว่าเป็นนวัตกรรม เนื่องจากนวัตกรรมเหล่านั้นยังไม่แพร่หลายเป็นที่รู้จักทั่วไปในวง การศึกษา ในปัจจุบันนวัตกรรมมีรูปแบบหลากหลายมากมาย เพื่อให้เราสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของแต่ละสถานที่ บริบทด้านผู้เรียน และปัจจัยอื่นๆ ด้วย ซึ่งสามารถ เลือกใช้ตามประเภทของนวัตกรรม ดังนี้

1. บทเรียนสำเร็จรูป
2. ชุดการสอน
3. แผ่นภาพโปรงใส

4. เอกสารประกอบการสอน
5. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
6. วีดิทัศน์
7. สไลด์
8. เกม
9. สื่อประเภทอุปกรณ์
10. มัลติมีเดีย
11. อินเทอร์เน็ต
12. e-learning

8. นวัตกรรมทางการศึกษา

8.1 การเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต E-learning

สิ่งที่เรียกว่า เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางอินเทอร์เน็ต (e-learning) ได้พัฒนาล้ำหน้าไปอีกขั้น ปัจจุบันได้นำเสนอทางเลือกใหม่อันชาญฉลาดในการเรียนรู้ ช่วยลดข้อด้อยและผสมผสานข้อดีของระบบการเรียนในชั้นเรียนและการเรียนทางไกลเข้าไว้ด้วยกัน มีความยืดหยุ่นสูง ยิ่งไปกว่านั้นผู้เรียนยังสามารถเข้าถึงความรู้ในหลากหลายแขนงวิชา ตั้งแต่ภาษาต่างประเทศจนไปถึงวิศวกรรมศาสตร์ สามารถเรียนได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ไม่ต้องเดินทางทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นมีเพียง 2 อย่างคือ เครื่องคอมพิวเตอร์และเว็บเบราว์เซอร์ ด้วยเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาล่าสุดนี้สามารถตอบสนองกระบวนการเรียนการสอนทางไกลได้เกือบครบทุกความต้องการ ดังเช่น

การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถกำหนดแผน (Self-directed) โดยอาศัยสื่อการสอนจากอินเทอร์เน็ต ในระดับนี้จะไม่มีการตอบโต้กับผู้สอนหรือทำกิจกรรมกลุ่มกับผู้เรียนคนอื่นๆ แต่จะมีระบบติดตามพัฒนาการและประเมินผลการเรียนรู้ โดยผู้บริหารหลักสูตร ลักษณะการเรียนรู้เช่นนี้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกตามความสะดวก และสามารถกำหนดกรอบเวลาซ้ำเร็วที่ใช้ในการเรียนได้เหมาะสมกับระดับความสามารถในการเรียนรู้

การเรียนรู้แบบนัดหมายเวลา (Synchronous Learning) ลักษณะการเรียนรู้จะมีบรรยากาศใกล้เคียงกับการเรียนในชั้นเรียนจริงๆ มากที่สุด (ต่างกันที่ผู้เรียนนั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์เท่านั้น) ซึ่งสามารถสร้างห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) ไว้บนเรียลไทม์อินเทอร์เน็ตได้ ช่วยให้มีความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนทางไกลเต็มรูปแบบ มีองค์ประกอบครบ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้น เข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนพร้อมๆ กันมีสื่อการสอนทั้งภาพและเสียง ผู้เรียนสามารถร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือตอบโต้แลกเปลี่ยนความ

คิดเห็นกับผู้สอนหรือกับเพื่อนร่วมชั้น ได้เต็มที่ (คล้าย Chat room) ส่วนผู้สอนสามารถติดตั้งโปรแกรมติดตามพัฒนาการประเมินผลการเรียน รวมทั้งประสิทธิภาพของหลักสูตรได้ ทั้งนี้ไม่จำกัดเรื่องสถานที่แต่ผู้เรียนในชั้นและผู้สอนจะต้องนัดเวลาเรียนอย่างพร้อมเพรียงกัน

การเรียนรู้แบบไม่ได้นัดหมายเวลา (Asynchronous Learning) จะรวมเอาลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการเรียนในระบบชั้นเรียนมาไว้บนอินเทอร์เน็ตแบบเรียลไทม์ กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถกำหนดแผนการเรียนของตนเอง โดยอาศัยสื่อการสอนจากอินเทอร์เน็ตแล้ว ผู้เรียนยังสามารถถามคำถาม ทำแบบฝึกหัด ทำรายงานกลุ่ม อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียนคนอื่นๆ และเข้ากระบวนการประเมินผล ซึ่งเหมาะกับหลักสูตรที่เน้นการฝึกทักษะ การแก้ไขปัญหาสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

8.2 สื่อมัลติมีเดีย

สื่อมัลติมีเดีย คือ ระบบสื่อสารข้อมูลข่าวสารหลายชนิด โดยผ่านสื่อทางคอมพิวเตอร์ซึ่งประกอบด้วย ข้อความ ฐานข้อมูล ตัวเลข กราฟิก ภาพเสียง และวีดิทัศน์ สื่อมัลติมีเดีย คือ การใช้คอมพิวเตอร์สื่อความหมายโดยการผสมผสานสื่อหลายชนิด เช่น ข้อความ กราฟ ภาพศิลป์ (Graphic Art) เสียง ภาพเคลื่อนไหว (Animation) และวีดิทัศน์ เป็นต้น ถ้าผู้ใช้สามารถควบคุมสื่อเหล่านี้ให้แสดงออกมาตามต้องการได้ ระบบนี้จะเรียกว่า มัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์

สื่อมัลติมีเดีย คือ โปรแกรมซอฟต์แวร์ที่อาศัยคอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการนำเสนอ โปรแกรมประยุกต์ซึ่งรวมถึงการนำเสนอข้อความสีสันทัน ภาพกราฟิก (Graphic images) ภาพเคลื่อนไหว (Animation) เสียง (Sound) และภาพยนตร์วีดิทัศน์ (Full motion Video) ส่วนมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (Interactive Multimedia) จะเป็นโปรแกรมประยุกต์ที่รับการตอบสนองจากผู้ใช้คีย์บอร์ด (Key board) เมาส์ (Mouse) หรือตัวชี้ (Pointer)

ดังนั้น จึงสามารถสรุปความหมายของ สื่อมัลติมีเดียได้ว่า สื่อมัลติมีเดีย คือ การใช้คอมพิวเตอร์ร่วมกับโปรแกรมซอฟต์แวร์ในการสื่อความหมายโดยการผสมผสานสื่อหลายชนิด เช่น ข้อความ กราฟิก (Graphic) ภาพเคลื่อนไหว (Animation) เสียง (Sound) และวีดิทัศน์ (Video) เป็นต้น และถ้าผู้ใช้สามารถที่จะควบคุมสื่อให้นำเสนอออกมาตามต้องการได้จะเรียกว่า สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (Interactive Multimedia) การปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้สามารถจะกระทำได้โดยผ่านทางคีย์บอร์ด (Keyboard) เมาส์ (Mouse) หรือตัวชี้ (Pointer) เป็นต้น การใช้สื่อมัลติมีเดีย ในลักษณะปฏิสัมพันธ์ก็เพื่อช่วยให้ผู้ใช้สามารถเรียนรู้หรือทำกิจกรรม รวมถึงสื่อต่างๆ ด้วยตนเองได้ สื่อต่างๆ ที่นำมารวมไว้ในสื่อมัลติมีเดียเช่น ภาพ เสียง วีดิทัศน์ จะช่วยให้เกิดความหลากหลายในการใช้คอมพิวเตอร์อันเป็นเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในแนวทางใหม่ที่ทำให้การใช้คอมพิวเตอร์น่าสนใจ และเร้าความสนใจ เพิ่มความสนุกสนานในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน

สื่อการสอนไม่ว่าจะเป็นสื่อชนิดใด รูปแบบใดก็ยังคงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดและทักษะต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสภาพสังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร การใช้สื่อการสอนในรูปแบบที่เหมาะสม จึงมีความจำเป็นมากขึ้น เพราะสื่อจะช่วยให้การรับรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสื่อและวิธีการเสนอสื่อ นั้นๆ ด้วย สื่อธรรมดาที่สุด เช่น ชอล์กและกระดานดำหรือไวท์บอร์ด หากมีการออกแบบการใช้ที่ดี ก็อาจมีประสิทธิภาพในการสื่อความหมายมากกว่าการใช้สื่อที่ซับซ้อนและมีราคาแพงกว่าก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามสื่อแต่ละประเภทย่อมมีข้อดีและข้อจำกัดในตนเอง

สื่อมัลติมีเดียก็เช่นเดียวกับสื่ออื่นๆ คือ มีทั้งข้อได้เปรียบและเสียเปรียบ ข้อได้เปรียบที่เห็นได้ชัดเจน คือ ประสิทธิภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่มีขอบเขตจำกัดทำให้ระบบคอมพิวเตอร์สามารถประมวลข้อมูล นำเสนอข้อมูล ภาพ เสียง และข้อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพดังกล่าวนี้เมื่อผนวกเข้ากับการออกแบบโปรแกรมที่ดีย่อมส่งผลดีต่อการเรียนการสอน ข้อเสียเปรียบของสื่อมัลติมีเดียก็มีอยู่ไม่น้อย ประการสำคัญคงเป็นราคาของคอมพิวเตอร์ นอกจากนั้น ก็เป็นความซับซ้อนของระบบการทำงาน ซึ่งเมื่อเทียบกับสื่ออื่นๆ นับว่าคอมพิวเตอร์เป็นสื่อที่มีความยุ่งยากในการใช้งาน อย่างไรก็ตามความยุ่งยากของการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ได้ลดลงตามลำดับ บริษัทผู้พัฒนาโปรแกรมได้พยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้การใช้คอมพิวเตอร์มีความง่ายสำหรับคนทุกคนทุกอาชีพ

สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอนนั้น คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ออกแบบเพื่อการเรียนการสอน โดยผู้ออกแบบหรือผู้ผลิตโปรแกรมได้บูรณาการเอาข้อมูลรูปแบบต่างๆ เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดิทัศน์และข้อความเข้าไปเป็นองค์ประกอบเพื่อการสื่อสารและให้ประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง การออกแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษานี้มีข้อแตกต่างจากสื่อมัลติมีเดียที่ใช้เพื่อการนำเสนอข้อมูลหรือประชาสัมพันธ์อยู่หลายด้าน บทบาทของสื่อมัลติมีเดีย ทั้ง 2 ลักษณะ มีดังนี้

สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน มีจุดประสงค์หลักๆ ดังนี้

1. เป้าหมาย คือ การสอนอาจใช้ช่วยในการสอนหรือสอนเสริมก็ได้
2. ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเอง หรือเรียนเป็นกลุ่มย่อย 2-3 คน
3. มีวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ โดยครอบคลุมทักษะความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และเจตคติ ส่วนจะเน้นอย่างใดมากน้อยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และโครงสร้างเนื้อหา
4. เป็นลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง

5. ใช้เพื่อการเรียนการสอน แต่ไม่จำกัดว่าต้องอยู่ในระบบโรงเรียนเท่านั้น
6. ระบบคอมพิวเตอร์สื่อมัลติมีเดียเป็นชุดของฮาร์ดแวร์ที่ใช้ในการส่งและรับข้อมูล
7. รูปแบบการสอนจะเน้นการออกแบบการสอน การมีปฏิสัมพันธ์ การตรวจสอบความรู้ โดยการประยุกต์ทฤษฎีจิตวิทยา และทฤษฎีการเรียนรู้เป็นหลัก
8. โปรแกรมได้รับการออกแบบให้ผู้เรียนเป็นผู้ควบคุมการเรียนกิจกรรมทั้งหมด
9. การตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อ นับเป็นขั้นตอนสำคัญที่ต้องกระทำในปัจจุบันสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนการสอน ได้รับการบันทึกไว้บนแผ่นซีดีรอมและเรียกบทเรียนลักษณะนี้ว่า CAI เมื่อกล่าวถึง CAI จึงหมายถึง สื่อมัลติมีเดียที่นำเสนอบทเรียน โดยมีภาพและเสียงเป็นองค์ประกอบหลัก โดยเฉพาะเสียงเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบของข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว หรือวีดิทัศน์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบบทเรียน ส่วนเสียงนั้นจะมีทั้งเสียงจริง เสียงบรรยาย และอื่นๆ ที่เหมาะสม โดยทั้งหมดนี้จะถ่ายทอดผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งต่อเป็นระบบเครือข่ายหรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล

8.3 การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web-Based Instruction) กับการเรียนการสอนยุคใหม่

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญใน โลกของเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้อินเทอร์เน็ตจะช่วยให่วิถีชีวิตของคนปัจจุบันทันสมัย ทันเหตุการณ์ เพราะอินเทอร์เน็ตจะเสนอข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยอีกทั้งเป็นแหล่งสารสนเทศสำหรับทุกวงการที่สามารถค้นหาสิ่งที่ต้องการได้โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง ด้วยเหตุนี้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากทั่วโลกเข้าด้วยกันเสมือนดังชุมทรัพย์ข้อมูลข่าวสารที่คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ อย่างไรก็ตามประโยชน์เครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่ได้จำกัดเฉพาะในวงธุรกิจเท่านั้น ในวงการศึกษาก็เครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับการศึกษาได้หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อการติดต่อสื่อสาร อภิปราย ถกเถียงแลกเปลี่ยน และสอบถามข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นทั้งกับผู้สนใจศึกษาในสื่อเรื่องเดียวกันหรือกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ผู้เรียนจะมีความสะดวกต่อการค้นหาข้อมูลไม่ว่าจะอยู่สถานที่ใดหรือเวลาใดก็สามารถเข้าไปใช้เครือข่ายได้อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งผู้เรียนสามารถควบคุมจังหวะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมยืดหยุ่นแก่ผู้เรียน

ดังนั้น การนำประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตไปใช้ในการพัฒนาบทเรียน จึงเป็นการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนที่ประยุกต์คุณลักษณะของอินเทอร์เน็ตโดยนำ

ทรัพยากรที่อยู่ในเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) มาเป็นสื่อกลางเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิง เอกสารประกอบการเรียน บทเรียนสำเร็จรูป หรือแม้กระทั่งหลักสูตรวิชา เนื่องจากเวิลด์ไวด์เว็บ เป็นบริการบนอินเทอร์เน็ตที่มีแหล่งข้อมูลอยู่มากมายและหลายรูปแบบ ทั้งตัวอักษร ภาพนิ่ง การเคลื่อนไหวหรือเสียง โดยอาศัยคุณลักษณะของการเชื่อมโยงหลายมิติ (Hyperlink) ทั้งในรูปแบบข้อความหลายมิติ (Hypertext) หรือสื่อหลายมิติ (Hypermedia) เพื่อเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ด้วยกัน เป็นการนำประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการค้นคว้าข้อมูลการเรียนรู้ด้วยตนเองและสนองตอบแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นหลักนั่นคือ มิใช่การสอนที่เป็นการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ ทุกเวลาโดยใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งสื่อต่างๆ เหล่านี้สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างอิสระ ทั้งนี้เพราะข้อมูลบนเว็บมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) ทำให้เนื้อหาการเรียนมีความยืดหยุ่นมากกว่าแบบเดิม และเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญและเปิดโอกาสให้ผู้สอนสามารถปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้ทันสมัยได้อย่างสะดวกสบาย

4.3.3 บทบาทในการบริหารสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หมายถึง อุปกรณ์ เครื่องมือ ห้องปฏิบัติการและแหล่งศึกษาค้นคว้าต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องศิลปวัฒนธรรมและห้องถื่น ห้องสมุดหรือห้องบรรณสาร เป็นต้น

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ คือ

- 1) วิเคราะห์ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู
- 2) วางแผนในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครูให้เพียงพอและครบถ้วน
- 3) จัดระบบการใช้ การให้บริการและการบำรุงรักษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนและครูสามารถใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่า ทั้งถึง และเสมอภาค
- 4) พัฒนาครู ผู้เรียน และบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างถูกต้อง

5) กำกับ ติดตาม ดูแลและให้คำปรึกษาแนะนำการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า และเป็นไปตามปฏิทินการใช้งาน

6) ประเมินผลการใช้ ปรับปรุง และพัฒนาถึงอำนาจความสะดวกให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก นั้นผู้บริหารจะต้องจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ประเมินประสิทธิภาพสื่อ และส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนให้เหมาะสมและคุ้มค่า

4.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4.4.1 การจัดการชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การจัดการชั้นเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือการกระทำทุกอย่างที่ครูจัด ดำเนินการโดยมีเป้าหมายสำคัญคือ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การจัดการชั้นเรียน มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้ (Arends, 2012, pp.178-206; Chales and Senter, 2008, pp. 8-9; ดวงกมล สิ้นเพ็ง, 2551, น.132) คือ

1. การเรียนรู้จะเป็นไปอย่างราบรื่น หากผู้เรียนมีวินัยในการเรียน
2. ชั้นเรียนที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย สิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ก้าวร้าว และส่งผลให้การเรียนรู้ไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์
3. การกำหนดคุณลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ล่วงหน้า จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการชั้นเรียน เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีแนวทางในการควบคุมพฤติกรรม ของตนเองไม่ให้เกิดความวุ่นวายในการเรียนของสมาชิกคนอื่นๆ ในชั้นเรียน
4. ชั้นเรียนที่มีการจัดการกับพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม จะทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เพราะไม่ต้องเสียเวลาในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์
5. การจัดการชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีวินัยในการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกัน ด้วยความเอื้ออาทร โดยคำนึงถึงกฎระเบียบของชั้นเรียนอย่างเคร่งครัด นอกจากจะยังประโยชน์ต่อ การเรียนรู้แล้วยังมีผลในระยะยาวคือเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยการเป็นพลเมืองที่ดีอีกด้วย

ฮอย และฮอย (Hoy & Hoy, 2003, pp.190-192) กล่าวว่า การจัดการชั้นเรียน ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสิ่งที่ต้องดำเนินการ คือ

1. กำหนดเวลาเรียน การจัดการชั้นเรียนที่ดีต้องกำหนดเวลาสำหรับการเรียนให้เพียงพอและมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม
2. การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องมีกฎกติกา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม การตอบคำถามของครูไม่ควรให้ผู้เรียนตอบพร้อมกัน แต่ควรให้ยกมือก่อนและให้ตอบทีละคน
3. การควบคุมดูแลตนเอง ต้องมีระบบที่ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถควบคุม ดูแลหรือบริหารจัดการตนเองเกี่ยวกับการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ การรับผิดชอบต่อการเรียน การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ และการสร้างนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน

4.4.2 บรรยากาศการเรียนรู้

1) ความหมายของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

บรรยากาศในการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งในและนอกชั้นเรียนเพื่อกระตุ้นหรือส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้สึกลอยอยากเรียนมีความกระตือรือร้นสนใจในสิ่งที่เรียน

ความสำคัญของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนที่ดีเป็นสิ่งที่จะเลือกอำนวยความสะดวกและส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน จึงควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้ (จินตนา ณ สงขลา 2555)

ด้านพัฒนาการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และมีเจตคติ ที่ดีต่อการเรียนขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของครูผู้สอนว่าจะสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นที่ไปในลักษณะใด ครูผู้สอนจะเป็นผู้มีส่วนส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นที่ไปในภาวะที่พึงประสงค์ได้ก็ต่อเมื่อครูได้ตระหนักในความสำคัญของการใช้ห้องเรียนให้เป็นสถานที่ปฏิบัติการทดลองพัฒนาความรู้ความเข้าใจทักษะค่านิยมของผู้เรียนพยายามสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ สนุกสนานกับการเรียนมีชีวิตชีวาในการเรียนมากกว่าที่จะเป็นผู้คอยรับคำสั่งฟังและจดตามเท่านั้นซึ่งนอกจากจะเป็นบรรยากาศที่ไม่ทำทนายแล้วยังก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่น่าสนใจ

ด้านตัวผู้เรียน บรรยากาศในชั้นเรียนที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากตนเองด้านความสนใจความถนัดความสามารถเป็น โอกาสให้ได้ฝึกปฏิบัติการควบคุมตนเอง การมีความสามารถพิจารณาเลือกสรรวิธีการในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมตามที่ครูยอมรับนับถือให้เกียรติผู้เรียนในฐานะบุคคลมีเจตคติที่ดีและมีความจริงใจต่อผู้เรียนยอมส่งผลให้ผู้เรียนยอมรับนับ

ถือในตัวครูผู้สอนด้วยเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะของครูผู้สอนไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ค่านิยมปรัชญา อุดมคติของครูที่แตกต่างกัน จะมีอิทธิพลและส่งผลต่อผู้เรียนให้แตกต่างกันด้วย เช่น ผู้สอนที่ชอบวางอำนาจก้าวร้าว ชอบลงโทษตีเคียว วิชาทฤษฎีการเรียนรู้ บรรยายภาคในชั้นเรียน ก็จะเป็นไปในทางลบ และจะนำมาซึ่งความล้มเหลวในการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

4.4.3 ลักษณะบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องการให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างราบรื่น และผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (พรรณี ชูทัย 2522, น. 261-263) กล่าวถึงบรรยากาศในชั้นเรียน ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้จัดแบ่งได้ 6 ลักษณะสรุปได้ดังนี้

1) บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ

2) บรรยากาศที่มีอิสระ (freedom) เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสได้คิด ได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่ารวมถึงโอกาสที่จะทำผิดด้วยโดยปราศจากความกลัว และวิตกกังวล บรรยากาศนี้จะส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้สึกตึงเครียด เช่น หากนักเรียนทำงานผิดพลาด ควรให้นักเรียนได้พยายามคิดถึงสาเหตุของข้อผิดพลาดนั้นและให้นักเรียนได้ลองหาทางแก้ไขข้อผิดพลาดนั้นด้วยตนเอง โดยมีครูคอยแนะนำให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจอยู่เสมอเป็นต้น

3) บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูรู้สึกว่าการนักเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่าและสามารถเรียนรู้ได้ อันส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความยอมรับนับถือ

4) บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (warmth) เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ครูมีความเข้าใจนักเรียนเป็นมิตรกับนักเรียน

5) บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มิใช่การควบคุมไม่ให้มีอิสระ ครูต้องมีเทคนิคในการปกครองนักเรียน และฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิ์หน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขต

6) บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (success) เป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ผู้สอนจึงควรพูด

สิ่งที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จให้มากกว่าการพูดถึงความล้มเหลว เพราะการที่คนเรานิ่งถึงแต่ความล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำ ซึ่งไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น

หากครูผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ย่อมช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้สึกถึงความสำคัญของตนเอง มีกำลังใจที่จะพัฒนาและรักการเรียนรู้ เป็นผู้พร้อมจะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

4.4.4 ประเภทของบรรยากาศในชั้นเรียน

บรรยากาศในชั้นเรียน จำแนกออกได้ดังนี้ (วัฒนา ปุณฺณฤทธิ, 2555)

1) *บรรยากาศทางจิตวิทยา* เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดขึ้น โดยการทำงานของครูผู้เรียนที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าลักษณะบรรยากาศทางจิตวิทยาเป็นไปในทางบวก ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกอบอุ่นผ่อนคลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย และมีผลทำให้รู้สึกมีความสุขในการเรียนรู้ทำให้เป็นผู้ที่รักและใฝ่ในการเรียนรู้

2) *บรรยากาศทางกายภาพ* เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดจากการจัดอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และสภาพของผู้เรียนการจัดบรรยากาศทางกายภาพ ที่ตอบสนองผู้เรียนและการทำกิจกรรมต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนได้รับความสะดวกและดำเนินกิจกรรมด้วยความราบรื่น ส่งผลให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดีไม่ติดขัดไม่รู้สึกว่ามี ความยุ่งยาก ทำให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนและเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้นมีความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3) *บรรยากาศทางสังคม* เป็นบรรยากาศที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มที่อยู่ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน การมีบรรยากาศทางสังคมที่เป็นมิตรต่อกันจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นใจเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและกัน มีการอยู่ร่วมกันฉันท์มิตร ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกันจึงเป็นเป้าหมายประการหนึ่งของการจัดการศึกษา

จากประเภทของบรรยากาศที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ทั้ง 3 ประเภท ดังกล่าวข้างต้น ครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่จะก่อให้เกิดบรรยากาศดังกล่าวได้ จึงมีแนวทางที่จะส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. บรรยากาศทางจิตวิทยา

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2543, น.16-17) ได้ให้ความเห็นว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ควรเริ่มต้นจากสิ่งใกล้ตัวผู้เรียนมากที่สุด คือความรู้สึกภายใน ทั้งนี้จะต้องไม่มีบรรยากาศของความกลัว ความหวาดระแวง ความดูหมิ่นเหยียดหยาม ตีตีสอน บรรยากาศของการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญจะต้องให้อิสระภาพแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอิสรภาพจากความหวาดกลัว ซึ่งจากความเห็นดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบรรยากาศทางจิตวิทยาที่มีผล

ต่อความรู้สึก และการกระทำของผู้เรียน บรรยากาศทางจิตวิทยาที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1.1 การสร้างบรรยากาศที่ท้าทาย กระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น อยากแก้ปัญหา อยากแสวงหาคำตอบ ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าคุณมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมนั้นๆ ได้ และให้กำลังใจ เมื่อ ผู้เรียนได้ลงมือทำหรือตอบสนอง รวมทั้งการยกตัวอย่างความสำเร็จ หรือสิ่งที่คุณเรียนเคยทำมาก่อน ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในความสามารถ และเกิดความภูมิใจ ทำให้ไม่มีความกลัวที่จะทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

1.2 การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย มีความเป็นมิตร ปราศจากความหวาดกลัวที่จะแสดงออก ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวจะทำให้เด็กเป็นคนที่กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าที่จะคิดลองทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะผลที่ได้นั้นจะเป็นไปตามที่คิดหรือไม่ก็ตาม การสร้างบรรยากาศดังกล่าวสามารถทำได้โดยครูทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดความราบรื่นในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยอาจเข้าไปช่วยเป็นผู้ร่วมคิดในการทำปัญหาที่ยากให้ง่ายหรือลดความซับซ้อนลง แต่ยังคงให้เด็กได้ใช้ความสามารถของเขาในการเรียนรู้ โดยมีการสนับสนุนเสริมแรง และให้คำปรึกษาจากครู

1.3 บรรยากาศที่เป็นอิสระ ในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง บรรยากาศดังกล่าวนี้จะทำให้เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ลดการพึ่งพิงผู้อื่น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง กล้าริเริ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำ และกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ บรรยากาศที่เป็นอิสระนี้ทำได้โดยครูให้โอกาส และสนับสนุนให้เด็กได้ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง ครูเป็นเพียงผู้ให้ คำปรึกษา ให้การช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการเท่านั้น ขณะเดียวกันต้องให้โอกาสแก่เด็กแต่ละคนในการที่จะเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน และใช้เวลาอย่างพอเพียงตามความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้และใช้เวลาในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่แม้ว่าเด็กจะได้รับอิสระดังกล่าว ครูก็ต้องสอนให้เด็กคำนึงถึงการอยู่ร่วมกัน ความเป็นอิสระของแต่ละคนจะต้องไม่รบกวนหรือทำให้ผู้อื่นมีความสะดวกน้อยลง

1.4 บรรยากาศที่ให้ได้รับความสำเร็จและเรียนรู้ ผลที่เกิดจากการทำสิ่งต่างๆ บรรยากาศดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีกำลังใจเข้มแข็ง มีความมั่นใจในการทำสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการทำสิ่งต่าง ๆ และยอมรับผลจากการกระทำทั้งความสำเร็จและผลที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ครูสามารถสร้างบรรยากาศดังกล่าวได้ โดยการให้เด็กกำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ และลงมือปฏิบัติตามที่วางแผนไว้ ให้เวลาอย่างเพียงพอที่จะทำตามแผนงาน ครูคอยสนับสนุนให้กำลังใจ คอยแก้ปัญหาเมื่อเด็กต้องการ

ให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับหลังการปฏิบัติ ให้การเสริมแรงชื่นชมยินดีต่อผลสำเร็จ แต่ถ้าหากผลไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ก็อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการหาความรู้จากความล้มเหลว ให้กำลังใจและให้ทดลองแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ต่างออกไป

1.5 บรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน โดยการเริ่มจากการที่ครูยอมรับผู้เรียน ให้ความสำคัญต่อการคิดและการกระทำของผู้เรียน รับฟังและให้มีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ จัดให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มให้ได้รับความสำเร็จจากการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดการยอมรับระหว่างเด็กกับเพื่อน และเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากครู เห็นความสำคัญของกลุ่มบรรยากาศ ดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ ได้รับประสบการณ์ทางบวกในการพัฒนาตนเอง เกิดการ นับถือระหว่างกัน ทำให้เกิดความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น สามารถที่จะคิด เลือกและตัดสินใจ เข้าใจถึงความสามารถของตนเอง ยอมรับผลการกระทำทั้งที่สำเร็จและทำความเข้าใจได้ เมื่อทำผิดหรือล้มเหลว รู้จักนำอุปสรรคหรือความล้มเหลวมาเป็นประสบการณ์การเรียนรู้และแนวทางแก้ปัญหา เนื่องจากเชื่อว่าคนมีความสามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้หลากหลายวิธีเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ

1.6 บรรยากาศแห่งความใกล้ชิด สนับสนุนและมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน เนื่องจากเด็กทุกคนต้องการความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยทางจิตใจ ต้องการการเอาใจใส่และความรักใคร่ การจัดให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกัน ได้เล่น ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยขจัดหรือลดความขัดแย้งลงให้มากที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นเลย การสอนให้ผู้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักการให้อภัยและช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดความรู้สึกรักใคร่ กลมเกลียวกัน นอกจากนี้ครูต้องแสดงความรู้สึกที่ดีต่อผู้เรียน แสดงให้ผู้เรียนรับรู้ว่าคนเป็นที่ยอมรับของครู ทั้งการคิดและการกระทำ การแสดงออกของครู ได้แก่ การแสดงท่าทีที่แสดงถึงการเอาใจใส่ทางบวกต่อผู้เรียนอย่างจริงใจที่สอดคล้องกับการแสดงออกทางบวกของผู้เรียน เช่น การสัมผัสทางกาย การมอง การสบตา การใช้คำพูด การแสดงสีหน้าท่าทาง การได้รับการเอาใจใส่ดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นที่ต้องการของครู มีความสำคัญ เป็นคนหนึ่งที่มีความหมาย ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และต่อผู้อื่น บรรยากาศการอยู่ร่วมกันอย่างรักใคร่ ทำให้เกิดความสุขในการทำสิ่งต่าง ๆ และเกิดการเรียนรู้โดยง่าย

2. บรรยากาศทางกายภาพ

เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมด้านอาคาร สถานที่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งความรู้ที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยเน้นความสะดวกสบาย สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ มีเครื่องมือและแหล่งความรู้ สอดคล้องกับกิจกรรมและความต้องการ สำหรับการจัดบรรยากาศทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ดังนี้

2.1 การจัดสถานที่และบริเวณ ในห้องเรียนที่อำนวยความสะดวกและตอบสนองการทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีการกำหนดพื้นที่ในการจัดเก็บอุปกรณ์ เครื่องเล่น ที่เด็กต้องการใช้อย่างเป็นระบบสะดวกในการนำมาใช้ การทำความสะอาดและการจัดเก็บจัดบริเวณการทำกิจกรรมที่สะดวกต่อการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีบริเวณที่ว่างพอที่จะเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ สามารถเตรียมย้ายไปสู่การทำกิจกรรมอื่นได้โดยไม่รบกวนทำกิจกรรมของผู้อื่น มีการจัดบริเวณสำหรับการจัดแสดงหรือเก็บผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรมของเด็ก

2.2 การจัดสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่สอดคล้องกับกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากเด็กปฐมวัย เรียนรู้จากการกระทำ การมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจและแสดงผลการเรียนรู้ผ่านการแสดงออกและจากผลงาน ดังนั้นจะต้องจัดหาสื่อ อุปกรณ์ที่สอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้ การมีสื่อ วัสดุอย่างหลากหลาย พอเพียง สะดวกในการนำมาใช้ จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้

2.3 การจัดแหล่งความรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งแหล่งความรู้เหล่านี้ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ทั้งที่สอดคล้องกับหน่วยประสบการณ์ที่ผู้เรียนเลือกเรียน และแหล่งความรู้ที่จัดประจำไว้ เพื่อตอบสนองความสนใจที่หลากหลาย การจัดแหล่งความรู้ควรคำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและใช้ได้อย่างสะดวก ขณะเดียวกันแหล่งความรู้ก็ต้องน่าสนใจ เป็นเครื่องเร้ากระตุ้น สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนอยากสืบเสาะ ค้นหา และลงมือปฏิบัติ

การจัดบรรยากาศทางกายภาพจะส่งผลต่อการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน แบ่งออกเป็นสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน โดยมีการจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อยน่าดูมีความสะอาด มีเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้การเรียนของนักเรียนสะดวกขึ้น เช่น ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสม แสงเข้าถูกทางและมีแสงสว่างเพียงพอ กระจกหน้าต่างมีขนาดเหมาะสม โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับวัยนักเรียน เป็นต้น

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ประกอบด้วยห้องเรียน สื่อและอุปกรณ์การเรียนต่างๆ แสงสว่าง สี เสียง อุณหภูมิ เป็นต้น

1. ห้องเรียน สื่อและอุปกรณ์การเรียน ได้แก่ ห้อง พื้นห้อง ผนัง ประตู หน้าต่าง ขนาดและพื้นที่ว่างภายในห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้ กระจกหน้าต่าง สื่อการเรียนอุปกรณ์ตกแต่งห้องเรียน เช่น แจกันดอกไม้ ภาพวาด เป็นต้น

2. แสงสว่าง ได้แก่ แสงธรรมชาติจากดวงอาทิตย์ และแสงประดิษฐ์ซึ่งเป็นแสงจากหลอดไฟประดิษฐ์

3. เสียง ได้แก่ เสียงบรรยายของผู้สอน เสียงการสนทนาระหว่างผู้สอนและผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้เรียน เสียงจากเครื่องขยายเสียงเหล่านี้จะต้องมีระดับความดังที่พอเหมาะ

4. อุณหภูมิ ได้แก่ ระดับความชื้นของอากาศ การถ่ายเทของอากาศ การระบายอากาศโดยธรรมชาติและการระบายอากาศจากอุปกรณ์อำนวยความสะดวก

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน เช่น แหล่งความรู้ต่างๆ เช่น ห้องปฏิบัติการ ห้องทดลอง โรงฝึกงาน ห้องสมุด ศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการเรียน และการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากในห้องเรียน

3. บรรยากาศทางสังคม

เป็นบรรยากาศที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกรักที่จะเรียนรู้และเกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย การเรียนรู้ดังกล่าว ได้แก่ การเรียนรู้ด้านความรู้ และการเรียนรู้ทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจาก เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา คือ การให้ผู้เรียนมีความรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างราบรื่นมีความสุข สำหรับการจัดบรรยากาศทางสังคมที่สนับสนุนการเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้ดังนี้

3.1 การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย ให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีความเท่าเทียมกัน โดยครูต้องกำหนดให้มีอิทธิพลในห้องให้น้อยที่สุด สร้างระบบการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย ให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับผู้เรียนด้วยกัน ฝึกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

3.2 การสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือร่วมใจ โดยจัดกิจกรรมให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เล่น ทำงานและเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ครูคอยปรับปรุงการใช้ภาษา มารยาทและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อให้เด็กสามารถทำงานกับกลุ่มเพื่อนได้ อย่างดี เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำสิ่งต่าง ๆ ในบรรยากาศร่วมมือร่วมใจกัน ซึ่งแม้จะมีการแข่งขันกันบ้าง แต่ควรเป็นการแข่งขันกันอย่างเป็นมิตร ได้มีโอกาสได้รับผลแห่งการทำงานร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งด้านความคิด และการกระทำอันส่งผลต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นต่อไป

3.3 สร้างบรรยากาศแห่งการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันทั้งครูกับผู้เรียน ในหมู่ผู้เรียนด้วยกัน และกับบุคคลอื่นๆ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เริ่มต้นด้วยการสื่อสารที่ดี ซึ่งการสื่อสารระหว่างกันนั้นสามารถทำได้ทั้งการใช้วาจา ภาษาท่าทาง และการปฏิบัติต่อกัน ครูมีหน้าที่

ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติต่อกันด้วยดี ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง ครูมีหน้าที่ในการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และจะต้องเป็นแบบฉบับของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนเองกับผู้อื่น

3.4 สร้างบรรยากาศที่ไม่กดดัน โดยลดกิจกรรมที่ต้องมีการแข่งขัน เพื่อให้เกิดผลแพ้ ชนะหรือการเป็นที่หนึ่งเหนือผู้อื่น ให้ทุกคนมีโอกาสได้แสดงออกเท่าเทียมกันและได้รับการยกย่องเหมือนกัน สำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ ควรประเมินผลที่แสดงถึงพัฒนาการแห่งความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ให้ผู้เรียนได้รู้ผลของการกระทำของตนเอง และมีการพัฒนาตนเองโดยไม่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น

จะเห็นได้ว่า บทบาทของครูในการจัดการเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ นั้น ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นเดียวกับการจัดประสบการณ์ด้านสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้ เพราะการสร้างบรรยากาศที่ดีไม่ใช่ว่ามีความหมายแต่เพียงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการสร้างความรู้สึที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อการเรียน ทำให้เกิดลักษณะของการเป็นผู้ที่รักการเรียนรู้และมีความต้องการที่จะรู้ในสิ่งต่างๆ ต่อไป

4.4.5 บทบาทของครูผู้สอนในการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้

จินตนา ณ สงขลา (2555) ได้กล่าวถึง สิ่งที่ครูผู้สอนต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การยอมรับผู้เรียน ในฐานะบุคคลที่ผู้สอนตระหนักว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตน การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลนั้นยังไม่เพียงพอ จะต้องแสดงออกทางด้านการปฏิบัติที่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำ ซึ่งแสดงให้เห็นการยอมรับนั้นด้วยบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ คือ การให้ความอบอุ่นและความจริงใจระหว่างครูและศิษย์ เน้นให้ผู้เรียนแต่ละคนพยายามค้นคว้าความจริงได้ด้วยตนเอง การค้นพบลักษณะเฉพาะของตนเองในวิถีทางที่ควรเป็น ถ้าบรรยากาศในห้องเรียนที่มีแต่การแข่งขัน ความก้าวร้าว ความกดดัน มืดมน การเอารัดเอาเปรียบ สิ่งเหล่านี้จะเป็นประสบการณ์ทางลบที่จะไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ไม่พัฒนาความรู้ความสามารถ การรู้จักแก้ปัญหา การเลือก การตัดสินใจ ความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง รวมทั้งการไม่รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเองและการช่วยตัวเอง ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องแสดงพฤติกรรมที่มีความอบอุ่นเป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อนและสังคม พฤติกรรมของครูจัดเป็นสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียน ได้ตระหนักและรับรู้ว่าเขาได้รับการยอมรับที่เต็มไปด้วยความรักใคร่ชอบพอ เสริมสร้างการตอบสนองความต้องการที่จะนำไปสู่การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญและมีคุณค่า จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น ครูผู้สอนจึงต้องมีความอดทน ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็น พร้อมทั้งจะช่วยเหลือสนับสนุนผู้เรียนอยู่เสมอ

2) การสื่อสารแบบเปิด เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ในการที่จะคิด วิเคราะห์ เลือกสรรที่จะพัฒนาสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง การสนับสนุนและพัฒนาตัวผู้เรียนที่จะเป็น ตัวเองนั้น สิ่งจำเป็นพื้นฐานประการแรกคือ การสื่อสารแบบเปิดที่อยู่ในบรรยากาศของการยอมรับ เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล อารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยม พฤติกรรมและแนวคิดของแต่ละ บุคคลที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน รวมทั้งการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศในชั้นเรียนที่ ตอบสนองประสบการณ์เช่นนี้ จะเกิดขึ้นได้จากเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมการ เรียนการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า สามารถพัฒนาตนเองได้ ช่วยเหลือ ตนเองได้ และพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนส่วนใหญ่จะ มุ่งเน้นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือสาระความรู้ มากกว่าด้านความรู้สึก ค่านิยมที่ควร จะปลูกฝังและพัฒนาให้ผู้เรียน บรรยากาศในการเรียนเช่นนี้อาจจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย มีความ กดดัน ไม่สนุกกับบทเรียน และส่งผลให้ไม่ชอบวิชาที่เรียนนั้นได้ในที่สุด

3) การตระหนักถึงสิ่งต่อไปนี้อยู่เสมอ ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน สิ่งที่ครูต้องตระหนักถึง ได้แก่

- 3.1) การร่วมมือและการแข่งขันของผู้เรียนภายในชั้นเรียน ประกอบด้วย
  - 3.1.1 บรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมมือกันแก้ปัญหา
  - 3.1.2 การให้แรงเสริมหรือรางวัล
  - 3.1.3 บรรยากาศที่ผู้เรียนต่างร่วมมือกัน จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มากกว่าในบรรยากาศที่มีการแข่งขันกัน ผู้เรียนที่เรียนอ่อน ปานกลาง จะได้ประโยชน์มากที่สุดจาก การร่วมมือกับผู้เรียนอื่นๆ ส่วนผู้เรียนที่เรียนดีจะมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้อื่น
- 3.2) ลักษณะพฤติกรรมและบุคลิกภาพของครูผู้สอนจะมีอิทธิพลต่อการ เรียนรู้ของผู้เรียน
- 3.3) มีความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน โดยคำนึงถึง วัตถุประสงค์การเรียนรู้เป็นหลักสำคัญ
- 3.4) ความรู้สึกและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อกลุ่มเพื่อน ครูผู้สอน และ โรงเรียนของผู้เรียน

ครูผู้สอน ที่มีบทบาทในการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ ซึ่งมีมี อิทธิพลและส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียนทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะและค่านิยม เป็นการช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติอันกว้างไกล บรรยากาศในชั้นเรียนจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้ไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศ

ทางจิตวิทยา ซึ่งผู้สอนเป็นผู้มีส่วนกำหนดให้มีขึ้น หรือบรรยากาศทางกายภาพและทางสังคม ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะต้องคำนึงถึงด้วย เพราะจะสนับสนุนซึ่งกันและกันต่อกระบวนการเรียน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โดยการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด สร้างบรรยากาศที่ทำท่ายกระตุ้นอยากให้ผู้เรียนรู้ อบอุ่น ปลอดภัย มีความเป็นมิตร การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันและสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อยน่าดูมีความสะอาด มีเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียน

5. การบริหารงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในการกำกับ ดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาภาคบังคับและขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษา โดยดำเนินการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีจำนวน โรงเรียนในสังกัดรวมทั้งสิ้นจำนวน 103 โรงเรียน

5.1 สภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ดำเนินการจัดการศึกษา ดังนี้

5.1.1 ระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อวางรากฐานชีวิตและเตรียมเด็ก อายุ 3 – 6 ปี ให้มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

5.1.2 ระดับการศึกษาภาคบังคับ (เด็กอายุย่างปีที่ 7 - 16)

5.1.3 ระดับประถมศึกษา เพื่อวางรากฐานให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน ใช้เวลาเรียน 6 ปี

5.1.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในด้านต่างๆ ให้รู้ความต้องการ ความสนใจ ความถนัดด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความสามารถในการประกอบงานและอาชีพตามวัยใช้เวลาเรียน 3 ปี

5.1.5 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มุ่งส่งเสริมผู้เรียนตามความถนัดความสนใจเพื่อเป็นพื้นฐาน สำหรับการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคม ใช้เวลาเรียน 3 ปี

5.2 ข้อมูลพื้นฐาน ปีการศึกษา 2559

5.2.1 ด้านปริมาณ

จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น และจำนวนครู ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนในสังกัด จำนวน 103 โรงเรียน จัดเป็นโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 76 โรงเรียน และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 27 โรงเรียน

ตารางที่ 2.1 จำนวน นักเรียน จำแนกตามระดับชั้น และจำนวนครู ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

จำนวน โรงเรียน	จำนวนนักเรียน					จำนวน ครู
	ก่อนประถม ศึกษา	ประถม ศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	รวม	
103	7,074	27,071	4,064	95	38,304	1,779

5.2.2 ด้านคุณภาพผู้เรียน

ข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับประเทศ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 2.2 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครกับระดับประเทศ

วิชา	ปีการศึกษา/คะแนนเฉลี่ยร้อยละ		
	ระดับประเทศ	ระดับเขตพื้นที่ การศึกษา	เปรียบเทียบ
			คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ปี 2559
ภาษาไทย	52.98	54.12	+ 1.14
สังคมศึกษา	46.68	46.62	+ 0.06
ภาษาอังกฤษ	34.59	32.18	- 2.41
คณิตศาสตร์	40.47	41.06	+ 0.59
วิทยาศาสตร์	41.22	41.16	- 0.06
รวม/เฉลี่ย	43.19	43.03	- 0.16

จากตารางที่ 2.2 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครกับระดับประเทศ ปีการศึกษา 2559 พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละอยู่ระหว่าง 32.18 - 54.12 โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2559 ระหว่างโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครกับระดับประเทศ พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับประเทศ ส่วนกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศ

ตารางที่ 2.3 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 - 2559 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

วิชา	ปีการศึกษา/คะแนนเฉลี่ย		เปรียบเทียบ คะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ
	2558	2559	
	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	ปี 2558-2559
ภาษาไทย	50.08	54.12	+ 4.04
สังคมศึกษา	49.70	46.62	- 3.08
ภาษาอังกฤษ	38.71	32.18	- 6.53
คณิตศาสตร์	43.15	41.06	- 2.09
วิทยาศาสตร์	42.16	41.16	- 1.00
รวม/เฉลี่ย	44.76	43.03	- 1.73

จากตารางที่ 2.3 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2558 – 2559 พบว่า ผลการทดสอบโดยภาพรวมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2559 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าปีการศึกษา 2558 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า ผลการทดสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ปีการศึกษา 2559 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าปีการศึกษา 2558 ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าปีการศึกษา 2558

ตารางที่ 2.4 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครกับระดับประเทศ

วิชา	ปีการศึกษา/คะแนนเฉลี่ยร้อยละ		
	ระดับประเทศ	ระดับเขตพื้นที่ การศึกษา	
		คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ
ภาษาไทย	46.36	44.45	- 1.91
สังคมศึกษา	49.00	46.99	- 2.01
ภาษาอังกฤษ	31.08	27.94	- 3.14
คณิตศาสตร์	29.31	24.88	- 4.43
วิทยาศาสตร์	34.99	33.19	- 1.80
รวม/เฉลี่ย	38.29	35.49	- 2.80

จากตารางที่ 2.4 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครกับระดับประเทศปีการศึกษา 2559 พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละอยู่ระหว่าง 24.88 - 46.99 โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด รองลงมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2559 ระหว่างโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครกับระดับประเทศ พบว่า ไม่มีกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับประเทศ

ตารางที่ 2.5 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 - 2559 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

วิชา	ปีการศึกษา/ร้อยละคะแนนเฉลี่ย (O-NET)		
	2558	2559	เปรียบเทียบ
	คะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ		ปี 2558-2559
ภาษาไทย	41.62	44.45	+ 2.83
สังคมศึกษา	44.61	46.99	+ 2.38
ภาษาอังกฤษ	27.08	27.94	+ 0.86
คณิตศาสตร์	28.08	24.88	- 3.20
วิทยาศาสตร์	34.44	33.19	- 1.25
รวม/เฉลี่ย	35.17	35.49	+ 0.32

จากตารางที่ 2.5 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2558 - 2559 พบว่า ผลการทดสอบโดยภาพรวมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2559 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าปีการศึกษา 2558 เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า ผลการทดสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ปีการศึกษา 2559 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าปีการศึกษา 2558 ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าปีการศึกษา 2558

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

อนัญญา กรังพานิช (2549) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหาร โรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) การ

ปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร รวมทุกด้าน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามประสบการณ์ พบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน เล็ก กลาง ใหญ่ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สุวิชัย จำเริญ (2549) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

ปิยวรรณ เพชรภา (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่าข้าราชการครูมีความเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 20 ปี และ 20 ปีขึ้นไป มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีความเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05

นพดล พิทักษ์พล (2551) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การสร้างขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการจัดหาแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ด้านที่ต่ำที่สุด คือ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก

ระพีพัฒน์ จันทร์สูง (2551) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอน โดยรวม

และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปน้อย ด้านที่ปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่และยกย่องเชิดชูเกียรติครู รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และด้านที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการเรียนการสอนของครู 2) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ของหัวหน้าวิชาการ โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปน้อย ด้านที่ปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่และยกย่องเชิดชูเกียรติครู และด้านที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 3) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่และยกย่องเชิดชูเกียรติครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการส่งเสริมการเรียนการสอนของครู ด้านการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้า ในตำแหน่งหน้าที่และยกย่องเชิดชูเกียรติครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนด้านการส่งเสริมการเรียนการสอนของครู ด้านการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ไม่แตกต่างกัน

สมศักดิ์ สมมาคุณ (2552) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 4 พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 4 โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กิริติกานต์ สุพรรณภูวงษ์ (2558) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านหลักสูตร 2) ผลเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Schempp, (1995) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเรียนรู้ในงานที่ทำวิเคราะห์การเสาะแสวงหาความรู้ของครู จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์เกณฑ์ที่ครูใช้ในการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการสอนได้ประสบผลสำเร็จโดยใช้กรณีศึกษากับครู 2 คนที่มี ประสบการณ์สอนในโรงเรียนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ด้านตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่าเกณฑ์ที่วัดความรู้ที่ชัดเจนของครูมี 5 องค์ประกอบด้วย การปฏิบัติการและการดำเนินการในชั้นเรียน (ครูได้สังเกตดูประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการทำงานนำมาดำเนินการในชั้นเรียน) พฤติกรรมของครู (ครูได้จากการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานสอนของครูคนอื่น) ความรู้ด้านเนื้อหาวิชา (ครูได้ฐานความรู้ มาจากความรู้เดิมศึกษาตามความสนใจของตนหาจากแหล่งความรู้อื่นๆ ที่สะดวกต่อการค้นคว้า และจากความสนใจของนักเรียน) ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู (ได้มาจากทั้ง 3 ข้อข้างต้นที่ผ่านการปฏิบัติฝึกฝน สาธิตและทำกิจกรรม) และเงื่อนไขภายนอก (เป็นอิทธิพลจากนอกชั้นเรียน เช่น กฎหมายนโยบายของโรงเรียน เป็นต้น)

Moore (2004) ได้ศึกษาการวิเคราะห์การพัฒนาการสอนของครูและนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูที่ผู้เรียนจะประสบผลสำเร็จ ครูจะต้องมีการพัฒนาการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา องค์ประกอบที่สำคัญจะต้องทำสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยมาสอนให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนที่ทำสื่อสมัยใหม่มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและเข้าใจยิ่งขึ้น นักเรียนจะได้พัฒนาตนเองแต่ละความสามารถ แต่ละคนมีความแตกต่างกัน

การวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ได้สังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กรอบแนวคิดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการ

เรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมและพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ของครู 2) การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และ 4) การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย
ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,779 คน
รวมทั้งสิ้น 1,882 คน ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสาคร จากโรงเรียนทั้งสิ้นจำนวน 103 โรงเรียน ปีการศึกษา 2559

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน ครูผู้สอน 302 คน รวม 320
คนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จาก
โรงเรียนทั้งสิ้น จำนวน 103 โรงเรียน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเคร์จซี่ และมอร์แกน
(อ้างอิงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538, น.303) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random
Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่ม จากนั้นนำมาเทียบสัดส่วนและสุ่มแบบง่าย โดย
วิธีการจับฉลาก (Simple Random Sampling) ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดโรงเรียน	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม
ขนาดเล็ก	24	102	126	4	17	21
ขนาดกลาง	41	391	432	7	67	74
ขนาดใหญ่	38	1,286	1,324	7	218	225
รวม	103	1,779	1,882	18	302	320

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยจำแนกลักษณะของเครื่องมือแต่ละส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 35 ข้อ ภายใต้อันประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการจัดการเรียนรู้ของครู จำนวน 10 ข้อ
- 2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน จำนวน 10 ข้อ
- 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ จำนวน 7 ข้อ
- 4) ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำนวน 8 ข้อ

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

1 คะแนน หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาน้อยที่สุด

2 คะแนน หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาน้อย

3 คะแนน หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาปานกลาง

4 คะแนน หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษามาก

5 คะแนน หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษามากที่สุด

2.1 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 ศึกษาทฤษฎี หลักการและแนวคิด จากตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามให้ครอบคลุม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ

2.1.2 สร้างแบบสอบถามตามกรอบและขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู 2) การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 4) การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.1.3 นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและปรับปรุงสำนวนภาษาที่ใช้ในการเขียนข้อคำถาม

2.1.4 ปรับแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการหาคุณภาพของแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบด้านต่างๆ ดังนี้

2.2.1 หาความตรง (Validity) การหาค่าความตรงของแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับ วัตถุประสงค์ IOC (Index of Objective Congruence) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง .67 - 1.00

2.2.2 นำแบบสอบถามมานำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนนำไปทดลองใช้ (try out) กับ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ

ขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ

2.2.3 นำผลการทดลองใช้ (try out) มาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .94

2.2.4 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระตรวจสอบ เพื่อขอความเห็นชอบและข้อเสนอแนะ จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

3.2 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และนัดหมายวันรับคืน โดยผู้วิจัยไปรับคืนด้วยตนเอง จากแบบสอบถามที่ส่งให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งสิ้น 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 นำแบบสอบถาม มาตรวจความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูลแยกตามขนาดโรงเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ในรูปแบบการแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามและการแปลความหมายของคะแนนที่กำหนดไว้ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แปลผลตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ เกี่ยวกับสถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 35 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert, ลีวัน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2538, น. 183 -186) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา น้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา น้อย

ระดับ 3 หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา มาก

ระดับ 5 หมายถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา มากที่สุด

การแปลความหมายของคะแนนการวิเคราะห์ เพื่อทราบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับใด ซึ่งอาศัยเกณฑ์การประเมินค่าตามแนวทางของวิเชียร เกตุสิงห์ (2543, น.8 - 11) ดังนี้

1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ระดับน้อยที่สุด

1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
ในสถานศึกษา ระดับน้อย

2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
ในสถานศึกษา ระดับปานกลาง

3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
ในสถานศึกษา ระดับมาก

4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้
ในสถานศึกษา ระดับมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีลำดับขั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของ โรงเรียน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. สถานภาพ		
1.1 ครู	302	94.38
1.2 ผู้บริหาร	18	5.62
รวม	320	100.00
2. ระดับการศึกษา		
2.1 ระดับปริญญาตรี	220	68.75
2.2 ระดับปริญญาโท	99	30.94
2.3 ระดับปริญญาเอก	1	0.31
รวม	320	100.00
3. ประสบการณ์การทำงาน		
3.1 น้อยกว่า 5 ปี	89	27.81
3.2 6 - 10 ปี	63	19.69
3.3 11 - 15 ปี	41	12.81
3.4 15 - 20 ปี	14	4.38
3.5 21 - 25 ปี	26	8.12
3.6 26 ปี ขึ้นไป	87	27.19
รวม	320	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ขนาดของโรงเรียน		
4.1 โรงเรียนขนาดเล็ก	21	6.56
4.2 โรงเรียนขนาดกลาง	75	23.44
4.3 โรงเรียนขนาดใหญ่	224	70.00
รวม	320	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 320 คน ค่าเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 94.38 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 27.81 และปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ดังแสดงในตารางที่ 4.2 ถึง 4.6

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมและรายด้าน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู	4.24	.57	มาก
2. การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน	4.22	.58	มาก
3. การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	4.12	.63	มาก
4. การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.16	.62	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.19	.56	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.19, S.D. = .56$) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับ ดังนี้ การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.24, S.D. = .57$) รองลงมาคือ การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.22, S.D. = .58$) การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.16, S.D. = .62$) และการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.12, S.D. = .63$)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ของครูผู้สอน	4.20	.65	มาก
2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	4.24	.68	มาก
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเอง โดยการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ	4.38	.68	มาก
4. ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างขวัญและกำลังใจครูในการทำงาน ด้วยวิธีการต่าง ๆ	4.12	.75	มาก
5. ส่งเสริมให้มีการนิเทศการเรียนการสอนในรูปแบบกัลยาณมิตร	4.28	.72	มาก
6. ส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน	4.24	.72	มาก
7. ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยการประเมินตามสภาพจริง	4.28	.66	มาก
8. ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มาพัฒนางานและการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างสม่ำเสมอ	4.23	.71	มาก
9. มีการนำผลการประเมินการจัดการเรียนรู้ มาพัฒนางานและการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนางานสู่ครูมืออาชีพ	4.13	.79	มาก
10. ส่งเสริมให้ครูศึกษาดูงานในโรงเรียนที่เป็นต้นแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนางานสู่ครูมืออาชีพ	4.35	.74	มาก
10. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาตนเอง โดยการศึกษาต่อ ฝึกอบรม สัมมนา			
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.24	.57	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา

เป็นรายข้อพบว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเอง โดยการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มา ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. =.68) และการ ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างขวัญและกำลังใจครูในการทำงานด้วยวิธีการต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. =.75)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนอย่างหลากหลาย	4.31	.70	มาก
2. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติจริงที่ สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	4.27	.68	มาก
3. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการคิด อย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา	4.21	.71	มาก
4. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการ สร้างสรรค์และนวัตกรรม	4.17	.72	มาก
5. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านความรู้ ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม	4.07	.66	มาก
6. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ	4.21	.71	มาก
7. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ	4.20	.69	มาก
8. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.20	.76	มาก
9. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพ และทักษะ การเรียนรู้	4.24	.71	มาก
10. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการมีวินัย คุณธรรมและจริยธรรม	4.37	.67	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.22	.58	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการมีวินัยคุณธรรม และจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = .67) และการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านความรู้ ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .66)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้	4.27	.72	มาก
2. หาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเพียงพอ	4.12	.78	มาก
3. จัดให้มีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	4.18	.79	มาก
4. ส่งเสริมการจัดทำแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ	4.09	.75	มาก
5. ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.08	.76	มาก
6. จัดหาแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยากรและปราชญ์ท้องถิ่นของชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้	4.00	.77	มาก
7. จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเพียงพอ	4.14	.75	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.12	.63	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .72) และการจัดหาแหล่งเรียนรู้แหล่งวิชาการและปราชญ์ท้องถิ่นของชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .77)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ส่งเสริมการปรับภูมิทัศน์/แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างพอเพียง	4.21	.72	มาก
2. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดห้องสมุดที่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนอย่างพอเพียง	4.12	.76	มาก
3. ส่งเสริมให้จัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน โดยมีวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างพอเพียง	4.10	.76	มาก
4. ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรระหว่างครูและนักเรียน	4.31	.71	มาก
5. ส่งเสริมให้มีห้องปฏิบัติการสำหรับการเรียนรู้ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดนตรี ศิลปะ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และอื่น ๆ อย่างพอเพียง	4.10	.79	มาก
6. ส่งเสริมสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความสวยงามเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ป้ายนิเทศ การให้ความรู้และอื่น ๆ	4.22	.71	มาก
7. ส่งเสริมเวทีศักยภาพของผู้เรียน เช่น เวทีศักยภาพคนเก่ง ฯลฯ	3.97	.79	มาก
8. ส่งเสริมให้มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	4.29	.71	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.16	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่า การส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรระหว่างครูและผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. =.71) และการส่งเสริมเวทีศักยภาพของผู้เรียน เช่น เวทีศักยภาพคนเก่ง ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. =.79)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

รายการ	จำแนกตามขนาดของโรงเรียน								ระดับ
	ขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 120 คน)		ขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน)		ขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป)		ผลรวม	S.D.	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1. การส่งเสริมและพัฒนา การจัดการเรียนรู้ของครู	4.44	.42	3.95	.69	4.32	.50	4.24	.57	มาก
2. การส่งเสริมและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียน	4.48	.37	3.91	.73	4.16	.59	4.22	.58	มาก
3. การส่งเสริมพัฒนาสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้	4.58	.37	3.86	.72	4.22	.56	4.12	.63	มาก
4. การส่งเสริมการสร้าง บรรยากาศที่เอื้อต่อการ เรียนรู้	4.56	.44	3.94	.75	4.28	.49	4.16	.62	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.51	.36	3.91	.69	4.25	.48	4.19	.56	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ดังนี้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.51$, S.D.=.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เรียงลำดับดังนี้ การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.58$, S.D.=.37) การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.56$, S.D.=.44) 3 การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ($\bar{X} = 4.48$, S.D.=.37) และการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ($\bar{X} = 4.44$, S.D.=.42)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ขนาดกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D.=.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เรียงลำดับดังนี้ การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของครู ($\bar{X} = 3.95$, S.D.=.69) การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.94$, S.D.=.75) การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ($\bar{X} = 3.91$, S.D.=.73) และ 4 การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.86$, S.D.=.72)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ขนาดใหญ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D.=.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เรียงลำดับดังนี้ การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของครู ($\bar{X} = 4.32$, S.D.=.50) การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.28$, S.D.=.49) การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.22$, S.D.=.56) และการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ($\bar{X} = 4.16$, S.D.=.59)

ตารางที่ 4.8 ค่าความแปรปรวนในบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการส่งเสริมและ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ของครู	ระหว่างกลุ่ม	8.379	2	4.189	13.695	.000
	ภายในกลุ่ม	96.968	317	.306		
	รวม	105.346	319			
2. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับ ผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	6.493	2	3.246	8.493	.000
	ภายในกลุ่ม	121.170	317	.382		
	รวม	127.663	319			
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	11.396	2	5.698	15.951	.000
	ภายในกลุ่ม	111.238	317	.357		
	รวม	124.634	319			
4. ด้านการส่งเสริมการสร้าง บรรยากาศที่เอื้อต่อการ เรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	9.224	2	4.612	14.577	.000
	ภายในกลุ่ม	100.291	317	.316		
	รวม	109.515	319			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	8.612	2	4.306	14.806	.000
	ภายในกลุ่ม	92.188	317	.291		
	รวม	100.800	319			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 4.8 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และด้านการ

ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ผู้ศึกษา จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe's method) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.9 ค่าเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ ของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาครด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการ ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่ง อำนาจความสะดวกในการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดใหญ่

ขนาดโรงเรียน	$\bar{X}$	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.44	3.95	4.32
ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู				
ขนาดเล็ก	4.44	-	0.49*	0.12
ขนาดกลาง	3.95	-	-	-0.37*
ขนาดใหญ่	4.32	-	-	-
ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน				
ขนาดเล็ก	4.48	-	0.57*	0.32
ขนาดกลาง	3.91	-	-	-0.25*
ขนาดใหญ่	4.16	-	-	-
ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้				
ขนาดเล็ก	4.58	-	0.72*	0.36
ขนาดกลาง	3.86	-	-	-0.36*
ขนาดใหญ่	4.22	-	-	-
ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้				
ขนาดเล็ก	4.56	-	0.62*	0.28*
ขนาดกลาง	3.94	-	-	-0.34*
ขนาดใหญ่	4.28	-	-	-

*p < 0.05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอในบทนี้แบ่งเป็น 3 หัวข้อ (1) วัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) อภิปรายผล และ (3) ข้อเสนอแนะ โดยเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,779 คน รวมทั้งสิ้น 1,882 คน ที่ปฏิบัติงานอยู่ใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จากโรงเรียนทั้งสิ้นจำนวน 103 โรงเรียน ปีการศึกษา 2559

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน ครูผู้สอน 302 คน รวม 320 คน ที่ปฏิบัติงานอยู่ใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จากโรงเรียนทั้งสิ้น จำนวน 103 โรงเรียน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครื่อจซี่ และมอร์แกน (อ้างอิงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538, น.303) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่ม จากนั้นนำมาเทียบสัดส่วน และสุ่มแบบง่าย โดยวิธีการจับฉลาก (Simple Random Sampling)

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยจำแนกลักษณะของเครื่องมือแต่ละส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภายใต้องค์ประกอบ 4 ด้าน 1) ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 4) ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.2.4 การหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยหาคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ IOC (Index of Objective Congruence) อยู่ระหว่าง .67 - 1.00 และค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .94

1.2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยนำหนังสือจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
- 2) ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง และนัดหมายวันรับคืน โดยผู้วิจัยไปรับคืนด้วยตนเอง จากแบบสอบถามที่ส่งให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งสิ้น 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดังนี้

- 1.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง
- 1.3.2 วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

1.4 สรุปผลการวิจัย

1.4.1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน เรียงลำดับข้อมูล ดังนี้ การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเอง โดยการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และมีการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างขวัญและกำลังใจครูในการทำงานด้วยวิธีการต่างๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการมีวินัยคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านความรู้ ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการจัดหาแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยากรและปราชญ์ท้องถิ่นของชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

มีการส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรระหว่างครูและผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการส่งเสริมเวทีศักยภาพของผู้เรียน เช่น เวทีศักยภาพคนเก่ง ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.4.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของครู ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 1) ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของครู โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และ 4) ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

2. อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาโดยนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้สู่การปฏิบัติเป็นแกนกลางร่วมกับหลักสูตรท้องถิ่น มาพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และกระบวนการคิด สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหาได้ รวมถึงผู้เรียนมีค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมอันดีงามและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ สมมาคุณ (2552) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิชัย ขำแจ้ง (2549) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล พิทักษ์พล (2551) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ในภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ มีบทบาทเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ อำนวยความสะดวก นิเทศ และ กำกับ ติดตามและประเมินผล ดังคำกล่าวของเข็มทอง ศิริแสงเลิศ (2555, น.6, 51-52) ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการเรียนรู้ว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้กำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ จัดโครงสร้างการจัดระบบกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาผู้เรียน พัฒนาบุคลากร ส่งเสริมให้กำลังในการปฏิบัติงาน จัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยาการปราชญ์ท้องถิ่น และชุมชน จัดอาคารสถานที่สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นผู้นิเทศการจัดการเรียนการสอน กำกับติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนัญญา กรังพานิช (2549) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร รวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิชัย ขำแจ้ง (2549) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล พิทักษ์พล (2551) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ในภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้นเรียน กำกับ นิเทศ ติดตาม และให้คำปรึกษาแก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน สร้างความตระหนัก ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาครู บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ความสามารถ เห็นคุณค่าให้ร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ สมมาคุณ (2552) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กริรติกานต์ สุพรรณภูวงษ์ (2558) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.4 การส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ เลือกใช้สื่อที่มีคุณภาพ ประเมินประสิทธิภาพสื่อและส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยและจัดหาสื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและครูผู้สอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Heinich and others(1999, pp.32-59) ศึกษา The Assure Model กำหนดแนวทางวางแผนการใช้สื่อการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียน 2) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) การเลือกคัดแปลงหรือออกแบบ 4) การใช้สื่อ 5) การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน และ 6) การ

ประเมินผลเป็นกระบวนการวางแผนการใช้สื่อการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

2.5 การส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมให้ครูสร้างสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เกิดการเรียนรู้ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้สึกอบอุ่นปลอดภัย มีความเป็นมิตร ขอมรับนับถือซึ่งกันและกัน รวมทั้งต้องจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีเครื่องใช้ สิ่งอำนวยความสะดวก และแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ จิตนา ณ สงขลา (2555) กล่าวว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนที่ดีเป็นสิ่งที่จะเลือกอำนวยความสะดวกและส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้และพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน และสอดคล้องกับการศึกษาของ วัฒนา บุญญฤทธิ์ (2551) จำแนกบรรยากาศในชั้นเรียนออกได้ดังนี้ 1) บรรยากาศทางจิตวิทยา เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดขึ้น โดยการกระทำของผู้เรียนที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าลักษณะบรรยากาศทางจิตวิทยาเป็นไปในทางบวก ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกอบอุ่นผ่อนคลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยง่ายและมีผลทำให้รู้สึกมีความสุขในการเรียนรู้ทำให้เป็นผู้ที่รักและใฝ่ในการเรียนรู้ 2) บรรยากาศทางกายภาพ เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดจากการจัดอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และสภาพของผู้เรียนการจัดบรรยากาศทางกายภาพ ที่ตอบสนองผู้เรียนและการทำกิจกรรมต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนได้รับความสะดวกและดำเนินกิจกรรมด้วยความราบรื่นส่งผลให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดีไม่ติดขัด ไม่รู้สึกรู้สึกว่ามีความยุ่งยากทำให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนและเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้นมีความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว 3) บรรยากาศทางสังคม เป็นบรรยากาศที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มที่อยู่ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน การมีบรรยากาศทางสังคมที่เป็นมิตรต่อกันจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นใจเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและกันมีการอยู่ร่วมกันฉันท์มิตร ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งเป็นเป้าหมายประการหนึ่งของการจัดการศึกษา

2.6 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดและรายด้านของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียน

ขนาดใหญ่ ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมปัจจุบัน ทั้งสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา บริบทของแต่ละชุมชน บรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกัน ผู้บริหารจึงมีบทบาทการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ สมมาคุณ (2552) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุบลราชธานี เขต 4 พบว่า ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งไม่สอดคล้องกับ อนุญา กรังพานิช (2549) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหารโรงเรียน ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน เล็ก กลาง ใหญ่ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับ ปิยวรรณ เพชรภา (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษขอนแก่น เขต 4 พบว่า จำแนกตามขนาดโรงเรียน ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีความเห็น ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05 ไม่สอดคล้องกับ ระพีพัฒน์ จันทรสูง (2551) ที่ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดมศึกษาสมุทรสาคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

3.1.1 สถานศึกษาควรจัดหาแหล่งเรียนรู้ วิทยากร และปราชญ์ท้องถิ่นของชุมชน มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

3.1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อ การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

3.1.3 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดทำแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ใน สถานศึกษาให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.1.4 สถานศึกษาควรจัดหาสื่อและเทคโนโลยี ที่ทันสมัยให้เพียงพอในการจัดการ เรียนรู้

3.1.5 สถานศึกษาควรจัดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ให้ เพียงพอต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.1.6 สถานศึกษาควรจัดให้มีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

3.1.7 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้อง กับแผนการจัดการเรียนรู้

3.1.8 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดเวทีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อ ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

3.1.9 สถานศึกษาควรสร้างเจตคติที่ดีกับครูและนักเรียน ใ้รู้และเข้าใจความ แตกต่างทางวัฒนธรรม

3.1.10 สถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู และการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ เพื่อ พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.2 ควรศึกษาถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างเครือข่ายการ เรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ค้นคืนวันที่ 6 กันยายน 2555 จาก http://daruni.un.ac.th/V_54/K-M_book55/004.pdf.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- _____. (2552). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- _____. (2554 ก). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว
- _____. (2554 ข). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. ค้นคืนวันที่ 4 มิถุนายน 2555 <http://www.afaps.ac.th/22war/curriculum.pdf>.
- ชัยขันธ์ พรหมวงศ์. (2541). การบริหารองค์กรเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารศูนย์สื่อการศึกษา*. หน่วยที่ 2 หน้า 41-65 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชูเกียรติ โภธิมัน. (2548). *การออกแบบระบบการสอน*. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ค้นคืนวันที่ 22 ตุลาคม 2555 จาก <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/26055>.
- ณรุทธ์ สุทนต์จิตต์ และศิริรัตน์ สุขชัย. (2555). *กลยุทธ์การสอน*. ค้นคืนวันที่ 10 กันยายน 2555.
- ดวงกมล ลินเพ็ง. (2551). *การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้: การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาพรรณ เอี่ยมสุภามิต. (2553). การเรียนรู้กับการเรียนการสอน. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาหลักสูตรและการสอน*. หน่วยที่ 2 หน้า 1-77 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ประยงค์ เนาวบุตร. (2555). ภารกิจของสถานศึกษา. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดและบริหารองค์การทางการศึกษา*. หน่วยที่ 3 หน้า 1-34 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74ก หน้า 45-46/19 สิงหาคม 2542.
- มาลินี จุฑะรพ. (2537.) *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.
- วรรณ บัวเกิด. (2553). การออกแบบการเรียนรู้. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาหลักสูตรและการสอน*. หน่วยที่ 6 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรสถานต่อที่ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: เซนต์เตอร์ ดิสคัฟเวอร์รี่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551*. (ฉบับใช้ในโรงเรียนโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตร.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). การบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา. *วารสารวิชาการ* 5 (6): 23-30.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2549). *ผู้นำสถานศึกษากับการสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้*. ค้นคืนวันที่ 10 กันยายน 2556 จาก <http://suthep.ricr.ac.th>.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2553). *สมบัติพิพธ์ของการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. (2544). *รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานข้าราชการครู.
- อุษา คงทอง และคณะ. (2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ระพีพรรณ คณาฤทธิ. (2554). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, กรุงเทพฯ.

- จารุพร เฟื่องสกุล. (2545). ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ธีระ รุญเจริญ, ปราชญา ก่อผจญภัย และสัมมนา รณนิษฐ์. (2547). การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เอลโล่การพิมพ์.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2551). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: เทียมฟ้าการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: (พิมพ์ครั้งที่ 2) โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ปราโมทย์ คล้ายศิริ. (2545). การปฏิบัติตามบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ราชบุรี.
- ปรัชญา เวสารัชช และคนอื่น. (2545). ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: ประมวลสารการพิมพ์.
- พวงเพชร สุรัตน์วิกุล และณอมล ราชภัณฑารักษ์. (2547). มนุษย์กับสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พริกหวาน.
- พิชวิษฐ์ โสยังกุล. (2552). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1. (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- ไพฑูริย์ อินวันนา. (2552). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สกุลรัตน์ กมูทมาศ. (2551). การบริหารตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 3. วารสาร โปลีเทคนิค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 (1): 1.

- ศิริ จันบำรุง. (2549). การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานความร่วมมือกับสถานประกอบการ (ทวิภาคี) อาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- พิทยา เพชรรักษ์. (2538). บทบาทของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมจังหวัดในเขตการศึกษา 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- สันติ โอวรงค์. (2545). บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพฯ.
- สมหวัง พิธิยานุวัตร และคณะ. (2542). รวมบทความทางการประเมิน โครงการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย: เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้ ข่าวสารการวิจัยการศึกษา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนัญญา กรังพานิช. (2549). บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพฯ.
- สุวิชา ขำแจ้ง. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ชลบุรี.
- ปิยวรรณ เพชรภา. (2550). การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- นภดล พิทักษ์พล. (2551). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ชัยภูมิ.

- รพีพัฒน์ จันท์สูง. (2551). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในส่งเสริมการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- สมศักดิ์ สมมาคุณ. (2552). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอบุลาราชธานี เขต 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- กริรติกานต์ สุพรรณภูวงษ์. (2558). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, กาญจนบุรี.
- เข้มทอง สิริแสงเลิศ. (2555). การบริหารจัดการเรียนรู้. ใน *ประมวลชุดวิชาการจัดและบริหารองค์การทางการศึกษา*. หน่วยที่ 6 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยขงค์ พรหมวงศ์. (2543). เทคโนโลยีและสื่อการสอน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีการศึกษา*. หน่วยที่ 1-4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2543). การปฏิรูปการเรียนรู้: การพัฒนาคนเพื่อสังคมที่สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ในร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนในยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: วีทีซี คอมมิวนิเคชั่น.
- ธีระ รุญเจริญ และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: วีทีซี คอมมิวนิเคชั่น.
- มานิดา อินทรีย์มีศักดิ์. (2543). การจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- วัฒนา ปุญญฤทธิ. (2555). บทบาทครูในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2555. จาก <http://www.poonyarit.com>.
- สันติ โอวรงค์. (2545). บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สุพล วังสินธ์. (2545). การจัดทำแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สารพัฒนาหลักสูตร. ปีที่ 12 ฉบับที่ 114: 13-14.
- จินตนา ณ สงขลา. (2555). ครูกับการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน.
- พรธณี ชูทัย. (2522). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: วรวิมลการพิมพ์.

- Arends, Richard, I. (2012). *Learning to Teach*. 9th ed. New York: McGraw-Hill International.
- Chales, C. M., and Senter, Gall W. (2008). *Elementary Classroom management*. 5th ed. Boston: Pearson A&B.
- Drucker, Peter F. (1996). *The practice of Management*. New York: Harper & Row Publisher.
- Harlingar, Phillip and Murphy, Joseph. (1985). "Assessing the instructional management behavior of principals." *The Elementary School Journal*. คำนึนวันที่ 20 ตุลาคม 2555
<http://wwwlip.umi.com/dissertations/fullcit/8619109>.
- Hoy, Anita W. and Hoy, Wayne K. (2003). *Instructional leardership: a learning centered guide*. Boston: Allyn and Bacon. "Instructional Leardership Act of 2012" คำนึนวันที่ 10 ตุลาคม 2555 จาก <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-112hr6376ih/pdf/BILLS-1122hr6376ih.pdf>.
- Jacobsen, David A., Eggen, Paul and Kauchak. Donald. (2009). *Methods for teaching: promoting student learning in K-12 classrooms*. 8th ed. Boston: pearson.
- Moore, Kenneth D. (2012). *Effective Instructional strategies: From Theory to practice*. Los Angles: Sage.
- Porter, Andrew, and Brophy, Joseph. (1988). "Synthesis of research on good teaching: Insights from the work of the institute for research on teaching." *Educational Leadership*.45 (8) คำนึนวันที่ 25 ตุลาคม 2555 จาก <http://www.andyporther.org/vita/writing>.
- Snowman, Jack and Biehler, Robert. (2006). *Psychology applied to teaching*. 11th ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Thusty, Francis M. (1986). *Administrator/Supervisor Career Leader Orientation Manual*. Nashville, Tennessee: Tennessee Department of Education.
- Allport, Gordon. (1967). *Pattern and Growth in 69 Personality*. New York: Holtrinehart and Winston Ine.
- Knezevich, S. J. (1984). *Administration of Public Education*. 4th ed. New York: Harper and Row.
- Argyris, C. & Cyert, R. (1980). *Leadership in the 1980's*. Cambridge, MA: Institute for Educational Management.
- De Kieffer E. R. (1965). *Audio - Visual instructional*. New York: The center for applies research in education.
- Edgar Dale. (1969). *Audiovisual method in teaching*. New York: the Dryden Press.

- Ely, D.P. (ed.) (1972). "The Field of Educational Technology: A statement of definition".
Audiovisual Instruction. October, p.36-43.
- Getzels, Jacop W. and Guba, Egon G. "Social Behavior and the Administrative Process" School
Review, Vol. 65, (1968): 56.
- Hall, Tom L. (1996). *Utitzing Multimedia Tool book 3.0*. New York: Boyd and Fraser
Publishing, A Division of International Thomson Publishing.
- Dale, Edgar. (1969). *Audio Visual Method in Teaching*. 4th ed. New York: Holt Rinehart and
Winston.
- Brown, J.W. and others. (1985). *AV Instruction: Technology, Media, and Methods*. 6thed.
New York: Association Press.
- Glassman, Naftaly. S. and Biniaminev Issrael. (1984). "Input - Output Analysis of School",
Review of Educational Research. 21 (Winter 1981), 283-297.
- Moore, R. (2004). *Biology teachers' understandings of the legal issues associated with the
teaching of evolution*. *Bio Science*. 54(9), 860–865. Retrieved.
- Schempp, P. G. (1995). *Learning on the Job: An Analysis of the Acquisition of a Teacher's
Knowledge*. Journal of Research and Development in Education.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

1. ชื่อ อาจารย์ ดร.พัชรี ปิยภักดิ์
 สถานที่ทำงาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
 วุฒิการศึกษา ปริญญาโท เอกวัดผลการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ปริญญาเอก ปรัชญาคุณภูมิบัณฑิต (ปร.ค.) สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสบการณ์หรือความชำนาญ มีประสบการณ์ด้านการวัดและประเมินผลเป็นระยะเวลา 28 ปี
2. ชื่อ ดร.สมชัย ชวลิตธาดา
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนเอกชัย สังกัด สพป.สมุทรสาคร
 วุฒิการศึกษา ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา)
 จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
 ปริญญาเอก ปรัชญาคุณภูมิบัณฑิต (ปร.ค.) สาขาการบริหารการพัฒนา
 (การบริหารการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 ประสบการณ์หรือความชำนาญ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา เป็นระยะเวลา 25 ปี
 วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
3. ชื่อ นางสาวมะลิ คงสกุล
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนวัดป้อมวิเชียรโชติการาม
 วุฒิการศึกษา ปริญญาโท ค.ม. (บริหารการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ประสบการณ์หรือความชำนาญ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นระยะเวลา 26 ปี
 วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/316

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่ 19 กันยายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.พัชรีย์ ปิยะภักดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางเพ็ญจันทร์ โรจนรัตน์ นักรักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัยทางสาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษาศาสตร์ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอบุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

ศธ 0522.16 (บ)/316

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่ 19 กันยายน 2560

เรื่อง ขอรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.สมชัย ชาลิตธาดา

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางเพ็ญจันทร์ โรจน์รัตนภรณ์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัยทางสาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษาศาสตร์ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวิวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

ศธ 0522.16 (ป)/ 316

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

วันที่ 19 กันยายน 2560

เรื่อง ขอรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวมะลิ คงสกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางเพ็ญจันทร์ โรจน์รัตนากรณ์ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัยทางสาขาวิชาจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

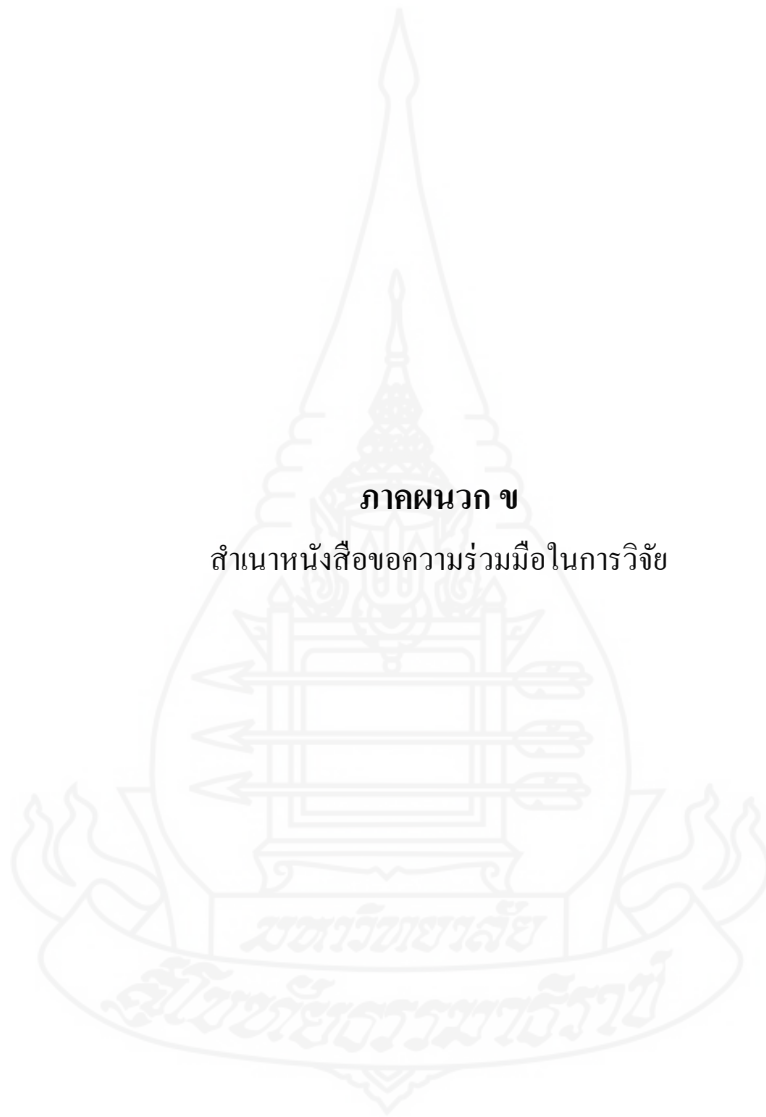
ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

ภาคผนวก ข

สำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ศธ 0522.16 (บ)/431

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

25 ธันวาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือ

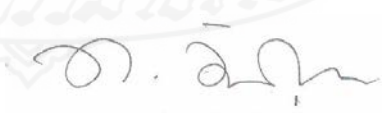
เรียน

ด้วย นางเพ็ญจันทร์ โรจนรัตน์ นักรักษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษาศา
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสาคร

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าอิสระ โดยการเก็บรวบรวม
ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสาคร ทั้งนี้ จะมีให้เป็นการรบกวนเวลาเรียนตามปกติของนักเรียน และผลการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ได้จะเป็น
ประโยชน์แก่งานวิชาการสืบไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาได้ทดลองเครื่องมือ ตามวัน เวลา
และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

ศธ 0522.16 (บ)/432

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

25 ธันวาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ
เรียน

ด้วย นางเพ็ญจันทร์ โรจนรัตน์ นักรศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจากผู้อำนวยการสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยการศึกษาค้นคว้าอิสระ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. แบบสอบถามนี้ใช้รวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่และสถานภาพทางราชการของท่านแต่ประการใด โปรดแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ตามความเป็นจริงและตอบแบบสอบถามทุกข้อเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

นางเพ็ญจันทร์ โรจน์รัตนภรณ์

นักศึกษาระดับปริญญาโท

คณะศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย/ ลงในช่อง ( ) หน้าตัวเลือกที่ตรงกับความเป็นจริง เกี่ยวกับตัวของท่าน

1. สถานภาพ

( ) ครู ( ) ผู้บริหาร

2. ระดับการศึกษา

( ) ระดับปริญญาตรี ( ) ระดับปริญญาโท ( ) ระดับปริญญาเอก

3. ประสบการณ์การทำงาน

( ) น้อยกว่า 5 ปี ( ) 6 - 10 ปี ( ) 11- 15 ปี

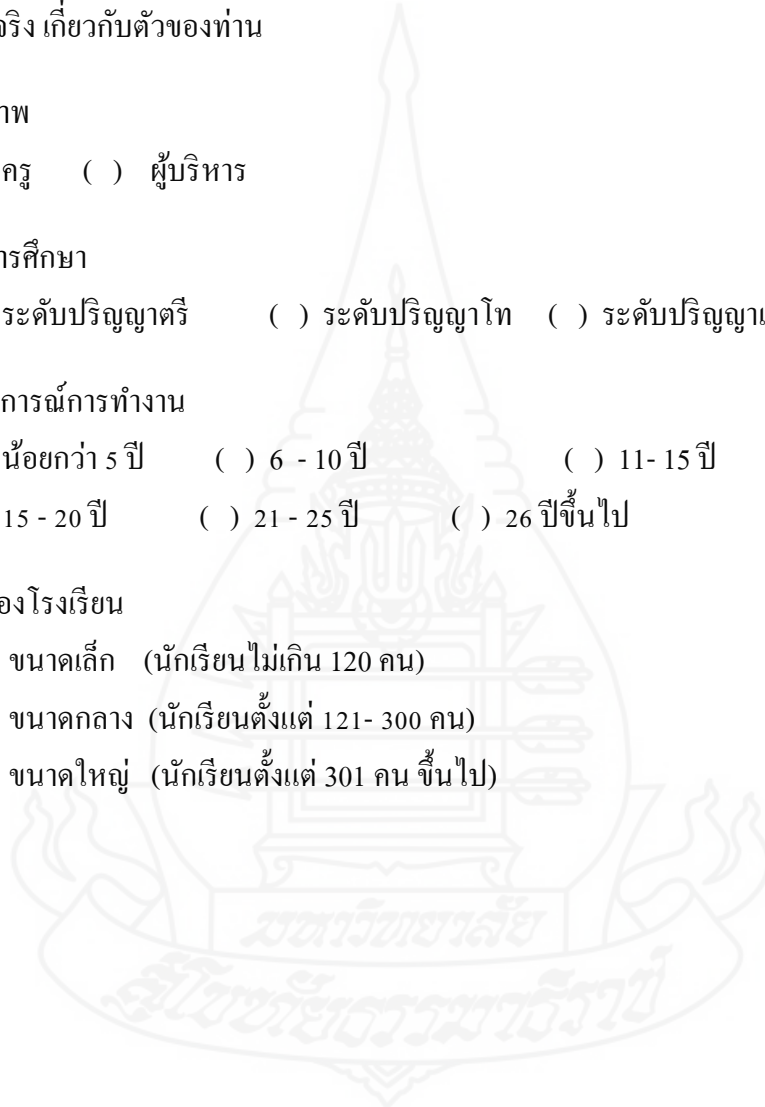
( ) 15 - 20 ปี ( ) 21 - 25 ปี ( ) 26 ปีขึ้นไป

4. ขนาดของโรงเรียน

( ) ขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 120 คน)

( ) ขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 121- 300 คน)

( ) ขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป)

ตอนที่ 2

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

คำชี้แจง

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อยู่ในระดับใด โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

2. ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อ	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร	ระดับพฤติกรรม/ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ก	ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดอบรมการดำเนินการจัดทำโครงการอย่างสม่ำเสมอ		/			

ตัวอย่าง

คำอธิบาย

จากตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม ตามข้อ ก. หมายความว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีการจัดอบรมการดำเนินการจัดทำโครงการอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 2

ข้อ	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร	ระดับพฤติกรรม/ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู						
1	ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้					
2	ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน					
3	ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเอง โดยการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ					
4	ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างขวัญและกำลังใจครูในการทำงาน ด้วยวิธีการต่าง ๆ					
5	ส่งเสริมให้มีการนิเทศการเรียนการสอนในรูปแบบ กัลยาณมิตร					
6	ส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน					
7	ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้วยการประเมินตามสภาพจริง					
8	มีการนำผลการประเมินการจัดการเรียนรู้ มาพัฒนางาน และการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างสม่ำเสมอ					

ข้อ	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร	ระดับพฤติกรรม/ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
9	ส่งเสริมให้ครู ศึกษาดูงานในโรงเรียนที่เป็นต้นแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนางานสู่ครูมืออาชีพ					
10	ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาตนเอง โดยการศึกษาต่อ ฝึกอบรม สัมมนา					
ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน						
11	ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนอย่างหลากหลาย					
12	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน					
13	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา					
14	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม					
15	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านความรู้ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม					
16	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ					
17	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ					
18	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร					
19	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้					

ข้อ	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร	ระดับพฤติกรรม/ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
20	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม					
ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้						
21	ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้					
22	หาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเพียงพอ					
23	จัดให้มีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้					
24	ส่งเสริมการจัดทำแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ					
25	ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง					
26	จัดหาแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยากรและปราชญ์ท้องถิ่นของชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้					
27	จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเพียงพอ					
ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้						
28	ส่งเสริมการปรับภูมิทัศน์/แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างพอเพียง					
29	ส่งเสริม สนับสนุนการจัดห้องสมุดที่เอื้อต่อการศึกษา ค้นคว้าของนักเรียนอย่างพอเพียง					
30	ส่งเสริมให้จัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน โดยมีวัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอนอย่างพอเพียง					

ข้อ	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร	ระดับพฤติกรรม/ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
31	ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรระหว่างครูและผู้เรียน					
32	ส่งเสริมให้มีห้องปฏิบัติการสำหรับการเรียนรู้ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดนตรี ศิลปะ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และอื่น ๆ อย่างพอเพียง					
33	ส่งเสริมสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ป้ายนิเทศการให้ความรู้ และอื่น ๆ					
34	ส่งเสริมเวทีศักยภาพของผู้เรียน เช่น เวทีศักยภาพคนเก่ง ฯลฯ					
35	ส่งเสริมให้มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่สอดแทรกคุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน					

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่า IOC และค่าความเที่ยงแบบสอบตาม

ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า IOC)

ผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		1	2	3		
ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู						
1	ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตร และ มาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
2	ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สอดคล้อง กับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
3	ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเอง โดยการ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาออกแบบการจัดการเรียนรู้ ให้มีคุณภาพ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
4	ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างขวัญและกำลังใจครู ในการทำงานด้วยวิธีการต่าง ๆ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
5	ส่งเสริมให้มีการนิเทศการเรียนการสอนในรูปแบบ กัลยาณมิตร	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
6	ส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำผลมาใช้ ในการพัฒนาการเรียนการสอน	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
7	ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้วยการประเมินตามสภาพจริง	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
8	มีการนำผลการประเมินการจัดการเรียนรู้มาพัฒนา งานและการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างสม่ำเสมอ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
9	ส่งเสริมให้ครู ศึกษาผลงานในโรงเรียนที่เป็นต้นแบบ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนางานสู่ครูมืออาชีพ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
10	ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนา ตนเองโดยการศึกษาต่อ ฝึกอบรม สัมมนา	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		1	2	3		
ด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน						
11	ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนอย่างหลากหลาย	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
12	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
13	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการ คิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
14	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการ สร้างสรรค์และนวัตกรรม	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
15	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ด้านความรู้ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
16	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
17	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
18	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
19	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
20	ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม และจริยธรรม	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้						
21	ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้

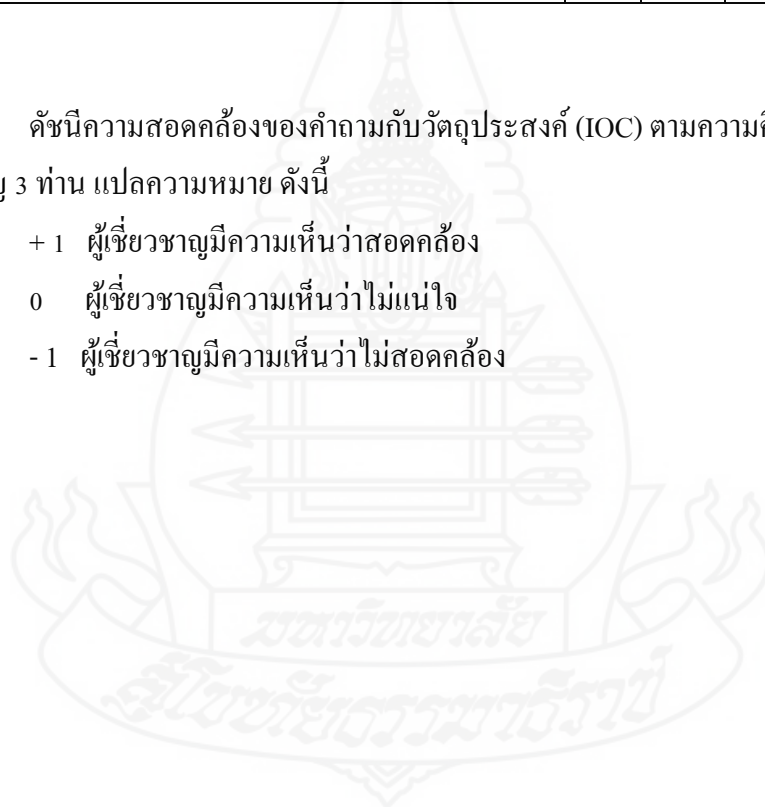

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร		ผู้เกี่ยวข้อง			IOC	แปลผล
		1	2	3		
22	หาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้ ได้อย่างเพียงพอ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
23	จัดให้มีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
24	ส่งเสริมการจัดทำแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ในโรงเรียนอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
25	ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพ มาตรฐานของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
26	จัดหาแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิชาการและปราชญ์ ท้องถิ่นของชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
27	จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเพียงพอ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
ด้านการส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้						
28	ส่งเสริมการปรับภูมิทัศน์/แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม ในสถานศึกษา ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างพอเพียง	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
29	ส่งเสริม สนับสนุนการจัดห้องสมุดที่เอื้อต่อการศึกษา ค้นคว้าของนักเรียนอย่างพอเพียง	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
30	ส่งเสริมให้จัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน โดยมีวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างพอเพียง	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
31	ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร ระหว่างครูและผู้เรียน	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
32	ส่งเสริมให้มีห้องปฏิบัติการสำหรับการเรียนรู้ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดนตรี ศิลปะ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และอื่น ๆ อย่างพอเพียง	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		1	2	3		
33	ส่งเสริมสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความ สวยงาม เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ป้ายนิเทศการให้ความรู้และอื่น ๆ	+ 1	+ 1	+ 1	1	ใช้ได้
34	ส่งเสริมเวทีที่ศักยภาพของผู้เรียน เช่น เวทีศักยภาพคนเก่ง ฯลฯ	+ 1	+ 1	0	0.67	ใช้ได้
35	ส่งเสริมให้มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่สอดคล้อง คุณธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	+ 1	+ 1	0	0.67	ใช้ได้

ดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ตามความคิดเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน แปลความหมาย ดังนี้

- + 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสอดคล้อง
- 0 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่แน่ใจ
- 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่สอดคล้อง

การหาค่า Reliability

ข้อคำถาม	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อที่ 1	148.87	147.568	.559	.947
ข้อที่ 2	148.90	145.472	.650	.946
ข้อที่ 3	148.83	143.868	.692	.946
ข้อที่ 4	148.93	142.064	.758	.945
ข้อที่ 5	148.83	147.592	.488	.947
ข้อที่ 6	149.00	146.000	.569	.947
ข้อที่ 7	148.83	146.557	.641	.946
ข้อที่ 8	149.07	147.857	.608	.947
ข้อที่ 9	149.07	146.961	.524	.947
ข้อที่ 10	148.80	146.166	.595	.947
ข้อที่ 11	148.90	142.714	.776	.945
ข้อที่ 12	148.90	144.024	.760	.945
ข้อที่ 13	148.90	147.748	.548	.947
ข้อที่ 14	149.07	150.202	.202	.951
ข้อที่ 15	149.07	146.133	.584	.947
ข้อที่ 16	148.93	149.306	.424	.948
ข้อที่ 17	148.97	144.378	.615	.946
ข้อที่ 18	149.07	143.789	.585	.947
ข้อที่ 19	149.03	143.964	.609	.946
ข้อที่ 20	148.73	149.789	.383	.948
ข้อที่ 21	148.77	145.909	.702	.946
ข้อที่ 22	148.87	149.982	.315	.949
ข้อที่ 23	148.93	149.651	.308	.949
ข้อที่ 24	149.13	148.947	.406	.948
ข้อที่ 25	149.07	144.961	.607	.946
ข้อที่ 26	149.27	144.340	.595	.947
ข้อที่ 27	149.03	145.895	.588	.947

ข้อคำถาม	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อที่ 28	149.03	147.620	.524	.947
ข้อที่ 29	149.10	144.507	.597	.947
ข้อที่ 30	148.87	145.361	.743	.946
ข้อที่ 31	148.77	143.909	.769	.945
ข้อที่ 32	149.20	145.614	.574	.947

การหาค่า Reliability (ต่อ)

ข้อคำถาม	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อที่ 33	148.80	144.855	.786	.945
ข้อที่ 34	149.00	146.552	.594	.947
ข้อที่ 35	148.80	147.476	.566	.947

Reliability Analysis – Scale (Alpha)

Reliability Coefficients 35 item

Alpha = .948

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางเพ็ญจันทร์ โรจน์รัตนภรณ์
วัน เดือน ปีเกิด	23 พฤศจิกายน 2510
สถานที่เกิด	อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
ประวัติการศึกษา	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (การประถมศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2535
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
ตำแหน่ง	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ

